

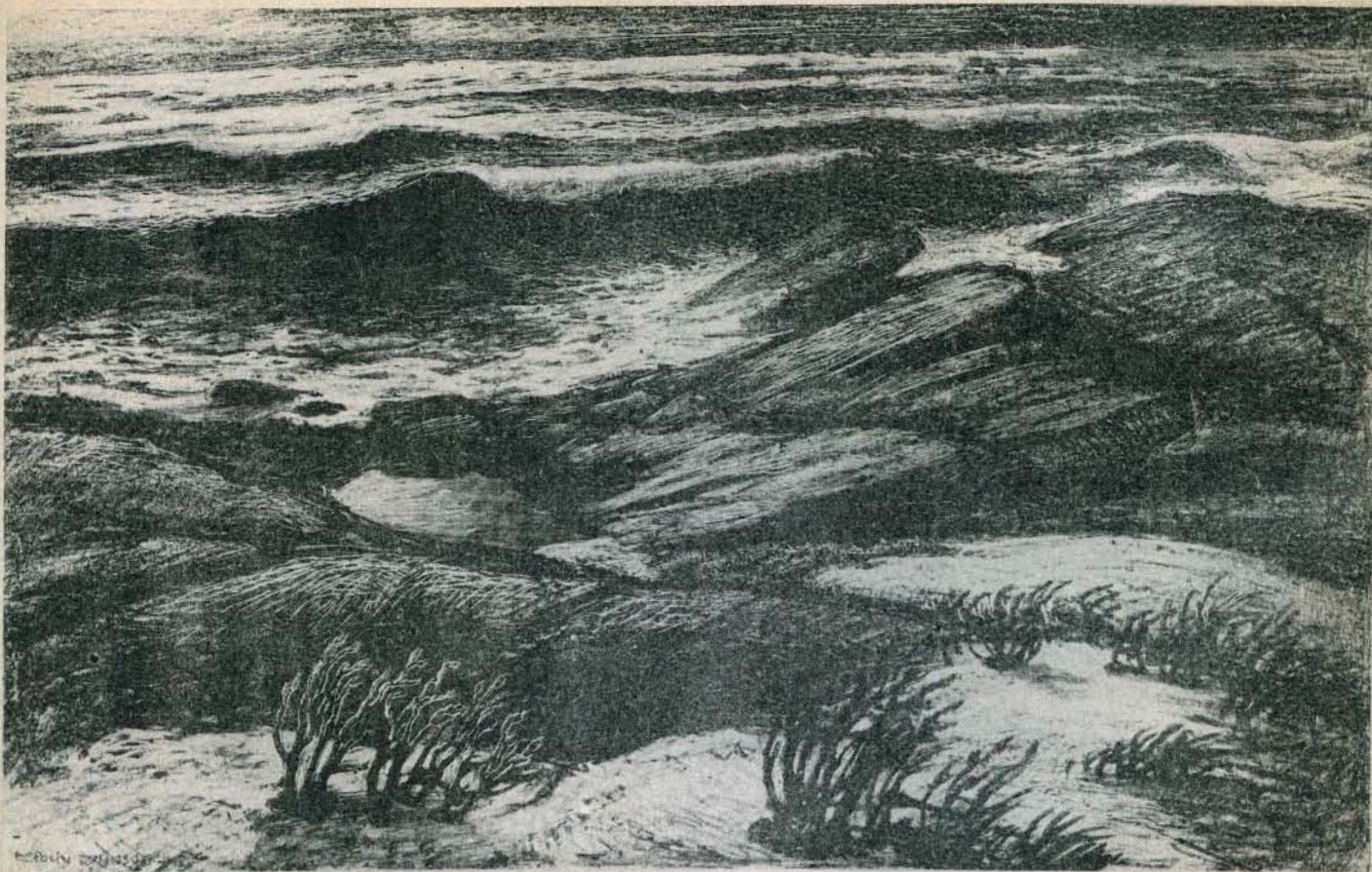
MAGASINET

ArbeiderMagasinet og For Alle

NR. 13

40 øre

SIGURD KVÅLE:

Tegn.: K. Espolin Johnson.

DEN GAMLE

Ho dukkar opp alle stader. Det er utruleg kva ho kan vinna over. Ho går i fylgje med våren opp gjennom dalane, ut mot havet, nordover, sørover, alle stader. Det er som om ho har makt over det som bryt og sprengjer og fossar og gror i den ville norske våren. Ho samlar det liksom i seg og strøyr det ut med signa hand til alle som ikkje har mist sitt barnekår. Slår våren feil ender og gong, da bøygjer ho seg i sorg og går tungt ikring og leitar. Er det regnveret som legg meinråder i vegen, då tek ho av seg hovudplagget og let regnet sila ned etter dei aldruge kinna. Det fylgjer dei djupe forene som tykkjest djupna endå meir, det er som om regnet rotar og grev og æser i det sterke holdet og vil gje henne sår som aldri meir skal gro. Langdryge regnbolkar er noko av det verste ho veit. Men ho går og går og tek roleg imot. Grimene i andletet hennar djupnar og vidar seg ut, men det ligg alltid att nokre småe glenner som nedbøren berre skølar over og mjukner til så lendet skal ha att eit feste for groen som skal spreia seg og lækja såra når regnveret ein gong har rasa ut.

Og det gjer det alltid. Før eller siden slepper det taket og let sola få råda. Då likar den gamle seg, då samlar ho styrken og viljen sin og går æresvakt for alt som spirer og gror.

Ho smiler medan ho går. Ryggen rettar seg, dei djupe førene i andletet fyllest av solskin og smil. Og såra heilest.

Når det hender ho møter einkvan som har tid til å svalla, då kan ho gje seg gode stunder, ho òg, og når

ho går, er velfaret hennar ei signing. Ho brukar ikkje ord, slår berre i til randa av den vigsla drykken og byd fram:

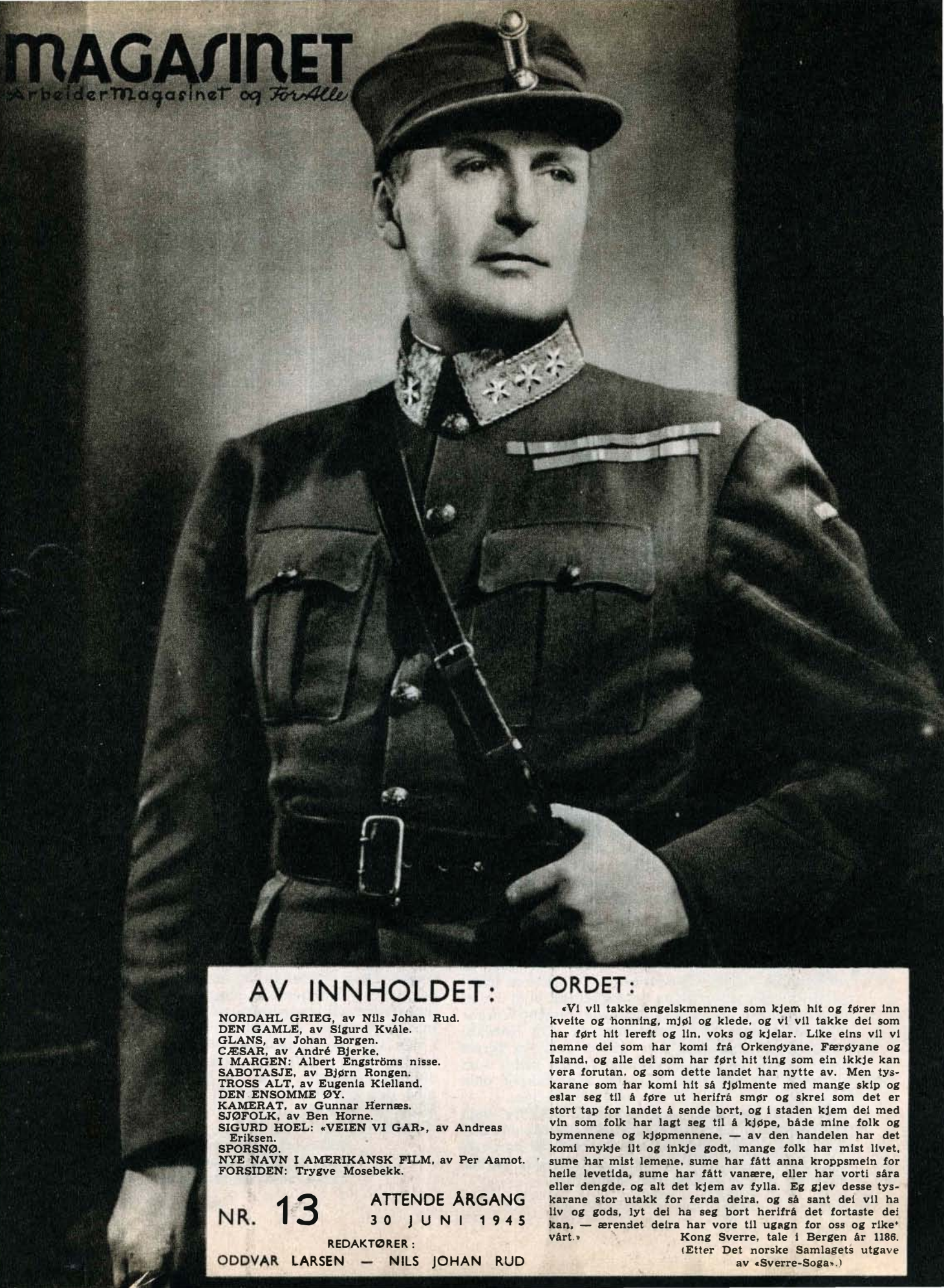
— Ver tru mot det som du og eg eig saman, så skal eg mogna deg til den store våren som ligg og svell djupt inni lengslene dine.

Men det hender ho møter andre på vandringa si fram gjennom våren. Det er slike som ikkje har barnekåret i stand. Dei slår augo ned når dei går forbi henne. Men dei trong ikkje ha gjort det, for ho ser dei ikkje. Det kan vera ein heimkomen amerikanar som har gløymt att tonen ein stad ute på prerien, han går omkring og trur at ord han lærde der er jamgode med dei han fekk hjå henne. Eller betre. Men han tek i mist. Den gamle er vår for slikt. Ho snur andletet sitt frå han, støyter han ut, det var eitkvart i tonelaget hans som vitna om at den framande tonen hadde ete seg inn i sjela hans og gjort skade der. Det framande har ein berre lov å læra, og vyrda, ein kan godt lika det òg, men den gamle toler ikkje at ein set sjela si i pant for det.

Den gamle krev at ein skal gå jamsides med henne fram gjennom alt som hender. Det finst ingen snøggveggar for den som vil ha stemplet trufast grave inn i skjoldet sitt.

Og våren hennar er den strengaste. For med den skifter vonene frå dag til dag. Inga årstid set så store krav til den som vil vera med. Det er mangt som kan henda, for våren er lunefull som alt anna ungt som har vyrke i seg til siger eller nederlag.

(Fortsatt side 34.)

AV INNHOLDET:

NORDAHL GRIEG, av Nils Johan Rud.
 DEN GAMLE, av Sigurd Kvåle.
 GLANS, av Johan Borgen.
 CÆSAR, av André Bjerke.
 I MARGEN: Albert Engstrøms nisse.
 SABOTASJE, av Bjørn Rongen.
 TROSS ALT, av Eugenia Kjølland.
 DEN ENSOMME ØY.
 KAMERAT, av Gunnar Hernæs.
 SJØFOLK, av Ben Horne.
 SIGURD HOEL: «VEIEN VI GAR», av Andreas Eriksen.
 SPORSNØ.
 NYE NAVN I AMERIKANSK FILM, av Per Aamot.
 FORSIDEN: Trygve Mosebekk.

NR. 13

ATTENDE ÅRGANG
 30 JUNI 1945

REDAKTØRER:

ODDVAR LARSEN — NILS JOHAN RUD

ORDET:

«Vi vil takke engelskmennene som kjem hit og fører inn kvelte og honning, mjøl og klede, og vi vil takke dei som har ført hit lereft og lin, voks og kjelar. Like eins vil vi nemne dei som har komi frå Orkneyane, Færøyanne og Island, og alle dei som har ført hit ting som ein ikkje kan vera forutan, og som dette landet har nytte av. Men tyskarane som har komi hit så fjølmente med mange skip og eslar seg til å føre ut herifrå smør og skrei som det er stort tap for landet å sende bort, og i staden kjem dei med vin som folk har lagt seg til å kjøpe, både mine folk og bymennene og kjøpmennene. — av den handelen har dei komi mykje ilt og inkje godt, mange folk har mist livet, sume har mist lemene, sume har fått anna kroppsmeln for heile levetida, sume har fått vanære, eller har vorti sára eller dengde, og alt det kjem av fylla. Eg gjev desse tyskarane stor utakk for ferda deira, og så sant dei vil ha liv og gods, lyt dei ha seg bort herifrå det foraste dei kan, — ærendet deira har vore til ugagn for oss og rike vårt.»

Kong Sverre, tale i Bergen år 1186.
 (Etter Det norske Samlagets utgave av «Sverre-Soga».)

Vi vil bli sterke, hårde med;
men innenfor vår styrke
har vi et sind, har vi en fred,
har vi en jord å dyrke.
Vi fikk et land hvor viddens vind
går ren og fri i stjerneskinne,
og finnes hatet i vårt sind,
er det fordi vi elsker.

Den avgjørende opplevelsen var Spaniakrigen, vesterlandenes kulturforræderi, for ham som for så mange andre. I «Spansk sommer» konfronterer han oss med det harde kravet, med den ubønnhørlige kallelsen. Ordet må vepne seg, gå til vold eller død. Han forteller fra en forfatterkongress i Madrid. Republikken hadde nettopp begynt sin store offensiv ved Brunete. Og deputasjoner av soldater kom for å hilse på forfatterne. Mange av dem kom fra den internasjonale brigade. Forfatterne klappet begeistret til dem som kjempet utenfor Madrid og

Nils Johan Rud:

NORDAHL GRIEG

forsvarte deres kultur. Soldatene løftet armen til knyttnevehilsen så det lille metallstykket i en snor rundt håndleddet ble blottet. Det var kjenningsmerket, det var deres navn når de var sårede eller døde. Og den knyttede hånd var den bitre tross mot svart og brun reaksjon.

En desembernatt i 1943 stupte Nordahl Grieg over Berlin. Tapet var smertelig, men vi kunne forstå det, han hadde alltid vært en dristig selvprøver, en betingelsesløs medopplever, en flyver i liv og diktning. Hendelsen fikk aldri gå forbi ham, og stoffet fikk aldri hvile for vurdering, han gikk øyeblikkelig til handling i idéen.

Alltid het og ung i sine intensjoner, prøvde han stoffet med sin egen menneskelighet. Derfor er også så mye av det han rakk å skrive raskt og journalistisk, rødt av øyeblikkets heroisme, ikke alltid prøvd i formen, kjølnet før det var fullbåret som kunst. Så mye uaktsom følelse var han, så livslevende. Og når vi nevner hans verk som journalistikk, så mener vi en journalistikk som i den mest inspirerte forstand er diktning. Henrik Wergeland var journalist i denne mening. Og Nordahl Grieg bar Wergelandsilden videre, helt fra første gang vi fikk høre hans stemme fra en seiler som rundt Kapp det gode Håp, til han sloknet med fakkelflammen fra det sprengte bombeflyet.

Vi vet at han ikke gikk til det for å ta liv, men for å være liv. Han ble soldat fordi det ble en nødvendighet, for å verge, og han hatet fordi han elsket. Han er selv det barnlige hjertet i «De norske barnenes sang», et dikt fra 1941:

«En følelse av skam fyllte mig. Vi hadde skjøvet ansvaret over på dem. Dårlig hadde vi med våre ord og tanker forsvart kulturen; dårlig hadde åndsmenneskene gjort sitt arbeide, når det måtte føres videre av dødstrette mekanikere ved maskingeværene.

Vår fantasi skulde være vår egenart; hvor kummerlig hadde vi brukt den. En liten spesialitet for en innvidd krets var kulturen blitt i våre hender. Selve urettens forferdelige velde på jorden hadde vi veket tilbake for.»

Nordahl Grieg vek ikke. Han satte sin fantasi inn i slaget, hvert ord i hans forfatterskap ble betingelsesløst stridende, og da det gjaldt for hans eget land, var heller ikke hans «spesialitet» stor nok innsats for ham, han førte selv arbeidet videre ved maskingeværene. Vi andre trengte hans spesialitet, i den var der våpenkraft veldig nok for oss og landet. Men det var vel hans rett å dø annerledes enn diktere pleier å dø. Og hvor rent er han ikke med den ordløse landsmann i det enfoldig klare bildet av 9. april, som vi finner igjen i diktet til Kongen.

Snøen brånet, bjørken spratt.
Rugden trakk i månenatten.
Tyske tanks var sør i dalen.

Med sitt hode fullt av våronn
gikk en mann nedover bygden,
han bar gifting på fingren,
det var lukt av hest i klærne.
Luften mellom ham og stuen
der hvor barnene og konen
stod og stirret, øket svimmelt
til et isrum hvor han sank.

Det var far som gikk i krigen.
Mange var som ikke gikk.

Nordahl Grieg gikk, modig gikk han inn i sitt
største dikt. Den bitre 17. mai 1940 skrev han i
Tromsø, etter å ha kjempet nordover som soldat i
den lille norske hæren, og ve-
gen bar vestover til de lange,
blodige år:

Her skal vi minnes de døde,
som gav sitt liv for vår fred.
soldaten i blod på sneen,
sjømannen som gikk ned.
Vi er så få her i landet,
hver fallen er bror og venn.
Vi har de døde med oss
den dag vi kommer igjen.

Mange norske ofre er gitt
siden da i den siste menneske-
hetens store strid, og de som
er vendt levende tilbake til
oss, har stort følge av unge
døde. Vi hadde bare ikke gitt
ham den tanken. Kanskje for-
di han så ofte siden var midt
iblant oss her hjemme. Han
ble straks et av de velsignede
navn i det frie Norge der ute,
tidt og ofte var hans stemme
i radioen, trofast kom han
igjen og igjen med håpet og
motet. Han kom fra Londons
bombenetter den første for-
tvilte høsten. Mens de forente
nasjoner midt i forsvaret med
vilt mot rustet seg til angrep,
sa han:

Noe må bombene ramme. Velsignet være hver bombe
som skrånet
inn i et gotisk byggverk, hvis bare et barn ble skånet!

Midt i vår avmakt, ennå mens vi sto på knærne
og folket ikke visste at det skulle reise seg i enig
front, hadde han overmotets foraktfylte medynk
med overfallsmennene.

Friit levde de bak sine grenser.
Det var ikke nok for dem;
og smertens dag for de tyske
blir dagen da alle skal hjem.

I diktet «Til de tyske soldater», et år senere,
bærer han med dikterhjerterets objektivitet vårt hat
som et våpen, et menneskevåpen i kampen og ikke
noe annet.

Frykt ikke avsvigde byer,
de reiser sig nok etter evne,
men frykt for de avsvigde hjerter
som bare har kraft til å hevne.

Men hver av de tyske soldater
som nektet å drepe og pine,
skal skrives opp for sin gjerning,
og han har beskyttet sine.

Appellen var kanskje om-
sonst, det var ikke mange i
Hitlers Whermacht som had-
de forstand til å beskytte sine,
men vi trenger ikke hatet
lenger enn det er et våpen til
å beskytte våre.

Da Nordahl Grieg var død, kom det et lite bind
utenfra til oss, en samling av hans sanger, dikt og

taler 1940–43. Og denne
skatten av en gestapoforfulgt
trykksak, med de gyvende
blomsterfrøene over svart
bunn under titelen «Frihet
og liv er ett», har vandret
stille mellom oss i krigens
siste år. Med dette skriftet
kom han igjen til fedrelandet
for å bli her for godt, han
som alltid var på reisefot.
Denne urolige og forrevne
samlingen er ingen stor pro-
duksjon å regne for tre år, og
mye i den er vel bare halv-
godt som litteratur. Flere av
diktene er bevislig svake, og
artiklene er ikke blitt mer
enn skisser på blokken, skre-
vet av en hånd som ikke fikk
tid til å varme seg opp etter
Atlanterblåsten. Men hvor
ynkelige blir ikke de kunst-
neriske innvendinger overfor
dåden, overfor inderligheten
og varmen i den. Dette vesle
bindet med de flyvende syner
og tanker, som han har ruk-
ket å feste til papiret midt
under ferdenes våpenspen-
ning mellom himmel og hav,
er på sin enestående måte
blitt et av de edleste skrifter

i norsk litteratur. Og her er ting som også vil stå
og lyse på et skrivebord, om det er det det gjelder,
som «De beste», og
«Wergelandsfanen».

Og diktet til Viggo
Hansteen, som jeg ikke
våger å sitere noe av,
slik det står der så
episk skjønt og helt og
utilnærmelig, så ømt
og udelelig i sin smer-
te. Det diktet blir stå-
ende for alltid i lan-
det, i våre barns lese-
bøker skal det stå, den
vakreste, stolteste bau-
ta over det avvepnete
Norges kamp.

Talene eller artik-
lene hans er reporta-

Debutanten.

Til venstre: Ved
røret rundt Kapp
det gode Håp.

Under til venstre:
Sammen med bro-
ren Harald Grieg.

Under: Nordahl
Grieg foran hytta i
Ny Hellesund hvor
han skrev: «Ung
må verden ennu
være».

sjon mellom liv og dikt, måtte han med. Og han var beredt, han sier i et fly et steds:

«En ting vet jeg; skulle det ver-
ste hende, var en her ombord i godt
selskap.»

*

Siden Nordahl Grieg i begynnelsen av 1930-årene kom hjem etter et lengre opphold i Sovjetsamveldet og plutselig ga avkall på det gode borgerskaps mest uforbeholdne elskverdighet, er det tidt og ofte sagt om ham at han har da hatt en merkelig utvikling. Endelig konfir-
mert som «felagsdikter», elsket og hå-
net som den nye ja vi elsker-poet, sto han en dag opp i fedrelandet som for-
kynner av et mer internasjonalt ver-
densbilde.

Jo, en utvikling skal en dikter ha, det var merkeligere om han ingen hadde, men Nordahl Griegs er ikke så besyn-
derlig enda.

Og nettopp nå, ennå mens den hero-
iske, bitre nød har løftet frasen til det
hellige ordet, ennå mens en død som
Nordahl Griegs i vår nasjonale kamp
er smertelig og blodig skjønn, bør vi
dvele ved den døde helts utvikling da
han levde iblant oss. Slik at ingen bra
borger i sin salvelse underslår den dype
intensjon som dikteren og kjemperen
Nordahl Grieg la ned sammen med
Norges navn i våre hjerter.

Nordahl Grieg fulgte en intensjon, og
vi kan følge den gjennom hele hans
diktning. Den var aldri helt uklar, men
den ble svært klar etter hvert. Vi følger
den i diktenes ømme virkelighetsglede,
i det åpne sinn som reiser i Chinas re-

(Fortsatt side 38.)

sjer i beste forstand, for de er med, ly-
riske med i spranget og stupet, revet ut
av begivenhetenes vold, kuttet kort til
for noen minutters frist foran en mikro-
fon. Og nesten andpusten gir han oss
glimtene fra de 30 000 sjøfolks virke,
vår millionhær i menn og tonnasje til
de alliertes sak.

«De er trofaste, og de skal få
trofasthet — hver av dem som i
en tid av råskap er vår milde stor-
makt på havet.»

Han følger med de norske flyvebåtene
på vakthold over konvoyene nordover.
Det er ikke nok for denne reporteren å
intervjue heltene på kaia eller i flyhav-
nen. Han må være med dem, det er en
nødvendighet for ham å være med, han
må dele deres gjerning med dem.

Jeg ser ham for meg, der han på en
rekognoseringsstur tett langs norskekys-
ten kneler sammen med skytteren un-
der den lave kuppelen i maskingevær-
rommet, og de viser fram et norsk blikk-
flagg for hus og mennesker der nede
på svabergene . . .

Han måtte også med dem inn i gra-
natilden. Fordi det i alle hans evner
var et ustanselig krav om konfronta-

lik». Det var av den slags man sa før uten å mene noe med det. Plutselig fór der gjennom ham en annen forpliktelse, også en oppgave han hadde påtatt seg. Det var en tung tid slik for den som påtok seg oppgaver.

Student Lysaker ble en kjent skikkelse i byens kortevareforretninger og mindre bokhandler, av dem som selger papirservietter og klossettruller, spill og blendingsgardiner, og så en gang imellom en roman som skal være blitt så anbefalt i avisene . . . Damene bak disken tok til å kjenne ham, tok til å se seg fort rundt når han kom inn. Han kunne virkelig være sjarmerende når han kom slik inn fra høstkulden med frostrøyken ut av ansiktet og spurte sjenert om de hadde funnet fram noen få glansbilder til ham i dag; noen få ukurante glansbilder, mest av Tømmeliten-serien, men også enkeltstående eksemplarer av julenisser fra 1930 med avrevne toppluer og yndige blomsterbuketter, alt sammen bortgjemte og ukurante varer som tilfeldigvis lå og slang i hvite pappesker i rotehyllene og ble solgt «under disken» til særlig trengende kunder. Det lyktes ham å erverve en god del sakkunnskap nettopp i disse bortgjemte serier og enkeltteksemplarer. Det viste seg at bildene var så

Johan Borgen:

GLANS

Tegninger av Borghild Rud.

Det var vanskelig å skaffe glansbilder i den tiden. Det var vanskelig å skaffe all ting, smør, spekesild, byggematerialer og skurekluter; det var nærmest umulig. Det var i virkeligheten umulig å skaffe glansbilder også.

Knut Lysaker hadde påtatt seg en vrien oppgave. I et lettsindig øyeblikk hadde han vært kar og sagt at glans, glans skulle det vel ikke være noen sak å få tak på. Han hadde sagt det under umiddelbar kontroll av fire tindrende barneøyne som så beundrende, men også skeptisk på ham. Kunne han det?

Og onkel Knut følte seg fra samme stund forpliktet. Vel hadde han ikke ant hvilken uhyre sum av forventning og slumrende engstelse han hadde skapt i to bedårende små niesers sinn. Men noe sa ham i hans store redelighet at man kunne ikke svikte barn uten videre. «Glans» måtte skaffes om han skulle gå over lik. Det hoppet litt i ham akkurat da han sa det, de sto i entréen og tok avskjed etter en vellykket middag med sildebiff og tyttebærgrøt med ekte sukker. Det hadde vært en festmiddag, og han var stor i ordene. «Over

sjeldne at de ble meget populære nettopp av den grunn. I dagens byttehandel på barnebørsen, på kalde steintrapper og foran elektriske ovner (før en torde begynne å fyre) ble bildene gransket, byttet og atter byttet, etter et system så innviklet at bare barn kunne skjønne det. I løpet av dagen hendte det rett som det var at et slikt bilde havnet hos den opprinnelige eieren etter å ha passert åtte-ti handlende i glansbilder. Å «bytte glans» var for hundretusen gang i sivilisasjonens historie blitt den populæreste form for samkvem mellom barn.

Det var ikke alle som var like opptatt av glansbilder i de dager, det var det ikke. Rundt om i hjemmene satt folk og engstet seg for sine kjære i fengslene og arbeidsleirene, i Tysklands fangegårder og tukthus hvor de sonde straffer som var ment å være livsvarige, for sine synders og sine synspunktets skyld. En hadde drevet spionasje for fiendtlig makt, én hadde samlet inn fem kroner til en streikende lærer; forbrytere og banditter over hele linjen, pint i forhørskamrene, stengt inne i en-somme celler hvor lengselen sto som dirrende stråler ut av gitteret; sultne; sultne.

Rundt om i andres hjem satt også mange som ventet på tur, ventet på å komme over grensen, ut av landet, til det lengtede Sverige som ventet på tur til den lille håndsrekningen i starten, som ville sette dem i stand til å bli satt av i et veg-

kryss, i en skogkant, noen mil fra grensen. Siden kunne de bare gå. Slik reddet de livet. Og deres eget hjem lå kanskje bare et kvartal borte, låst, siden brutt opp, ribbet, beslaglagt og allerede tatt i bruk av myndighetene, for fremmede. Det er ikke godt å sitte i et fremmed hus og være «savnet» og vite dette. Ikke når en stadig har den avgjørende reisen foran seg, den som *kan* ende med døden, hvis det går galt.

Men det kan ikke gå galt. Kan det vel?

En av dem som sørger for det, er student Lysaker, en lys, ung mann de aldri har kjent før, men som de med ett skal ha all sin tillit forankret til. Og sannelig: Når han trer inn i den fremmede stuen til dem, der hvor ingen i verden må vite at de er, når han hilser på sin forte, forretningmessige måte og ser seg kjapt om i stuen og spør hvordan det går . . . da brer tilliten seg så varmt og godt: Han klarer det nok. Og øynene går til ham, spørrende; fra dem som sitter og blir litt mer ynkkelige for hver dag fordi de ikke kan utrette det aller minste for å trygge sin egen skjebne, nå de først har gitt den i andres hånd.

Han kjenner de stumme spørsmål i de fremmede stuer: Når? spør blikkene.

Da kan han sette seg ned et øyeblikk og si:

— Nå kan det bli når som helst.

Og det går et fort gys gjennom flyktningen. Hadde han likevel håpet på litt utsettelse? Hadde *hun*, som vet at mannen er vel «over» for lenge siden og har fått bud om at hun er i fare for alt det hun vet om, hadde hun likevel håpet det ikke ble nødvendig?

Og den unge mannen som de plutselig må ha all tillit til, har en helt forretningsmessig tone når han spør:

— Alt er i orden?

Alt er i orden.

— Jeg vil se passet, sier han.

Og lydige som fanger roter de fram det viktige papiret, sonepasset, så hendig fabrikkert og bragt i orden av denne unge mann og hans trollmenn til hjelpere. Det likner aldeles de ekte passene.

Og han setter seg ned på stolen rett foran sofaen som blir redd opp om natten, og lærer henne leksen:

— De kan ta med toget herfra . . . nei, nei, De behøver ikke være engstelig. De få sjansene vi har til bil nå må brukes til dem . . . ja De forstår . . . De er ikke i *slik* fare; dessuten en kvinne med tre små barn . . . Vi fører Dem ikke ut i noe som ikke er trygt . . .

Og han ser virkelig så tillitvekkende ut, så absolutt vant og sterk og trygg. Den unge kvinnen på sofaen får all den gamle sikkerheten tilbake og spør med den pirrende, litt hånlige tonen fra selskapslivet for lenge siden — den gang *hun* var noe:

— Tror De jeg er redd?

— De har billett til Halden. Hvis noen spør Dem på toget hva De skal der, hvis *politiet* spør Dem altså, svarer De at De skal på besøk til Fredriksens i Idd som skal møte Dem . . .

— Eksisterer disse Fredriksens?

— Naturligvis. De er underrettet. Kontrollen går i alle tilfelle av noen stasjoner før Halden. De selv og barna går av på stasjonen før Halden, den

heter Berg. De går rett inn på jernbanerestauranten og setter Dem der med barna. Straks etter kommer der en mann inn og setter seg ved det ytterste marmorbordet og bestiller en kopp kaffe og tar opp en avis, «Fritt Folk». Idet han får kaffen, bretter han avisen sammen, betaler, fører koppen så vidt til munnen og går uten å se seg om. Han har ikke sett dere. Den mannen skal dere følge etter. Resten gir seg av seg selv. De skjønner dette?

— Ja, det er jo enkelt.

— Vær så snill å gjenta.

Og sittende der på sofaen i det fremmede hjemmet hvor hun er blitt plasert som en pakke, gjen-tar hun den enkle ordren. Hun er ikke lenger damen fra selskapene.

Han reiser seg.

— Vi kommer og henter Dem klokken seks, her.

— Kommer De?

Der er en plutselig panikk i stemmen, en ny engstelse for at det ikke nettopp blir ham, denne fremmede hun ikke har ant eksistensen av til for fire dager siden. Nå er det henne alt om å gjøre at det nettopp må bli ham og ingen annen som kommer og henter henne kl. 6.

Han må smile. Han har sett dette før. Mange ganger har han sett det allerede. Han kan vurdere spenningen og engstelsen. Han har lært litt om folk i denne tiden, lært å beundre mange han trodde var svake, lært å ergre seg over visse «be-sluttsomme» selebriteter.

— En av oss kommer.

Han vet det ikke blir ham i dag. Han har en annen oppgave klokken seks, en oppgave han gruer for. Det dukker opp for ham igjen dette uttrykket å «gå over lik». Han kjenner seg kvalm av det.

— Og lykke til! sier han idet han er ved døren. Det er ingenting å vente etter.

Og så dette lille slengordet på vegen som han vet gir slik trygghet hos dem som skal av gårde:

— Og hils derover!

— — —

Klokken var bare elleve da han kom ut på gaten. Barfrosten hadde satt inn. Asfalten hadde fått en tynn glassur av morgentåken som var frosset. En rød sol flammet kjølig over et lavt hus. Han skulle «holde» en mann, følge hvert av hans skritt. De hadde bevis mot ham. Han var farlig for manges liv i disse dager. Men det var ennå tre timer til han skulle ta oppstilling på hjørnet nede i sentrum.

De hadde bevis mot denne mann, ellers hadde han ikke kunnet tro det, ikke kunnet fatte at en normal mann med et lyst, åpent ansikt og en slett medisinsk eksamen, kunne være så utrolig lav, at en slik alminnelig fyr i bukser, ja, vest og frakk kunne gjøre seg det til oppgave å oppspore med-mennesker, andre nordmenn, og lokke dem med seg til fienden, når de trodde de skulle reddes av en venn. Knut Lysaker hadde aldri helt ut trodd på dette med provokatørene. Han hadde ment det var noe de skapte seg i sin romantiske fantasi, noe de hadde hørt om.

Inntil han fikk bevis. Inntil ett ansikt hadde preget seg inn i ham slik at det aldri kunne viskes ut av erindringen mer; holdningen, gangen, nakk-en. Det var den nakken, den holdningen og gangen han skulle følge i dag, i noen timer, kanskje

hele dagen siden. Ikke et sekund skulle denne mann være alene. Så kom nok det beleilige øyeblikk.

Knut Lysaker likte det ikke. Han likte de lange turene langs vegene ved soloppgang, de siste hektiske minutter i skogen ved grensen, tilbaketurene over lyse furumoer når man var fylt av en god, solid triumf over iallfall å ha gjort noe. Det var noe troskyldig i hans natur som streiket når det kom til alt det innviklede, det onde. Og når det gjaldt andres liv . . .

Så var det når alt kom til alt, kanskje sporten ved det som gjorde at han holdt ut i dette arbeidet måned etter måned.

Han hadde alltid vært heldig. Kamerat etter kamerat ble tatt eller måtte rømme, stundom med en salve etter seg fra en karabin i skogen eller tilmed fra en spyende maskinpistol i en bakgård eller en oppgang. Han hadde bestandig vært heldig.

— — —
Han fikk se en liten papirforretning på den andre siden av gaten og gikk rett over. I vinduet var det utstilt dopapir i ruller på tre geledder, dessuten barberkrem, barberblad, duker med nisser på (Å — det var snart jul!), tallrike pappskiver med klemmer til å sette i håret, utskårne tregjenstander.

Han gikk inn og spurte spent allerede i døren:

— Har De glansbilder?

En liten gråhåret dame tittet ut fra bakværelset. Inngangen var dekket med grønne portièreer for trekkens skyld. Den lille grå hadde ikke riktig oppfattet hva den høye, lyse mannen spurte om.

— Glansbilder . . .

Hun så oppgitt ut over all herligheten i hyllene og under diskens glassplate. Aha! Der lå også lommekammer som hele byen var utsolgt på. Dette var stedet!

Jo, glansbilder . . .

Han kjente hjertet dunket da hun bøyde seg bak disken. Kunne det være mulig? Kunne det ennå være et strøk av byen med idylliske butikker hvor man ikke kjente tidens nød og elendighet i den grad? Eller hadde hun bare glemt det, var hun i virkeligheten like ribbet for herligheten som alle andre i bransjen!

Den lille grå dukket opp med en diger pappeske i begge hender.

— Vi har disse her, sa hun uverdig og brettet de blanke platene fra hverandre. De hadde klebet seg litt sammen. Her var et jomfruelig lager! Den første han tok i var selve Snøhvit-serien! Etter-spurt og grått for av tusen barn i denne by, et eventyr av en serie, en sjeldenhet blant kjennere, den var verd minst ti andre serier av ellers respek-

tabel kvalitet. Han fingret engstelig ved platene, torde nesten ikke tro det:

— Kan jeg . . . få kjøpt disse?

Den lille gråhårete tittet sky opp på den rare kunden.

Om han kunne få kjøpt dem?

— Jeg tar disse her . . . Der gikk en svimmel angst gjennom ham: Om det nå kom noe på? Om det kom noen inn i butikken, en snørret og sakyndig gutt med skingrende stemme som ropte at er dere gæren, menneske, der har'em glans for alle penga. Værsgo rasjoner så det blir til andre folk også!

Men der kom ingen. Der kom visst ingen i denne vesle bortgjemte butikken. Han så for seg sine yndige nieser når han pakket opp pakken, trakk fram først én plate, (frydeskrik!) Så én til, (vill jubel!) Og så fire plater Snøhvit! (Total stumhet. Stirrende blikk. Familien gruppert rundt underet over alle undere. Hyldest fra de nærmeste!)

Han gramset til seg:

— Og så den. Og den!

Fattet den lille grå noen mistanke? Hun så opp med uforstilt forferdelse nå. Han følte han måtte si noe i en slik dramatisk situasjon.

Cæsar

(1944)

Cæsar, skjebnens terning hvilte
i din hånd.

Loddet falt, og du gikk over
Rubicon.

Stampet du med foten, sprang det
hærer frem.
Magisk har din vilje hersket
over dem.

Store fyrste, var da dette
ferdens mål:
straks å kvele alle jordens
frihetsbål?

Hva er retten? Herskerdyrets
rett til rov!
La da alt som lever, lyde
junglens lov.

Alle nattens ulver hérjet
i ditt spor,
ti en grå ulvinne var jo
Romas mor!

Alle steder stilnet sangen
der du kom.
Ingen livets røst kan tone
i ditt Rom.

Ingen sol skal mer velsigne
ditt palass.
Cæsar, sanden rinner i ditt
timeglass!

Dine legioner vant de
tusen slag,
men på sinnets fronter led du
nederlag.

Varig skal du ikke skiende
jordens egn.
Kain har merket Cæsars panne
med sitt tegn.

Frihetsflammens makt har ingen
Cæsar kjent.
Du fortæres av den ild du
selv har tent!

Se, de store åtselfugler
kretser alt
over deg, som alltid før når
fyrster falt.

Alt går under som den golde
brunst har skapt.
Loddet falt, og Cæsar, se, ditt
spill er tap!

André Bjerke

— Jeg skal si Dem, sa han og så henne rett i de unge øynene mellom alle rynkene: — Jeg har åtte barn.

Den lille grå viftet forferdet med hendene, og munnen gjentok stumt: — Åtte!

Han nikket, medvitende. Et nikk som sa: Ja, De skjønner selv, det er ikke så greitt. Og som sa videre, for han var en sky natur i småting: Så De får unnskyldte om jeg forsyner meg litt grovt av glansen Deres. Man venter meget av meg . . .

Da han sto på gaten igjen og kjente pakken i hånden — tung av glans! — torde han ikke tro sin svimle lykke. Selv den kvalme fornemmelsen for det han måtte gjøre senere på dagen, svant for den lykken han følte. Nå skulle det vel bli fest! Han ville ta trikken ut til sine små nieser så snart han hadde vært en liten tripp nede i sentrum og snakket med en kompis. Det var visse ting for nattens overfart som måtte avtales nøyere. Det var også en affære til uken. Dessuten skulle han ha greie på hva vennen hadde fått ut av beskjeder fra fengslene siden i forgårs. De pleide sine kanaler med minuttøys påpasselighet og bragte tilståelser og utsagn videre til andre fengsler, til fanger i samme sak som helst måtte vite noe til bruk for egne forhør . . .

På trikken nedover måtte han tenke på det igjen: Han hadde alltid vært heldig.

Det var i grunnen så merkelig. En gang på en veg, da han kom inn fra skogen og hadde passert et langt grått hus med en skrå brønnstang på tunet, rakende opp mot morgenhimmelen, da var det blitt skutt etter ham. Først hadde han ikke skjönt noe. Så hørte han et rop og løp tilbake inn i skogen. Så lød det rop av to stemmer, han løp i siksak og kastet seg ned da de skjøt, løp igjen, østover. Nå kunne han løpe sin veg, over dit, og bli der, i sikkerhet.

Så var der ikke kommet flere skudd. Siden hadde han gått i en stor bue, nedenom jernbanen og holdt seg der et døgn, hos noen han kjente. Dagen etter tok han toget til byen. Han hadde glemt det. Alltid heldig. Kamerater var blitt tatt på sengen av folk med revolver, var blitt tatt på arbeidsstedet. En gang han kom ned til et lite bilverksted med sykkelen sin for å få rettet ut en skjerm og snakke et par ord med en fyr han hadde fått oppgitt, møtte han tre menn for utgående akkurat ved bensinstasjonen som lå utenfor verkstedet. De gikk så rart . . . Da han kom inn og spurte etter fyren, så verkstedsformannen lenge på ham og sa: — Det var han der det. Dem var her og tok'n nå.

Knut Lysaker strøk av en fyrstikk og holdt den i den hule hånden mot trekken på plattformen. Hver gang han tente sigaretten slik, gikk det et lite stikk i ham fordi han brukte en hel fyrstikk. Han hadde vært inne noen måneder, en gang i begynnelsen. Der hadde de delt fyrstikkene, spaltet dem i to, noen ganger i fire. Det hendte de fikk tak i tobakk, men nesten aldri fyrstikker.

Men det var lenge siden. Den gang man ikke kunne noe ennå, gikk rundt og flåset og var uforsiktig, slik mange gjorde nå også forresten, de som ikke gjorde noe. De som satt i selskap og var jøssinger og snakket om å «reise», og at det var en bagatell. De kjente så utmerket godt noen som kunne ta dem over, hvis det var noen som ville lufte seg . . .

Og skulle han snakke om hat, eller iallfall forakt, ja så var disse de eneste han følte noe egentlig overfor. De andre, motstanderne, idiotene, de var så utenom. De var ikke å regne med uten som noen gærninger en fikk holde seg unna.

Han sprang av trikken mellom to holdeplasser i Stortingsgaten, gikk skrått over Studenterlunden i en av de krokete gangene og passerte den tyske vekten i stålhelv ved foten av Løvebakken. Ham for eksempel — hatet han ham? Hadde kanskje siktet på ham med et gevær en gang

ved Kvam, eller ved Åndalsnes, — det var den gang. Men hatet han ham?

Han trakk et siste drag av sigaretten og slokte stumpen som han stakk i høyre lomme. Glansbildene holdt han fastklemt under armen. Han hadde godt og vel to og en halv time til egen rådighet. Når han hadde snakket med den-
ne vennen oppe på Egertorget, ville han spise middag på Telle, han ville spise dyrt.

Så ville han ta trikken ut til niesene og drikke kaffe med familien før han dro til byen igjen og overtok. Hvis det ble skyting . . . gudskjelov ikke han skulle gjøre det iallfall. Han hadde sagt en gang for alle: Ikke det. Ikke han. Selvfølgelig var han like skyldig for det. Men likevel. Ikke det.

Heisen sto. Det gjorde den støtt. Han løp opp i tredje med to trin i hvert skritt, sto et øyeblikk og summet seg på den mørke gangen, hvor de skjermet lampene helt av i stedet for å blende gangvinduene i trappen. Uten egentlig å se noen ting gikk han rett bort til fjerde dør til venstre i korridøren, værelse 305. Han banket kort og steg inn.

I samme sekund visste han det. Han ville trå tilbake, men så allerede at det var nytteløst. To mann satt ved skrivebordene rett overfor hverandre. En sto opp og tok ham øyeblikkelig i armen og sa på tysk: «Bli her!» I de fire andre stolene satt også folk, han kjente to av dem godt. Mannen sa, uten å gi ham tid:

— Kjenner De noen av disse?

Knut Lysaker så seg granskende omkring:

— Nei.

Et stumt blikk hadde fått ham til å ta sjansen. Det stumme blikket virket som det nikket: Riktig!

— Hva skulle De her?

— Avtale en tur for i morgen, søndag.

Det jog en takknemlig glede gjennom ham fordi de hadde gjort slike dekkssvar ferdige. Egentlig hadde han syntes alt sånt var så dumt, det smakte av «Sorte hånd». Men han hadde hørt om så mange tilfelle . . .

Plutselig kjente han et hardt grep om håndleddet. Det ble vridd rundt.

— Hva har De i pakken?

Pakken falt på golvet. Han ville tatt den opp, men fikk et skubb

og veltet selv over ende. — Fanden til pøbel! brast det ut av ham.

— Hva sa De?

— Jeg sa fanden! Sinnet bølget opp i ham. Så. Så. Rolig nå. Så ble han slengt over ende i en stol. Tre menn samlet seg om bordet hvor pakken lå. Glansbildene åpenbarte seg i all sin herlighet under kontorlampen.

— Lommene! kommanderte en av dem.

To mann ga seg i kast med lommene. Ut veltet de få bildene han hadde sikret seg på sin ekspedisjon i går ettermiddag. Det var mens han syklet rundt med ulovlige aviser og stakk i godtfolks postkasser, hos dem som tørstet etter sann orientering i stedet for avisenes klossete løgnhistorier. Man kom forbi så mange fristende papirforretninger på en slik tur.

Sigaretstumpen fra for litt siden falt på golvet, alle de løsrevne bildene fra i går, blomster og julenisser, dyr i landskap med palmer, en sjiraff uten hode. Alt ble lagt i haug på bordet mellom papirer de hadde funnet i hyllene. Mennene sto og stirret på det alt sammen. Knut Lysaker så seg om i værelset. Kontorets eier var ikke her; så var han vel bragt bort allerede, mens de satt og ventet på hans forbindelser. Han så bort på telefonen. Om den nå ringte?

Der for en tanke gjennom hodet på ham:

Om det ble fred nå?

— — —

Om plutselig kirkeklokkene ringte eller noe slikt. Eller det kom en soldat i stålhjelm inn med et budskap, med et hysterisk smil i det strenge ansiktet, med skummet i munnvikene av bevegelse, og sa med dirrende stemme: — Det er fred, mine herrer!

Og de sto her med glansbildene. Og de fire arrestantene i stolene. Og mennene med sine revolvere i kappelommene.

Ville de le da? Alle sammen . . . Ville de sette i en brakende latter, falle hverandre om halsen og danse rundt? Mens han samlet opp glansbildene og sa: — Mine herrer, jeg kan kanskje ta bildene mine og gå. Og de ville se på ham med helt andre ansikter, med an-

(Fortsatt side 35.)

I MARGEN:

Min Nisse är död. En högfärdsgalen tokstolte vid namn Mussolini tog livet av honom i Abessinien.
Albert Engström

ALBERT ENGSTRÖMS NISSE

I 1936 hadde vi en enquête her i Magasinet, hvor vi spurte en rekke kjentfolk om de hadde sett nissen. Det gjaldt ikke så mye den figurliggjorte nissen, den på låven, som det gjaldt de andre virkelige nissene, dem i samfunn og menneske. Spørsmålet var ikke bare for spøks skyld.

Av dem som svarte med forstand, eller som gav leseren noe å fundere på, var Albert Engström.

I mange tilfelle de årene som har fulgt siden, er svaret hans dukket opp. Hva mente Albert Engström? Hva var det for en nisse han skrev sitt vemodige og beske memioriam over?

«Min nisse är död. En högfärdsgalen tokstolte vid namn Mussolini tog livet av honom i Abessinien.»

Morderen er nevnt ved navn her, men den dreptes navn fikk vi selv etterforske. Vi forsto at det måtte være et menneskelig navn, et navn i den kultur og den sivilisasjon som vanmektig ville stanse fascistvoldet mot det vesle etioperfolket ved å nekte tyrannen klippfisk fra Norge, eller hva det nå var for mordvåpen som ble nektet ham. Han fikk nå fullføre døden uten verre straff enn den at han pådro seg kulturens uvilje. Han var dessverre mer enn robust nok til å tåle det. Og alle vi andre som ikke var etiopere, forsøkte å leve videre uten nissen. For nissen var jo død. Og den måtte ha hatt fler enn ett navn, den må visst ha hatt både rettferdighet og frihet og fred. Den måtte ha vært et slags menneske, Engströms nisse, en skapning med et kjærlighetsnavn.

Men vi fortsatte å eksistere. Ettersom verdens nye makter veltet som knusende tanks innover både Spania og Østerrike, Tsjekkoslovakia og Polen, fortsatte vi som var i behold å leve like menneskelig som før, og vi var jo de fleste. Vi trengte bare å holde oss unna, å flytte vår kultur og anstendighet sammen i færre hus. Det var ikke nødvendig at nissen fulgte med på flyttelassene, det så ikke ut til å være nødvendig med nisse lenger.

Derfor kunne morderne bare fortsette å myrde nisser i hundrevis, tusenvis og millionvis.

Først da de högfärdsgalne trengte inn over våre egne grenser, skrek vi på Albert Engströms nisse. Fortvilte som bombede etiopere påkalte vi den i alle dens navn, men den var død.

Nissen var død. Nissen leve!

Nå skal vi ikke lenger undres på hva den gamle vismann mente. Den svenske tegneren og filosofen visste bare ikke, som vi ikke visste det, hvor nissen var død. Det var ikke i Etiopia den døde, det var i Stockholm og Oslo og Paris og London og New York den døde for den högfärdsgalnes hånd og ånd. For det var i Etiopia den levde, det var i Spania og Tsjekkoslovakia, og siden i Norge og Frankrike, og i dag lever den med alle sine navn i seierens forente nasjoner. I hvert et land hvor de högfärdsgalne får dø for den vold de selv reiser, er nissen liv laga.

Så liten den er, er det kjempekrefter og udødelighet i den.

Nissen lever! Leve nissen!

R.

BJØRN RONGEN:

SABOTASJE

Tegninger av Bjarne Restan.

Hendene hans ristet nervøst da han festet ledningene sammen. Han visste jo godt at det ikke var strøm i dem, han hadde selv sikringene i lomma, men det var jo ikke bare det. Han var ikke redd strømmen, nå knyttet han rolig to bunter dynamitt sammen, la dem i flishaugen som var dynket med bensin, satte tennhettene forsiktig i hver bunt, så enda en gang på klokka, at den var helt opptrukket og at kontaktledningen var godt festet, så rettet han sig opp i tømmerkanalen og la de korte firetoms boksene på plass.

Om sytten timer ville der være kontakt. Da satt han i byen på kontoret deres med oppgavene over en lang vinters arbeid. Han kunne forklare dem alt, hvor godt tørret materialene var, hvor lett de lå til for lasting — alt var ypperlig tilrettelagt. Men da ville alt stå i flammer. Det var også ypperlig tilrettelagt, men det var en annen sak som han ikke kom til å snakke om.

Han rettet seg opp i den lange tørrekanalen, gikk forbi hundrer og tusen piggetræboks og flyveplassbunner, gikk rett ned på saga og skrudde kald og rolig i sikringene. Nå var det gjort, ingen ville kunne stoppe det . . .

Ingen vil kunne stoppe det, hvisket han til seg selv da han slo luka i sikringsboksen og låste. Han

hørte bærerne klampet på tomta, de småbante og var lei kveldskiftet, de kunne ikke stoppe det. Han strøk seg over pannene, han var svett i kjølen og ble med ett så mo i knærne, han sto og helte seg til sagbenken og stirret utover opplagstomta og ble stående. Han mintes en annen vårdag han sto der og stirret utover, straks før Peder kom og de gikk heim sammen . . .

— — —

— Hvor skal du hen, Nils? spurte vennen ham da de kom over den vesle brua på veg heim. Sola sto langt nede, og det var kaldt i skyggen, det var enda tidlig på våren. Han stakk av inn i et lite skogholt og snudde seg da Peder ropte etter ham.

— Å, sa han, det er bare noe je ska hente oppi her.

Peder gikk sin veg, Nils skyndte seg opp til noen store steiner i skogkanten, bøyde seg forsiktig og kjente han ble glad. Han hadde gledet seg hele dagen de dreiv og reparerte det gamle sagbruket sammen, han og Peder. Nå bøyde han seg forsiktig ned og plukket de første kvitveisene, de lutet alt mot natta i kvelden, men rettet seg op av varmen i hånden hans. Han fikk en stor bukett og skyndte seg heimover med blomstene halvt gjemt under jakken. Folk ville jo tru han var gal hvis de så han fór etter kvitveisen som en unge.

Elise smilte et stort, åpent smil mot ham da han kom. — Neimen kvitveis, sa hun forundret, jeg lurte på hvor du ble av, Peder gikk nettopp forbi.

Og hun hevet øyebrynene sine til den forundrede buen han likte så godt, hun var så ungelik spørrende med de øynene sine, Elise. Nå tok hun blomstene fra ham og gikk inn.

— Det er de første, sa han, je har gjetet dem flere dager.

— Og så tidlig, første april, sa hun, bare det ikke narrer oss, Nils.

— Nei, nå kan ingenting narre oss, Elise.

Han sa det sterkt og varmt, sammen gikk de inn i stua der veslejenta sov i senga, hun var rød og hvit som en blomst og bare fjorten dager gammel. Hun krøllet de ørsmå fingrene sine og pludret fornøyd, men mest sov hun. Hun var det vakreste Nils og Elise hadde sett, hun var en engel som var kommet til dem og gjort deres lykke fullkommen.

Det ble mer kvitveis ut i uka, søndagen sto Vesla og sov i den nye vogna på trappen, mange var borte og kikket mens Elise smilte stolt.

Den tirsdagen hendte det, taket falt sammen på slottet de hadde bygd, lykkeslottet deres ble ødelagt.

Peder kom heseblesende, da Nils lukket opp for ham, fik khan ikke sagt et ord: — Det er krig! skrek Peder.

— Krig?

— Ja, vi er i krig, de har alt tatt Oslo og Bergen og alle byene rundt kysten, bare vent, de er her og snart. De tar alt, det nytter ikke å sette seg imot dem.

En time etter durte svarte fly over åsen, fulgte dalen og lot maskingeværene knettre over stedet. Folk sto forundret og stirret på de fremmede, da de var borte, bar de inn de to første drepte.

— Nå blir det penger å tjene, sa Peder, nå kan vi være glad vi kjøpte saga, Nils.

— Trur du det?

— Ja, enn alt som blir ødelagt? Jøss, je trur det trengs, det kan gjøre godt med litt opprydning her i landet.

Nils så på ham, stirret lenge på ham før han svarte.

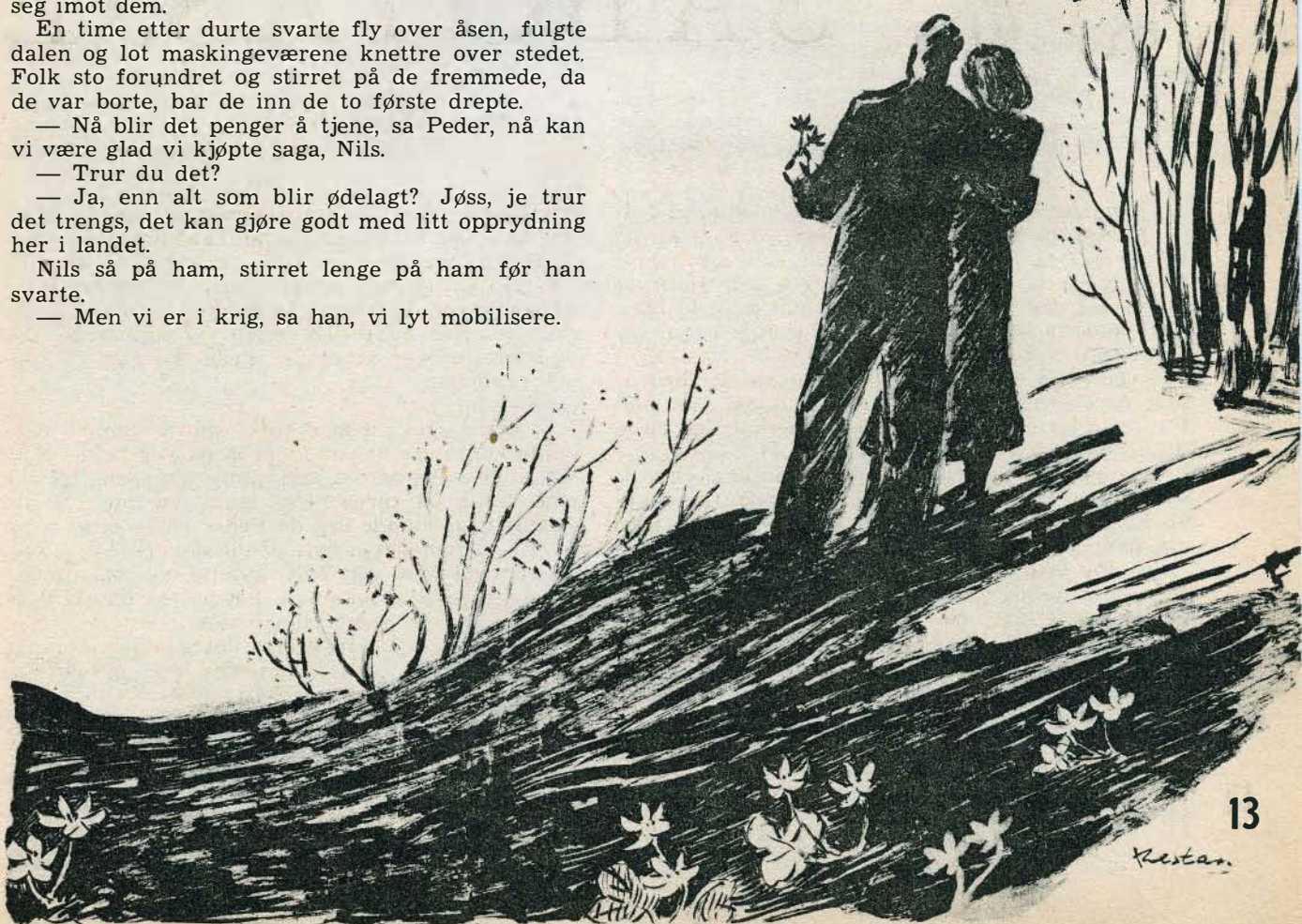
— Men vi er i krig, sa han, vi lyt mobilisere.

— Nytter ikke, Nils, de har det jo alt. Je må iallfall være her å passe sagbruket, vi må jo passe vårt arbeid, sa de i radioen.

Og timene gikk. Vesla lå i senga si, mamma gråt da den store lastebilen kjørte over brua og Nils ble borte. Det var ikke råd, han ville i veg, hun torde ikke nekte ham. Han hadde hentet Kragen på skytterhuset, hun fant fram klærne og smurte niste mens tårene trillet, det var så uendelig tomt inne i henne plutselig. Det var det første hun husket siden, sa hun, tomheten over ikke å forstå. Var det mennesker det som kom med krig til et sovende land?

Hun fikk tusen ganger svar på det, hun og alle de andre. De hundre mødrene som flakket om i liene i vårkulden, de ga henne svar. Utskutte vindusruter da de endelig kom heim, ga henne svar. Kulehull i kirken og knuste gravsteiner ga henne svar. Nils kom heim usåret, langt nordfra, han ga henne svar, ja. Og han tok gjerne beskyttende om henne når flyene enda stormet lufta over den vesle byen deres og hun kutet seg sammen. — De skyt ikke lenger, sa han. de skyt ikke på sine egne.

Flagget deres vaiet på skoleplas-

sen, sangen deres klang fra skolestua. De fremmede sang sine sanger, tonene steg og sank mens bjørkene grønnes, og de spe barnestemmene på lokalet, der skolen var flyttet så lenge, priste våren med No livnar det i lundar . . .

Jo, de fremmede sang, men først skjøt de.

Og Vesla trivdes og vokste, mens mamma hennes tok av og ble mager. De fremmede smilte til henne, de ville gjerne se Vesla, men Elise hadde det travelt. Nils arbeidet hardt, han fikk opp huset nær sagbruket, de flyttet endelig inn da sommeren var slutt. De fikk forresten ikke være aleine i nybygget sitt, der kom to fremmede og ville ha værelser nokså snart. Elise gråt igjen, men Nils som var blitt hardere og hardere, sa hun fikk spare tårene sine. De fremmede fikk hvert sitt rom, de var smørblide med Elise og Vesla helt til de skjønte hun ikke var gjestfri. Da lot de henne i fred og satt på kaféen og pratet med de gjestene som ville prate med dem. Det var nok mange det, mente Nils.

Det ble fort brudd mellom Peder og ham. Folk kom med tømmer til dem, og Nils skar. Men Peder likte ikke slike småjobber, da de fremmede avvertet etter tømmer, ville Peder gjerne levere store partier med en gang, direkte, som han sa.

— Vi får først tenke på våre egne, sa Nils rolig.

— Tar ikke vi fortjenesta, tar en annen den, sa Peder.

— Je vil ike tjene på dem, sa Nils.

— Tull og tøys, vi må bøye oss så lenge de er her, og det kan jamen dra langt ut det, min gode Nils.

— Først våre egne, sa Nils sta.

— Da vi kjøpte dette gamle bruket sammen, var det vel for å tjene på det, sa Peder arg.

— Ja, naturligvis for å leve av det, sa Nils. Men vi kan ikke leve av fienden, og de er fiender om de betaler aldri så godt og ikke tar noe, som du sier.

— Je er ikke enig med deg og har i dag gjort kontrakt om to tusen boks og bord til brakker. Det er vel bedre det enn at de skal ta våre hus, du har sjøl to stykker hos deg.

— Vi får ta det arbeid vi er nødt til, sa Nils.

Men fra den dagen var det ikke samarbeid lenger. Peder skulde til sin kant, og en dag satte han hardt mot Nils.

— Enten tar vi denne kontrakten fullt ut, eller . .

— Je eier halvdelen, sa Nils.

— Je kan kjøpe deg ut, sa Peder, og hvis du ikke vil det, blir du kjøpt ut på en annen måte. Je har snakket med kommandanten om det. Han sa vi kunne gjøre store penger, for dem har bruk for nokså mye tømmer. Det var jo derfor vi kjøpte sammen, Nils, og her har vi anledning som aldri kjem att, hvorfor ikke ta det like godt som en annen tar det? Vi tar ikke fra noen av våre likevel, skjønner du.

— Gjør vi ikke, trur du?

De så fort på hverandre, de gamle vennene. Femten tusen kroner sto de for hver, nå kunne de tjene det inn på en eneste jobb. Hvis de tok jobben.

— Du kan få tredve tusen for din del, sa Peder brått.

— Tredve tusen, så kan du være formann for dobbel lønn etterpå. Vil du heller det?

— Er du alt blitt baron?

— Hvis je ikke vil da, Peder?

— Så tar je det likevel.

— Med deres hjelp?

— Ja, je eller en annen, da like godt je. Du er dum, du Nils . . .

— Vel. Du kan få kjøpe min del for det je har skutt inn, hverken mer eller mindre.

Det var den gangen. Nils fikk tomte fri og betalt, han ble formann, for han elsket arbeidet sitt og kunne ikke få noe annet. De arbeidet jo for de fremmede alle. Han hadde sitt hus, og han hadde Elise og Vesla, ingen visste hvor lenge dette ville vare.. Og han slapp ha noe med dem å gjøre. Det var det beste, alt ble ordnet av Peder. Navnet ble forandret igjen, Peder Eriksens Sagbruk, sto der nå på det store skiltet ut mot vegen.

Og spillet hardnet til etter hvert. Det var en hard vinter, Peder kjøpte opp alt tømmer han kunne få fatt i, sagde opp og solgte med voldsom fortjeneste. Han utvidet sagbruket til det dobbelte, til det firedobbelte, satte opp nye benker og nye maskiner, kjøpte opp tømmer og tjente store summer. Nils så han bare av og til, han kom med lister over tømmerkjøp og ga beskjed om salget. Lange rekker av mørke lastebiler kjørte brakketømmer, de la slip ned til sjøen og stikkspor til jernbanen. Peder ble millionær og kom fra byen i egen flott bil og ga ordrer. Han var innom hos Nils, pratet litt med Elise og så på Vesla, hun krøp på golvet og var frisk og kjekk.

— Skal du ikke ha flere, sa han gemyttlig og stakk en femtilapp eller en hundrelapp på sparebøssa hennes.

— Ike så lenge dette varer, sa Elise rolig.

— Haha, sa Peder og svingte ut, haha.

Det var andre som kapret kvitveisen om kveldene, det var andre som svermet på svermevegene deres. Det var andre som fylte kinoen, og det var andre som kjøpte opp det gode de laget i dalen. Da bøndene ikke lenger ville selge så mye tømmer, kom Peder med rekvisisjoner og folk i uniformer med seg, tømmerhaugene vokste, og han utvidet atter sagbruket sitt.

— Du bør få deg bil, sa Peder til Nils, du har det for travelt med å fly rundt å se til lensene.

— Å, det går bra med sykkel, sa Nils rolig.

— Je gir deg en bil, sa Peder, du har for lite lønn for arbeidet ditt. Vi legg på fem tusen i året, og så får du bil.

— Nei takk, sa Nils.

— — —

Men en dag kom Peder med en sølvrev til Elise, bare en liten ting til fru, sa han galant. Elise hengt reven i skapet. Siden kom han med en ting til Nils, en stor pakke han leverte innom mens Nils ikke var heime. Det var et hypermoderne veggur, flott verk som hadde tallskive til 24. Nils hengt det aldri opp. Det lå i kottet.

— Du kan godt få beholde radioen din hvis du vil, sa Peder, da de fremmede nede i dalen ville ha radioene.

— Å nei, sa Nils, det kan je nok ikke.

— Je kan ordne det for deg, sa Peder.

— Er du med i partiet da, Peder?

— Å nei, men en har da forbindelser, svarte han og blunket.

Den våren ble det voldsom elvegang, det smeltet så fort at vannet rann over alle bredder.

Nils var redd for dammen, han vaktet den dag etter dag, det lå fullt av tømmer utover alle marker rundt sagbruket. Ja, om det så var hans egen kjære hagefleck, hadde de lempet tømmer over gjerdet inn til ham. Da fikk han idéen for første gang.

Han tok spettet en morgen, det var noen løse steiner han ville velte på, sa han. Han kunne tatt med en håndfull menn, det var mange på sagbruket nå. Å ja, han kunne tatt med seg ti eller tyve hvis han ville, men han gjorde det ikke.

Natta etter brøt dammen ut, fosset over vegen og ødela jorden helt ned mot sjøen, idet elva tok nytt leie. Det ble ikke ødelagt noen hus, men sagbruket sto. De fremmede strømmet til og la bajonettene fra seg, men det nyttet ikke å reparere før det var for seint.

Peder raste, det gjaldt tusener og atter tusener, han hadde sine kontrakter. Og i hui og hast kom der lass på lass med nye maskiner, ledninger ble koblet til høyspentledningen gjennom bygda, og på en måned var hele sagbruket nytt og elektrisk, så kunne elva renne dit den ville.

— Det blir ikke plass til alt, sa Nils.

— Stable i høyden, sa Peder, og tettere, tettere, Nils.

— Det mugner i tørken da, veit du.

— La det mugne, det går for det samme, Nils.

Det var en ny Peder, han hadde ikke kjærlighet til yrket lenger, han kjente ikke gleden ved å levere ordentlige varer lenger, han handlet bare på papiret og så ikke noe til tømmeret mer. Nils kunne ikke det, han elsket sagbruket og tømmeret, det var hans liv å se det nyskåret og rent tørres i sola, han elsket kvalukta og den girfylte dâm av sagmugg om våren. Men nå var det ikke vår- og sommerjobb lenger, nå gikk det elektrisk året rundt, og de bygde inn hele sagbruket, det ble en fabrikk som skar og skar. Det var femti mann i arbeid, de gjorde ikke lenger så mye som før. Nils likte det ikke inne i seg, hans kjærlighet til arbeid forbød ham å like det, men nå var det det eneste kampmidlet han hadde igjen. Han klagde aldri på tempoet, en stabel fem mann satte op på en dag før, brukte ti mann en uke på nå. Og avgangen kom rykkevis, det hendte lagrene ått seg utover vidda og rundt hans egen hagefleck, langt bort i åkrene til nabogården ble hveten ødelagt av korte flylemmer og boks, brakketømmer og sagflis. Han som var formann, hadde bare å passe på at sagbruket gikk. Peder kom bilende med rekvisisjoner og betalte skadeserstatninger, god betaling, og bonden tidde.

Men de fikk tak i folk. Det nyttet ikke at det gikk seinere, de fremmede kom med fanger de hadde tatt, store sterke karer som de innlosjerte i brakkene bak piggetrâden. De bar tømmer, de stablet sammen med arbeiderne — men da de tok til å prate sammen, ble Nils innkalt til kommandanten.

— Det er forbudt, sa kommandanten, vi setter vakt heretter.

— Det er ikke je som har skaffet fanger til arbeidet, sa Nils rolig.

TROSS ALT

To dikt i krigstid.

I

Hvorfor ler du hemmelig mot himlen,
skjønt en verden vânder seg og lider —
hvorfor hvisker du de ømme ord
til en usæl, vredesvanger jord?
Tror du vel den gyldne solfallstrimlen
over Frogneråsens sneblå sider
eier noen bot for slektens smerte,
sletter noe hatets spor?

Nei — det lyser ingen sannhetskjerter
som kan sjelene av mørket rykke
i den store, skjønnne aftenbrand
over det violblå skumringsland.
Men dens gnister fenger i mitt hjerte,
og det skjæver til i heftig lykke,
vill og nytteløs og underdeilig
som den røde himmelrand!

(1918.)

II

Du skjønnne dag som tvinger meg til glede
enda jeg ikke vill!
Slik er mitt sind: jeg vilde bli i skyggene dernede
hvor hat og hevnlust bor, og isblå vrede
i nattens kløfter holder til.
Men når ditt morgenlys —
ja, ditt profetisk høie morgenlys
står tindrende på toppene i vest
og smiler
sitt alvorsfulle smil inn i mitt hjerte —
da tiner i mitt bryst den harde is,
og hjertet frir seg ut av hatets smerte
og løfter seg i soloppgangens fest.

Du skjønnne dag! Du underfulle morgen!
Nu tennes vidda av din stråleglo,
og rundt meg jubler alle livets stemmer!
Og i meg jubler hjertet! Ja, det glemmer
i hellig avsid angsten, truslen, tåren
og svulmer syngende i salig tro.
Hvor stort er livet likevel! Hvor godt! —
når gleden slår som gnister gjennom blodet,
og blikket bader seg i himmelblått,
og hjertet aner over strid og yrke
en lykkemakt, utvingelig i styrke.

Du høye makt, du skjønnhets trolldomsmakt,
du uforklarlige,
som bor etsteds bak luften og bak lyset,
bak stjernehimlens prakt,
i rosenskyen og i måneskinnet —
og gjennom linjers lek og fargers spill mot farge
og toners dans igjennom trinn og takt
øver ditt velde over mennesindet —
hvem er du — og hva er du? Er du god?
Ja, er du Gud og skaper livsens under,
en åndens vekst i billedet av deg —
eller en morildbølge bare i mitt blod,
en sanserus i korte strålestunder?
Når skyens glød er slukt, er jeg da atter jeg,
med kampens kulde isende i åren
og vredens mørke uten lys og morgen —

Du skjønnne dag som tvang meg til å glædes,
skjønt vett og vilje sa sitt nei — her er min bønn:
La nu den nye nåde meg beredes,
at badet i din himmelrene kilde
må levne i min sjel et skjær av renhet,
et skjær av helg som gjør den skjønn!
En gnist av tro, som gjennom stridens ville
og onde yrke holder tanken ut
på skjønnheten, på godhet og på Gud —
så atterglansen av dens åpenbaring
må bli i sindet som en mild forklaring.

(1944.)

Eugene Kielland

— Femten manns vakt døgnet rundt, svarte kommandanten.

Vintrene var verst, da frøs de på stablene som ikke var overdekket og vokste og vokste nå da det var så mye tømmer. Peder kjøpte på egen regning etter rekvisisjon, solgte og tjente bedre på det. Han eide to millioner nå og hadde stort kontor nedi byen ved sjøen. Han giftet seg også og mangel ingenting. Han fikk kjøpt både hos de fremmede og på svartebørsen, og han snakket om den russiske faren.

— Er du blitt politiker, sa Nils kaldt.

— Nei, men vi vet det vi vet, sa Peder.

Og det ble atter vinter, og den russiske faren ble større og større, ettersom Peder sa når han kom på inspeksjon i bilen sin som gikk med bensin.

— Du ser vel etter sabotasje, Nils, sa han kort.

— Ja, sa Nils, så godt je kan.

— Lønningene skulle vært lavere etter tariffene, sa Peder, hva trur du om det, Nils?

— Det er bare et spørsmål om flere folk da, sa Nils.

— Ja. Hm, hm. Du kan si jeg betaler som forut, Nils, men at de skulle vært lavere. Je gjør det av meg sjøl.

— Av storsinn kanskje, sa Elise tørt, hun hadde vennet seg til å lese aviser i det siste, Elise. Hun var merkelig, hun tok timer i engelsk hos lærerinnen som bodde hos dem, og det hendte de snakket engelsk sammen.

— He is a rower, sa Elise til lærerinnen om Peder.

Slik fikk de tiden til å gå, og Nils så etter sabotasje. Det var ingen kvitveis den våren enda vinteren hadde vært mild nok, den ville liksom ikke gro lenger, etter at elva tok nytt leie.

En dag kom Peder med nye kontrakter, han skulle ha noen ti tusen boks, og de skulle slutte med brakkeflak og flyplassflak.

— De har nok brakker, sa han.

— Jeg ser det, her så, sa Nils.

— Hva mener du med det?

— Nei, bare at de har firt flagget sitt på skolen vår.

— Ja, der ser du, de er ikke så verst, de tar ikke mer enn de hardt behøver, Nils.

— Men brakker behøver de vel enda, der de andre bomber, sa Nils og stappet pipa, langsomt og langsomt, en måte han hadde lært seg disse åra.

— Å ja, sa Peder kort, hva er riktig tid?

— Fem over halv er mi, sa Nils og så på klokka, grundig og forsiktig og langsomt, en måte han også hadde lært seg til i det siste.

— Du har ikke den store her, sa Peder.

— Nei, den var så forbasket lang, sa Nils.

— Lang?

— Ja, det var så evighetslengde før den gikk opp igjen at vi orka det ikke, Elise og je. Den skulle jo helt til 24, og vi har funnet ut det er lettere med to ganger tolv, sa Nils.

— Å.

— Ja, men ellers er det bra klokke.

— Du får lage plass til disse tusen boks, sa Peder og vinket med kontraktene. Du får rydde, forresten kom det klage på det siste brakketømmeret, det var muggent.

— Ja, je sa det jo, siden du ville ha det så tett.

— Vel, stu ikke så tett da.

— Men plassen?

— Ta plass, det du trenger. Rekvirer plass. Dette er en voldsom forretning, forstår du, så je kan betale godt hvis det går fort. Få tak i mer folk og la alle sagene gå i tre skift, Nils.

— Jøss for en hastighet.

Det ble hissig på tomta utover våren. Nils fikk både fanger og nye arbeidere, han plaserte om hele tomta for de nye materialene til de fremmede, han stablet på en helt ny måte han hadde funnet opp.

— Det ser ut som Sing-Sing-fengslet, sa Peder da han kom bilende med sin nye frue og inspiserte.

— Ja, det var for denne muggen, sa Nils, vi må lage luftekanaler. Det var det de fremmede klaget over.

— Ja, det er kanskje bra, du har ingen sabotasje, Nils?

— Nei, ikke så vi merker det. Folk har mager kost, veit du.

— Javel, ta inn flere, Nils.

Og det var en lang og seig vår, uten kvitveis. De nye tusen boks vokste utover markene, rundt huset til Nils — og Elise var redd for kjøkkenhagen sin.

— Vi kan ikke ta hensyn til det, sa Nils brutal, vi får gi deg erstatning i kontanter.

— Men Nils, sa Elise, hva er det med deg?

— Vi må ha fortgang, det gjelder mye, sa han kort.

Det var en plan som vokste opp i ham, først liten og en tanke bare, men så ble den en beslutning og til slutt noe han tenkte på dag og natt og ikke fikk fra seg. Det kom lite biler og hentet tømmer nå, for de bygde ny transportrenne helt til sjøen, der tømmeret kunne lastes direkte på dekk. Men renna tok tid, Nils hadde ikke mange folk å sette inn der, han trengte dem på tomta til den daglige driften.

Han oppdaget at kanalene ble benyttet til litt av hvert, men han sa ikke noe for det, der gikk jo luft gjennom dem og tørket tømmeret, det var det viktigste. Han kunne finne bensinkanner der inne og sa det var farlig, men de fremmede vaktene mente de skulle passe på dem så det ikke gjorde noe. De handlet og tusket til seg smør og kjøtt for disse kannene hos bøndene, de brukte dem på traktor og bil eller byttet med fisk hos fiskerne. På den måten ble det svinn hos de fremmede, men de hadde så store ting i arbeid at de ikke merket det.

Det fine, gamle skatollet til Elise gikk i stykker en dag, Nils kjørte det bort til snekkeren på den andre siden elva, det hastet ikke så fælt, sa han.

— Sånn greie, ropte Elise da hun kom heim og så skatollet var vekk, — du kunne da latt meg tømme det først!

— Å, det var jo bare litt i ryggen, sa Nils.

Han maste med mangt, Elise tenkte mest han hadde fått en skrue løs, han ville sende henne på ferie på en seter noen dager.

— Du trenger det, du og Vesla, sa han og maste. Og så ville han de skulle dra med seg et helt billass sengetøy og kjøkkenutstyr og både et og annet som Elise syntes var rene tøv, men han fikk da av

(Fortsatt side 31).

DEN ENSOMME ØY

*Jan Mayen, det lille Norge i ishavet,
frelst og fritt siden mars 1941.*

Denne enkle og i det ytre så spenningsløse beretningen, har vi hentet fra flyveskriftet «Det frie Norge» (nov. des. 1944). Den vitner på sin stillferdige måte om det store Norge som ikke lot seg okkupere av fremmede, og om det lille Norge ute, som trofast holdt vakt ved våre ytterste grenser.

Herfra har alle viktige værmeldinger gått ut.
Telegrafist Iversen i arbeid.

Siden begynnelsen av 1941 har noen få menn holdt vakt på denne øy av klipper, snø og is. Ved siden av radioen har de ikke hatt annen forbindelse med utenverdenen enn besøkene av de små forsyningskipene som har kommet seg fram gjennom drivisen i de korte sommermånedene. I fire år har de vært i kamp mot elementene, og de har levd under en stadig fare for et uventet tysk angrep.

De har holdt ut under voldsomme arktiske stormer, og de har utført et arbeid av den aller største betydning. Helt til i høst (1944) har virksomheten på Jan Mayen vært holdt hemmelig. Øya er hele tiden blitt kalt for «Island X».

Jan Mayen ble tatt i besittelse av 12 mann som var beredt til å slåss til det siste i tilfelle av et tysk angrep. Og de holdt ut i denne tiden, til tross for at britiske offiserer som en gang besøkte øya, sa helt åpent at den var ubeboelig.

Hvorfor var da Jan Mayen så viktig? Der er så barskt og kaldt at der bare vokser arktisk mose; der er ikke antydninger til havner. Skjærgård som har dannet seg av lavarester under havflaten, har gjort farvannet farlig; og i nesten tre fjerdeparter av året er øya utilgjengelig på grunn av isen.

Men likevel var det viktig at Jan Mayen var på allierte hender. Jan Mayen, — som ikke er større enn Malta — var det mest betydningsfulle ledd i den kjeden av værvarslingsstasjoner som strakk seg tvers gjennom Arktik. Og forat marinen og flyvåpnet skulle kunne planlegge sine operasjoner, var det nødvendig at man fikk observasjonene fra Jan Mayen. Rapportene fra dette ville, nesten utilgjengelige punktet i den arktiske ødemark av is og hav, var ofte av avgjørende betydning.

Historien om Jan Mayen begynner med tyskernes besettelse av Norge i 1940. På dette tidspunkt var det frem-

deles fire norske meteorologer på Jan Mayen, og de gjorde sin jobb som i fredstid. Og da Norge falt, fortsatte de arbeidet.

I mellomtiden ble den norske marine gjenreist i Storbritannia. Det ble bestemt at oppsynsskipet «Fridtjof Nansen», et av de fartøyer som klarte å komme seg unna etter krigen i Norge, skulle sendes til Jan Mayen med førsteklasses utstyr for å okkupere øya. Mens den prøvde å komme seg fram gjennom det vanskelige farvann, støtte den imidlertid på et av undervannsskjærene. Besetningen klarte å komme seg i land, men skipet og hele lasten gikk tapt. Noen dager senere klarte en annen norsk båt å manøvrere seg inn til Jan Mayen. Alle som var der — også de fire meteorologiske observatører — ble hentet. Før de forlot øya, ble radiostasjonen helt ødelagt.

I mellomtiden hadde andre marinefartøyer fått i oppdrag å holde øye med om tyskerne skulle ville forsøke en landing. Det varte ikke lenge før tålmodigheten fikk sin belønning. Et tysk skip nærmet seg Jan Mayen. Det var en tidligere norsk selfanger som var blitt beslaglagt i Tromsø. Lastet med kostbart arktisk utstyr og radiomateriell forsøkte den å lure seg fram til øya. Den britiske destroyer satte kursen rett på den, og den tyske sjefen forsto at han ikke hadde noen sjanse. Han kjørte derfor skuta på grunn. Tyskerne låret livbåtene, men selfangeren sank, og livbåtene tok inn så mye sjø at de gikk under, og folkene måtte forsøke å berge seg i land så godt de kunne. De gjorde ikke noe forsøk på å flykte videre innover øya, men stilte seg opp langs stranden i den skarpe kulden og ventet på at britene skulle redde dem.

Etter dette ble det besluttet å gjøre et nytt forsøk på å okkupere øya fra britisk side, og de ble sendt en ny ekspedisjon dit. Men det var blitt

ventet for lenge. Det led alt langt ut på høsten, og da skipet nådde fram til farvannet omkring Jan Mayen, var det ikke mulig å komme inn. Etter fjorten dager måtte forsøket oppgis, og ekspedisjonen fortsatte til Grønland.

Nå ble nordmennene igjen anmodet om hjelp. Hverken de allierte eller tyskerne kunne rekke fram til Jan Mayen før tidlig på våren. En gikk ut fra at tyskerne også ville komme til å sende ut en ekspedisjon, — men i dette kappløpet ønsket de allierte å bli førstemann. Og dermed begynner et nytt kapittel av historien om Jan Mayen under krigen — kapitlet om 12 nordmenns hemmelige misjon som ble lykkelig fullført.

Sjefen for de norske styrker på Island fikk den oppgave å velge ut en liten styrke på 12 mann «egnet for en polar-ekspedisjon». Han ville ha karer som var villig til å gå inn for en hard jobb — og som ville kjempe til siste mann, hvis det skulle bli nødvendig. De tolv menn som ble valgt, hadde alle tilbragt flere år i forskjellige deler av Arktik, — fra Grønland til Spitsbergen. Denne styrken ble valgt ut i begynnelsen av 1941 og gikk straks i gang med å samle utstyr: Ski, sleder, hunder, byggeredskaper, radio-utstyr, mat, våpen, ammunisjon etc. Alt ble samlet i Reykjavik, og selfangeren «Vesle-Kari», et solid og spesialbygd fartøy som har en lang og dramatisk historie bak seg, og patruljeskipet «Honningsvåg» — var nå blitt norske marineskip.

Ekspedisjonen startet 19. februar 1941. Bare den norske kapteinen visste hvor de skulle. Ekspedisjonen hadde vært holdt absolutt hemmelig. Men skipene kom ikke lenger enn til østkysten av Island, hvor de kom ut for en kraftig storm. De ble betydelig

skadet og fullstendig nediset, så de ble nødt til å gå inn til Akureyri for å reparere.

Noen ny start kunne ikke finne sted før 7. mars, og kapteinen fryktet at tyskerne hadde kommet nordmennene i forkjøpet. Tre dager senere så de den snødekte toppen av Berenberg — den utslukte vulkanen på 7500 fot, det høyeste fjell i Nord-Europa — stikke opp i horisonten. Da først fikk karene høre hvor de skulle, og om hvilken oppgave de var satt til. Mens skipet nærmet seg isbeltet som omgir Jan Mayen, gjorde ikke karene seg noen illusjoner om hva de gikk til. De kjente litt til livet i arktiske strøk, den kjedelige ensformigheten og ensomheten; dessuten skulle de her ha jobben med å bygge ut forsvaret på øya av så å si ingenting — og konstant truet av tysk angrep. Men Jan Mayen betydde mer for dem enn en ugjestmild øy i Ishavet — det var et stykke av Norge. Heldigvis fant man en åpning i isbeltet, og den ledet inn mot kysten. Skipene gikk gjennom så langt som det var mulig inn til isen som lå fast helt inn til land. Hitil hadde ikke sett tegn til tyskere, og et hurtig blikk over øya fra en høyde viste dem at de var kommet før tyskerne.

Lossingen av utstyret rett ned på isen begynte med en gang. Men det var vanskelig å få det på land. Snøen var dyp, for dyp til at hundene kunne brukes til å trekke sledene. Karene måtte derfra dra sledene selv, etter å ha tatt på seg ski. Meget av utstyret måtte bæres. I mellomtiden ble det sendt ut patruljer for å finne grunn hvor en kunne bygge hytter. Noen kilometer inne på øya var de heldige nok til å finne en liten jakthytte som ikke var blitt ødelagt. Her passet det godt å legge den nye leiren. Karene arbeidet i dagevis med å dra all slags utstyr over snøen, så opp den bratte kysten og endelig innover på øya gjennom et vilt og kupert terreng. Arbeidet ble ofte avbrutt av plutselige stormer; noen ganger måtte ti mann overnatte samtidig i denne hytta som bare var beregnet på i høyden fire mann. Etter at de hadde fått fraktet på land våpen og andre nødvendige ting i tilfelle av et tysk angrep, ble det en av de første jobbene å bygge en radiostasjon, og så snart som den var ferdig begynte vær-rapportene å strøme til Storbritannia med få timers mellomrom. Et ferdig-fabrikert spesialbygd hus var laget i Storbritannia, og de forskjellige delene ble nå bragt fram til den nye leirplassen. Grunnen måtte først jevnes ut, og det

kunne bare gjøres med dynamitt. Men ikke før var isen «blåst opp», så kom der en ny storm, og grunnen ble på ny fullstendig dekket av snø og is. Det tok også en del tid å reise bygningen, fordi boken med «bruksanvisningen» var blitt ødelagt av vann og is under transporten. Dessuten var det isende kaldt, og verktøyet kunne ikke holdes i hendene mer enn et par minutter om gangen. I hele mars fortsatte arbeidet uopphørlig, og folkene hadde alltid gevær og Brenguns for hånden i tilfelle av at fienden skulle dukke opp.

Et tredje skip kom fram til Jan Mayen 7. april med flere forsyninger, og så snart de var losset, gjorde alle tre fartøyer forberedelser til å reise før vårløsningen satte inn og hindret dem i å komme vekk. Og påskeaften 1941 sto de 12 mann på stranden og så på at skutene dro og overlot dem til en uviss framtid.

De fikk den første føling med fienden noen dager senere, da et tysk rekognoseringsfly fløy over. Dette var begynnelsen til en regulær «tjeneste». Tyske fly kom over nesten annenhver dag. Noen ganger skjøt de med maskingevær, andre ganger kastet de bomber. Men det ble aldri gjort noen skade, og ingen ble såret. De tyske flyene møttes vanligvis med sterk, men virkningsløs geværlid og ild fra Brenguns. Soldatene visste når flyene nærmet seg, for da begynte hundene å hyle.

Etter at de hadde innrettet seg så godt som mulig, besluttet de å prøve å montere de to gamle feltkanonene. Den ene var en to-punder, den andre en seks-punder som ble skjøvet fram i stilling. Etter at mange forsøk på å bygge passende fundamenter hadde mislyktes, klarte de det endelig. Ingen av soldatene hadde noe kjennskap til artilleri, men de fant ut det de trengte å vite gjennom praksis. I april måned forberedte nordmennene seg på enhver eventualitet. Styrken var opplagt for liten til å kunne motstå noe større tysk landgangsforsøk, men de var beredt til å kjempe for hver tomme jord. Matlagre ble gravd ned på forskjellige steder, og oppe i fjellet ble det montert en reserve-radiostasjon. Den eneste måten en kunne komme fram til denne stasjonen på, var ved hjelp av et rep. Hvis de ble tvunget tilbake til denne siste skanse, kunne de kutte repet og holde fienden tilbake for en tid.

18. mai — to måneder etter den første landingen — kom der forsterkninger. To norske skip kom med 18 soldater og flere forsyninger. De gikk nå

i gang med å bygge hytter av de sibiriske tømmerstokkene som lå på stranden. (Strendene på Jan Mayen bød på litt av hvert, fra oljetønner til kasser med radiodeler, fra rågummi til klær. En kasse med kjeks, laget i Tromsø, ble funnet helt «intakt».)

Livet på øya ble nå lagt om, etter som de rådde over en betydelig større styrke. De delte opp området i forsvarssektorer, det ble opprettet nye vakt- og observasjonsposter, og det ble også bygd en ny radiostasjon. Hyttene og disse postene ble forbundet ved telefon, kilometer etter kilometer var blitt lagt med kabel. Det var ikke lenger nødvendig for noen å bo en måned i en ensom hytte uten å være i kontakt med resten av folkene på øya. Den 22. juli kom det flere folk og nye forsyninger, og denne gangen omfattet våpnene moderne luftvern-skyts, og med folkene fulgte øvede skyttere. Dette var det siste forsyningskipet helt til neste vår, men grunnlaget for det lille samfunnet var nå lagt, de forberedte seg på overvinteringen. Og tyskerne hadde øyensynlig funnet det klokt ikke å sende en ny ekspedisjon.

Det vanlige arbeidet fortsatte i samme spor, patruljering, vakt, meteorologiske observasjoner, telegrafering, reparasjoner osv. Men noe skulle en også gjøre utenom pliktene. Når det var mulig arrangerte de om vinteren ski-konkurranser, de dro på seljakt, og når leilighetsvis drivisen tok med seg en isbjørn (skinnet av den første ble sendt til kong Haakon), drev de bjørnejakt. De gikk på fuglejakt, egg-sanking, de satte ut snarer, og om sommeren drev de til og med svømmesport. Men omtrent halve året var det nesten umulig å forlate hyttene, og så mange norske bøker som mulig var derfor blitt sendt til Jan Mayen, kortstokker, sjakkspill osv. Av tømmer — og av metall fra et tysk fly som var blitt knust mot et fjell — laget de innbo, ornamenter og modeller av alle slag, og gavene ble sendt til den norske kongefamilie som en hilsen fra frie nordmenn på fri norsk jord. «Hver mann på denne øy er blitt utvalgt til sin spesielle jobb», fortalte en av karene. «Telegrafister, kokker, meteorologer, hundekjørere, smeder, skomakere osv. Det var et hardt og anstrengende liv ofte, men det var ingen som klaget. Det ble aldri nødvendig for styrkens sjef som populært gikk under navn av «Visekongen» å ty til militær avstraffelse.

Vi liknet sannelig ikke mye på soldater i vårt polarutstyr, og med skjegg som vi ikke vasket altfor ofte, fordi

(Fortsatt side 42.)

Gunnar Hernæs:

KAMERAT

Vi sto sammen ute på gårdsplassen og så utover byen. På jordet like nedenfor drev folk og hakket og spadde på parsellene. Det var i begynnelsen av mai og temmelig kaldt i været enda. Eivind var distré og ikke videre pratsom av seg, men jeg heftet meg ikke særlig ved det. I denne krigstiden er det vanskelig å holde humøret oppe for noen hver. Og dessuten skjønnte jeg at Eivind var mer enn alminnelig opptatt med illegalt arbeid. Selv om han ikke sa et kvekk om det — og sånt spør man selvfølgelig ikke om.

Eivind har gått i klassen over meg på skolen. Fra huset hans kan vi se rett ned på den gamle skolen, den er rød med grønne vindusrammer. Nå bor det soldater der, vi kan høre levenet og sangen opp til oss om kveldene. Noen ganger setter de på radioen så høyt de kan. Vi har en slags bitter glede av det undertiden.

Det begynte å mørkne så smått. Enkelte av parselleierne pakket sammen og gikk hjem. Over åsene i vest strøk et fly og så ut som et insekt mot den røde kveldshimmelen.

Jeg tenkte at det var på tide å komme seg hjemover, selv om det ikke var lang veg.

— Har du sett grisen — hvor stor den er blitt? spurte Eivind.

Det var ikke så lenge siden jeg hadde sett den, men jeg tok Eivinds spørsmål som et tegn på at han ikke ønsket å være alene og ble med ham ned i grisehuset. Eivind laget det tidlig i våres og fikk fatt i en grisunge som han steller med lidenskapeilig interesse. Og grisen vokser og trives, det er ikke tvil om det.

Da var det Eivind så ut av gluggen. Han tok pipen ut av munnen og pekte med den i retning av huset til Jakobsen som er nærmeste nabo. Jeg kikket ut og så noen grønne uniformer som kom gående opp den lille grusalléen. Bak gjerdet på den andre siden hadde politisoldater tatt oppstilling med maskinpistoler.

— Jakobsen er ikke hjemme, sa Eivind, jeg håper han er blitt varslet.

Plutselig var det som om han kom til å tenke på noe.

— Jeg tar en tur ned i byen, sa han og gikk foran meg.

— Jeg stikker med, sa jeg, det er bra med en tur før sengetid. Hvis du ikke skal for langt.

Eivind svarte ikke noe på det, men da vi gikk nedover vegen, skjønnte jeg at han var litt nervøs.

— Jeg kan i hvert fall si deg så mye at jeg må varsle en kar, sa han, nesten like mye til seg selv som til meg, — det er Hans.

Jeg kjente godt Hans, og jeg visste at Eivind var forelsket i Vera, søsteren til Hans. Det lå nær å spørre om et og annet, men jeg behersket nysgjerrigheten,

Tegninger av Trygve Mosebekk.

Vi gikk en liten omveg for ikke å støte på politisoldater. Når de først er ute etter folk, tar de gjerne med mer eller mindre mistenkelige. Vi gikk vegen som går i nordlig retning. Det var kaldt til å være mai, luften var fin og klar. Da vi var kommet på toppen av åsen, bøyde vi av sørover langs en sti som fører stupbratt ned til byen. Vi ble stående et lite øyeblikk og se bortover til Jakobsens hus. De hadde øyensynlig overbevist seg om at ingen var til stede. Det patruljerte et par politimenn utenfor, men snart ville de forsvinne og legge seg i dekning og vente på at noen skulle komme hjem. Vi kjente framgangsmåten.

— Jeg tror de kommer til å vente lenge, sa Eivind, Jakobsen pleier ikke gå i løvens gap. Han er en smart fyr.

Vi halvvægs løp nedover den bratte stien, og det tok ikke mange minuttene før vi var nede i byens gater. Det var få mennesker ute. Om vårkveldene — før krigen — var det fullt av gutter og jenter og andre som spaserte her, men nå holdt de seg mest hjemme eller hadde annet å ta seg til.

Eivind økte farten, og jeg måtte skritte ut for å holde følge med ham. Jeg skjønnte at han var spent, han dampet på snadden og så rett framfor seg. Det var ingen uniformer å se. Alt var stille og rolig i gaten, og i parken på den andre siden plasket noen unger i vannbassenget. Ropene deres hørte liksom ikke hjemme i den rolige kvelden.

— Jeg blir stående nede og vente, sa jeg da vi kom til nummer 15, der Hans og Vera bodde. Det er en gul murgård på fire etasjer og skiller seg ikke særlig ut fra hundre andre her på østkanten. Eivind svarte ikke, men strøk rett inn porten. Det siste jeg så av ham var en tobakksky som ble revet i stykker av vinden.

Hvor mange minutter var det som gikk før jeg hørte skuddet? Det kan ha vært to — eller fem. Sånt vet man ikke. Jeg husker bare at jeg sto og ventet og hadde på følelsen at noe skjebnesvangert og uhyggelig kom til å hende. Jeg hadde ikke noe konkret å holde meg til, men det var noe ved gaten og trærne i parken som sa meg at det kom til å hende noe. Eller kanskje det er noe en tenker på etterpå og dikter inn i situasjonen. Jeg vet ikke sikkert, men det forekommer meg at det var noe ved selve stillheten også som var unaturlig. Det var liksom gården var så altfor taus. Jeg er selv født og oppvokst i en sånn gård og vet at det blir aldri helt stille, så åndløst stille som det var i de minuttene. Det var som om gården holdt pusten.

Jeg kjente hjertet begynte å slå hurtigere og snudde meg og løp inn porten og bort til oppgangen der Hans bodde. Jeg tok den første trappen i et eneste sprang. Jeg tenkte ikke, men bare løp for å komme Eivind til hjelp. Jeg var sikker på at skuddet gjaldt Eivind. Trapptrinnene fløy forbi under meg. Hans bodde i fjerde. Men da jeg kom til tredje etasje, ble en dør åpnet og en mann i skjortermene stanset meg.

— Ikke gå ditopp, hvisket han.

Jeg la merke til at det dryppet blod nedover gelenderet. Det var som om jeg våknet. Men jeg skjov mannen vekk og skulle til å fortsette.

— Stikk inn her, sa mannen, han åpnet døren, og jeg lot meg plutselig føre inn uten protester. Hva skulle jeg egentlig der oppe nå? Jeg kunne ikke hjelpe Eivind med bare nevene, i hvert fall ikke mot revolvere og maskinpistoler.

— Sett Dem, sa mannen og plaserte en stol under meg like innenfor i stuen; jeg la sløvt merke til at det var en kar i førtiårene med hornbriller,

— jeg så dere kom, men det var ikke mulig å få varslet dere.

Jeg knuget hodet i hendene. Det irykket for pannen, og jeg kjente meg

kvalm. Jeg tok meg sammen og ville til å reise meg og gå, da jeg hørte skritt i trappen utenfor.

— Nå kommer det noen, sa man-

nen i skjortermene. Jeg sprang bort til ham i entréen hvor han sto og så ut gjennom gangvinduet. Gardinet var skjøvet litt til side. — Var Hans og Vera hjemme? spurte jeg plutselig, det var som om stemmen kom av seg selv langt inne i meg et sted uten at jeg var herre over den.

— Nei, de har ikke vært hjemme i dag, svarte han, men se, der kommer noen!

Han flyttet seg så jeg kunne se gjennom vindusruten. Min første innskytelse var å løpe inn i stuen igjen eller et annet sted — bare jeg kom bort fra det uhyggelige synet. Jeg kommer aldri til å glemme det.

Først kom to bestøvlede og mørkhudede menn i grå frakker. Deretter to mann bærende med Eivind. Ansiktet hans var dekket til med et tørkle. Synet kan ha vart et sekund, men jeg husker detaljene med pinlig nøyaktighet, helt fra de kortklippede, brutale hodeskallene — til de skinnende, blanke ridestøvle. Jeg sto et øyeblikk som bedøvet og så dem forsvinne i trappen. Et øyeblikk etterpå startet en bil nede i gaten, giret skrapte hjerteskjærende høyt.

— Nå reiste de, sa mannen som hadde advart meg, han sto borte ved vinduet og så etter bilen. Han visste ikke noe annet å si. Og hva var det i grunnen å si til det hele? Jeg ønsket meg plutselig langt vekk og besluttet meg til å si adjø og takk til ham som faktisk hadde reddet mitt liv, men jeg kunne ikke få meg til å si noe, det passet liksom ikke. Det fikk være til siden.

Det ble med ett uro ute på gangen. Beboerne i oppgangen samlet seg utenfor leiligheten hvor mordet hadde funnet sted. Jeg hørte en stemme tydelig gjennom alt snakket, det var en skarp kvinnestemme.

— Han kom like bort til døra og banket på, og da det ikke var noen som svarte, lukket han opp og gikk inn. Døra kan umulig ha vært låst, men det var naturligvis en felle, for med det samme han gikk inn, skjøt de der inne fra. Jeg så alt sammen — åssen han forsøkte å komme bort til trappegelenderet og ble liggende over ende.

Jeg listet meg ut av gangen og gikk hurtig ned trappen. Jeg møtte mange som var på veg oppover, og stemmen begynte å gjenta beskrivelsen av Eivinds død, det var som om de enkle ordene sank dypt, dypt i bevissthets og ble stående der og brenne.

Utenfor var det stille. Nyheten hadde ikke spredt

seg til nabogårdene enda. Jeg gikk samme veg tilbake. Ungene som lekte i vannbassenget, var gått hjem, og kveldsvinden suste i det spede mailauvet.

Plutselig var det som tårene sprengte seg veg — og jeg begynte å løpe hjemover.

Sigurd Hoel: „VEIEN VI GÅR“.

Av Andreas Eriksen.

Ungdomsbilde av
SIGURD HOEL

Det hender at en går bort til bokhyllen for å hente en bestemt bok, men så griper en feil og trekker fram noe ganske annet enn en hadde tenkt. Som regel blir en da lett irritert og skyver den uvedkommende boken tilbake på plass for å lete videre, men det hender også at en blir stående med den i hånden og gir seg til å lese, ja at en rent ut sagt blir så fengslet av den at en glemmer den boken en egentlig skulle ha fått i.

Slik støtte jeg rent tilfeldig på Sigurd Hoels «Veien vi går» forleden, den novellesamlingen han debuterte med i 1922, to og tredve år gammel.

Jeg tilstår forresten at jeg ofte har grepet feil med vilje når det gjelder nettopp den boken.

I det ytre er den høyst uanselig, brun og stygg, med et nokså trøstesløst pappbind. Den har så altfor lett for å stikke seg vekk mellom andre og mer ruvende bøker. Det eksemplaret jeg eier er temmelig slitt og medtatt. Jeg kjøpte det en gang for lenge siden i et antikvariat nede i Vognmannsgaten for 50 øre — et minne fra den tiden en kunne drive rundt i aprilskumringen i Oslo like før bue-lampene tentes og dumpe innom rare bokbuer i bortgemte bakgater hvor en kunne gjøre de utroligste funn, til en like utrolig pris.

Det var stemning over antikvariatene den gangen. De hadde virkelig duft — noe helt annet enn de tarvelige sjappene som er grodd opp nå under krigen og hvor alt bare går ut på å ågre. Mannen bak disken hadde kanskje ikke alltid så god greie på tingene, men han var glad i bøkene, på sin måte, og han var mottagelig for en prat.

Og etterpå kunne en drive videre rundt bryggene og bla nysgjerrig i de nyervervede bøkene, mens den fine kveldskulden rislet en om håndleddene, og det flimret utydelig i de siste snøstrimlene oppe på Ekeberg og skumringen omkring en ble mer og mer blå . . .

Akk ja, hvor det er ufattelig lenge siden, og hvor en lengter forbannet etter den tiden.

Men altså — «Veien vi går».

Det er stilen som holder disse novellesene stadig like levende. Sigurd Hoel har inntil kjedsommelighet fått høre at han er en stor stilist. Men hva vil det i grunnen si? Det er jo mange som skriver langt mer bilde-rikt og fantasifullt enn ham, sterkere,

djervere, med en frodigere stil, et fastere grep.

Sigurd Hoel unngår helst bilder. I hvert fall er han meget varsom med bruken av dem. Han skriver et like-til, et temmelig hverdagslig språk.

Men hva kan det komme av at denne enkle, nakne stilen — hvor all pynt er bannlyst — likevel virker så forbausende uttrykksfull, at den kan få en slik glans?

Det er vel på grunn av den indre spenningen i den, og spenningen opp-når han først og fremst ved alt det han gir avkall på, som han hårdnakket holder tilbake og nekter å la slippe fram.

Sigurd Hoel ynder som sagt ikke å dygne setningene ned med bilder. Han nøyer seg med å stille de presist riktige ordene ved siden av hverandre og lar dem virke ved deres iboende kraft, deres hemmelige motsetningsforhold. Derved blir hans stil en dynamisk stil. Overraskelsesmomentet ligger ikke i omskrivningen, metaforen eller hva det kalles, men i det dynamiske spenningsforholdet mellom ordene selv.

Til dette kommer at han forstår å operere med linjevirkninger i used-vanlig grad. Denne egenskap, som er så karakteristisk for Sigurd Hoel, var alt fullt utviklet i «Veien vi går». Han lar ikke linjene følge etter hverandre i kompakte avsnitt, men skaper avstand mellom dem, luft. Derved lar han hver enkelt setning komme til sin rett. Han tillater ikke den ene å snappe været fra den andre, men skaper ro og innbyrdes samklang mellom dem.

Men med alt dette har en jo i grunnen bare sagt at Sigurd Hoel ikke er epiker, forteller, i egentlig forstand. Hans stil er en skrevet stil, men som sådan er den noe av det fineste vi har: frisk, naturlig, ualminnelig levende. En kan vanskelig tenke seg noe mer uanstrengt enn en side av Sigurd Hoel.

Hans påståtte (og tilsynelatende) «ufølsomhet» har vært egnet til å forvirre mange. Han får jo ikke akkurat tårer i øynene av medlidenhet med sine personer når han skriver. Han er alltid rolig, behersket. Han beholder hele tiden det fulle herredømmet over virkemidlene og lar aldri følelsene løpe av med seg.

Det han vil er saklighet for enhver pris, saklighet i uttrykk, i tenkemåte og følelse. Sentimentalitet skyr han som pesten. Mange har latt seg lure her. Man har snakket om hans «kulde», hans ufruktbarhet som forfatter-

type. Man har ment å finne et slags bevis i den «kjølige» stilen og snakket om et svakt utviklet assosiasjonsapparat, et karrig fantasiliv. Særlig under de siste barske årene hvor folk naturlig nok trenger kraftig åndelig kost og leter etter noe å leve på, som det heter, har et slikt syn vunnet hevd i forbausende utstrekning, men selvfølgelig er det hele noe tenøvt. Nettopp saklighetskravet og den nøkterne, ærlige stilen er jo det fineste ved mannen, og det er her han har hatt sin største betydning.

En kan nok fryde seg (som også Hoel har gjort det) over de overdådige forfatteraturer som drysser bilder rundt seg i ødsel rikdom, så setningene spraker av farger og det flimrer for øynene og suser i hodet på en når en leser dem. Men hvor godt det er å våkne av rusen etterpå og komme tilbake til den edrue uttrykksmåten igjen, det nakne ordet, til et stilideal som sier at den enkleste setningen er den vakreste. Og — en griper seg i å tenke på det av og til — er det ikke denne stilen som har sjansen til å holde seg levende lengst?

Som med stilen, så med novellene. De er gjennomgående meget forskjellige i motiv, men ingen av dem utmerker seg ved noe særlig framtre-dende handlingsskjema, et «spennende» innhold. Mest virker de ved det som ikke sies i dem.

De har alle sammen en felles grunn-tone. Så beklennelsesfri de er i sin utsøkte artistiske behandling av stoffet, uttrykker de likevel en slags tendens. Forfatteren vet at livet sjelden gir oss det vi håpet på, og at de fleste ting vi kaver med er sørgelig forgjengelige. At løgn, lumpenhet og bedrag er noe en alltid må regne med, og at de fleste mennesker er temmelig usle og små. Men herregud, sier han, hvorfor klandre dem for det? Hvorfor klage? Da er det bedre å ironisere det vekk, verge seg mot det pinlige inntrykket ved en uagripelig maske av forstillelse og vidd.

En trist, en fattig og nokså resignert innstilling til tilværelsen, kanskje, men den gir ikke plass for tale-måter og løgn. En aner at forfatterens melankoli bunner i noe ganske annet enn affektasjon og litterær manér. Dertil er hans viten altfor besk. Sigurd Hoels livstil slik den kommer til uttrykk i bøkene, er ferdig utviklet fra første stund av. Det er ikke føyd mange nye trekk til bildet siden.

«Den blinde» heter en av novellene.

Den skildrer en mann som har mistet synet ved en arbeidsulykke, han kommer hjem fra hospitalet og møtes på stasjonen av kone og venner. I begynnelsen er alle hyggelige mot ham. De stikker innom og prater, og han får bestillinger på kurver han har lært å flette. Men ettersom tiden går glemmer de ham, og han blir mer og mer alene. Bare en forhenværende arbeidskamerat er begynt å komme ofte i det siste. Han hjelper konen med utearbeidet, og hjelper til med litt av hvert. Den blinde kan ikke forstå det. Han kan ikke huske at han noen gang har gjort denne mannen en tjeneste. Hvorfor den plutselige vennlighet nå?

En ettermiddag han sitter nede i hagen og snakker med presten, får han

forklaringen. En svak lyd har nådd hans fint skjerpede øre og vekket et gammelt minne hos ham. Han tenker på en gang han satt nede i syrenlysthuset med sin kone, og de begge var unge og glade i hverandre. Nå opplever han den samme scenen en gang til, men denne gangen som tilskuer, eller rettere tilhører:

«Fra syrenlysthuset langt nede i haven hørte han stemmer. Han hørte vennens forsiktige røst. Så ble det stille et øyeblikk. Og atter klang, dempet og lavt, hennes varme og skjelvende stemme.»

«Stjernen» heter en annen av novellene. Og hovedpersonene er ingen andre enn de tre vismenn på jakt etter barnet. Sent en natt kommer de til et overfylt herberge. Stjernen har vært borte for dem de siste nettene, det regner og vegene er fulle av søle. Selv er de mismodige og trette og nær ved å gi opp.

Verten kan ikke skaffe dem husly, men vil nødig gi slipp på de fornemme gjestene. Til slutt finner han en utveg. Han og hans kone kan kaste ut den familien som bor i stallen og ligge der selv i natt. Det er en håndverker oppe fra det nordlige, og en ung kvinne med et barn som holder til der. De har så likevel ikke betalt husleien for siste døgn.

Utpå natten reiser mennene seg og går ut. Det regner ikke lenger. Himelen er nesten klar. «Over stallen sto stjernen.»

Om det er en tredje av novellene, «Det uavvendelige», en vemodsmunter, megetvitende skildring av en flokk gamle mennesker som sitter i parken utenfor en kirkegård og varmer seg i solen mens de venter på å dø. Og en fjerde, «Vårkveld», som forteller om en ung mann som gjør alt i stand på hybelen for endelig å stramme seg opp til å forføre den unge piken han er glad i, men den etterlengtede opplevelsen ender med gråt og tenners gnidsel. Det er en intens og ekte stemning av ungdommelig angst og rådshet over den velskrevne skildringen, men den har kanskje ikke større gyldighet i dag.

Høydepunktet er «Spleen», tilsynelatende en bagatell om nesten ingenting, men med vidtrekkende perspektiver: En temmelig desillusjonert og skuffet mann våkner med hodepine en gråværsøndags formiddag til den infernalske larmen av kirkeklokker som klinger i utakt (han har nemlig det beklagelige uhell å bo midt mellom to kirker). Han har drømt og kan ikke bli kvitt tanken på et djevleansikt som smilte til ham i drømmen. Bildet forfølger ham hele formiddagen. Han går i rette med seg selv, men uten resultat. En venninne kommer innom, og han forsøker å avlaste noe av sitt tungsinn på henne. Et sitat kan forresten gi en prøve på stilen og tonen i novellen:

«Hun gikk. Han visste at hun for-

lot ham med glede. Også han følte sig straks litt bedre til mote. Han så ut. Der gikk hun. Hennes gang og holdning var den samme som i gamle dager, for et år siden, den gang han kjente hete støt i brystet når han så henne komme. Og nu? Elskede, din gang virker på mig som en utgått sko.

Alt er forfengelighet og higen etter vinding. Mennesker møtes og elsker hverandre og trekker hverandre ned. Og de hater hverandre og ser på hverandre med døde øyne og blir sammen evindeligg. Mennesket er som en sten i vannkanten. Den ene bølge glir tilbake, den neste frem. Inntil man slikket og rund legges frem for allmaktens trone.»

Til middag er han invitert til en venn, en skolekamerat, som ofte er ute og reiser. Vennen tar gledesstrålende imot ham og viser ham stolt sitt nye hjem. Men da de kommer inn i soveværelset for å beundre barnet, får den andre øye på noe som frir ham fra den uroen han har følt. I hodegjerdet på den ene sengen er det en kvist i mahognien, som har form av et djevleansikt, det samme han husket fra drømmen...

Om så vil mange spørre: Ja, hva så? Er det ikke noe mer? Nei, det er ikke mer. Men den mer drevne leser vil forstå å sette pris på at Sigurd Hoel lynsnart blendet av akkurat her. Det er ikke meget som fortelles i «Spleen», men det sier likevel alt.

Usøkt kommer en til å tenke på Hjalmar Söderberg under lesningen. Hos oss er Sigurd Hoel den eneste som har greid å føre videre den litterære linjen som var hans.

Hvor Söderberg ville frydet seg over denne novellen. Han ville frydet seg over den og sagt — ja, det er vel ikke godt å vite.

Men kanskje ville han syntes det var enda bedre å bli gammel når en hadde en så talentfull etterfølger.

Postabonnenter.

Vi kan igjen ta imot bestilling på postabonnement.

Prisen er som før — 5 kroner kvartalet. Ekspedisjonen.

A/s C. BROSE

Pilestredet 9, Oslo. Tlf. 10717, 11341

Kirurgiske
instrumenter,
kunstige lemmer,
sykepleierartikler.

„Kunnskap skal styra rike og land, og yrke skal båten bera.”

Vinje.

Til elever som har vært avskåret fra skolen disse årene: Alle rettigheter er i behold. — Materiell som er gått tapt, erstattes vederlagsfritt.

Velkommen igjen!

Be om plan.

NORSK KORRESPONDANSESKOLE

Grunnlagt 1914.

Jonas Strøms begravelse fant sted mandag middag i største stillhet. Den lille skaren av sørgende var ikke stor. Og om en hadde kunnet granske hjerter og nyrer, ville en vel heller ikke ha funnet at skaren sørget så stort.

Det var Elsa, fru Jarner, Kåre, Gilmer, sakfører Holm, frk. Wang og et par av Strøms venner som ikke hadde latt seg påvirke av all skrivingen om den avdøde.

Det var vel bare Elsa som egentlig følte noe sorg. Enda farens bilde ikke sto for henne slik som før, så gråt hun likevel. Trass i alt var det hennes far som lå der nede, og mot henne hadde han iallfall vært snill. Ingen skulle få sagt annet. Karsten Gilmer skjønnte også at det var bare Elsa som nærte noen dyper kjensler ved denne begravelsen. Han sto med den slanke, svartkledde skikkelsen i armen og kjente henne ryste av tilbaketrengt gråt som etter hvert arbeidet seg fram sterkere og sterkere. Han selv var inderlig ute av stand til å kjenne seg beveget, hans kjensler var egentlig ikke personlige, han mobiliserte dem på Elsas vegne.

Fru Jarner var slett ikke så nedbøyd som en skulle tro over å ta den uigjenkallelige avskjed med «sjarmøren» sin. Den smarte, lille damen hadde nyttet sørgetiden overmåte godt. Fredag hadde hun på ny fått forbindelse med sin barndoms venn og hadde hulket ut ved hans brede bryst. Og fiskegrossist Edwardsen var ikke den mann som bar på langt nag. Skjebben hadde slått ut hans rival for godt. Når nå Borghild kom til ham og ba ham la alt være glemt, vel, så glemte Edwardsen det. De var blitt enige om å holde forlovelsen dødsens hemmelig et halvt år — og så gifte seg med en gang. Fru Jarner hadde godt grokjøtt for slike sår som kjærligheten

— Ikke vær redd, Arne, det er din søster.

SPORSNØ

- uten spor.

Kriminalroman av GEORG SVENDSEN

Tegninger av Trygve Mosebekk.

KAPITEL XI — hvor vi konstaterer at sorgen ikke alltid er så stor omkring en åpen grav og hvor uekte barns arverett friskes opp igjen.

HITTIL:

Onsdag kveld finnes Jonas Strøm drept i sitt nye hus. De andre har vært borte. Kl. 18 fikk han besøk av en forretningsforbindelse som gikk igjen et kvarter etter. Da denne mannen vender tilbake til huset kl. 18,40, finner han Strøm død. Akkurat i denne halvtenen har det vært sterkt snøfall, så det finnes ingen fotspor utenfor huset. Politiet finner heller ikke noe spor inne i huset. Mordvåpenet er en liten stålstang hvorpå det har vært et svensk silkeflagg. Frk. Wang, Strøms kontordame, avslører at Strøm var en brutal og hensynsløs mann i forretninger, han tok blodige renter og ble ved to leiligheter truet på livet. Politiet etterlyser de to personene. De andre synes å ha greit alibi. En sporvognsbillett som er funnet i Strøms entré, viser seg å være solgt på den trikken som er på Storo i tiden nærmest drapet. Det er — antagelig samme kveld som drapet fant sted — begått innbrudd på Strøms kontor. Det savnes 1800 kr. og en falsk veksels, men politiet vet ikke sikkert hvorvidt Strøm har tatt dette med seg heim. Pengene var merket med blekkflekker etter et uhell. Frk. Wang nekter å si politiet hvor hun befant seg den tiden drapet fant sted. Sporvognsbilletten viser seg å være et blindspor, men det dukker opp et nytt, mer positivt: politiet får adressen til en ung gutt som skal ha brukt stygge ord om Strøm. Guttens etterlyses. Frk. Wang letter på sløret for sin hemmelighet. Hun har intet med drapet å gjøre. Fru Jarners alibi holder allikevel da politiet går nærmere inn på henne. Den unge gutten som er etterlyst, blir arrestert. Han har gitt ut noen av de pengene som ble stjålet fra Strøms kontor. Guttens vil ikke si noen ting, han er stum som en fisk, men røper stor redsel da drapet på Strøm blir nevnt. Asen stikker fra politiet under høyest mistenkelige omstendigheter. Han blir siden grepet og tilstår etter mange utflukter tyveriet hos Strøm. Den unge gutten er blitt vett-skremt etter en natts opphold i cellen og snakker ut: Han er en uekte sønn av Strøm som har behandlet ham svært dårlig. Guttens stjal de 1800 kronene. Han tilstår altså også det tyveriet som Asen har tilstått før. Guttens hadde en sporvognsbillett til samme trikk som kom til drapsstedet ved 18-tiden onsdag kveld. Politiet beslutter å grave dypere i Strøms fortid for om mulig å finne et motiv til drapet der. Den dag Strøm blir begravd, får Elsa greie på at den unge gutten er hennes halvbror, og hun bestemmer seg til å ta seg av ham. Det er ikke ofte en ser så mange fornøyde mennesker som de der står rundt ågerkarlens grav!

slår. Og han Edwardsen var faktisk også en «kjæk» mann, trøstet hun seg selv. Så når fru Jarner greide å presse fram noen tårer ved graven, tør det snarest tilskrives en slags lettelse over at alt hadde ordnet seg så bra likevel.

Sakfører Holms ansikt liknet mest et stykke himmel der sola holder på å få overtaket over de få skyene. Han hadde også ordnet seg. Hadde truffet avtale med Elsa Strøm og Gilmer om at han skulle overta forretningen for en svært rimelig sum. Selv hadde han vært hos politiet og tydelig sagt fra at nå skulle det bli virkelig finansiering. Ikke noe åger! Så nå sto Holm der og ventet seg ganske mye og bra brød av den «enes død».

Frk. Wang var nesten upassende lykkelig til i en begravelse å være. Men så hadde hun også fått telegram fra sin forlovede at han var løst fra sin kontrakt et par måneder tidligere enn han hadde beregnet. Han ville være hjemme i Oslo før jul. De skulle ha bryllup da. Tenk, snuffet frk. Wang i indre røre, i julen er jeg nygift frue. Om noen hadde sagt «nygift frue med åtte års sønn», hadde hun ikke tatt det så ille opp. Guttens var hennes.

Elsa hadde også en lys tanke å klamre seg til. Nå var det bestemt at de skulle bo i villaen likevel, hun og Karsten. Kåre Jarner hadde tatt over den pene leiligheten deres på Framnes. Unge Kåre hadde fått overbevist sin hjerterdame om at livet ikke bare var romantisk, det besto også av hus og hjem, mat og klær, strykejern og barnebleier. Så hadde hun drattet hodekulls fra den kulørte romantikkens piedestall og hadde til alminnelig forbauselse avslørt seg som en meget praktisk ung dame med god greie på tingene. Hun hadde hatt en virkelighet «på si».

Således hadde alt vendt seg til det

beste, som det jo skal, til og med i en kriminalroman. Skam få den som tenker vondt om de unge menneskene som sto og tenkte over livet, lykken og framtiden ved en åpen grav som vitnet om død, forgjengelse og elendighet.

Høytideligheten var over. Presten hadde sikkert hatt den verste jobben. Den lille gruppen samlet seg utenfor. Den skulle opp til villaen og spise middag.

Martine hadde dekket et riktig vakert bord. På den plassen der Jonas Strøm bare hadde fått sitte så få ganger — bare tre middager hadde han spist i sin nye villa — sto stolen hans hvelvet opp mot bordet, og to roser med flor over hadde inntatt kuvertens plass.

Middagen forløp i taushet. Alle sammen satt og ventet på at en eller annen skulle anslå en litt lysere tone, begynne en konversasjon. Alle ventet på det. Men det skjedde ikke noe slikt. For alle visste også, at hvem som enn hadde innlatt seg på det eksperimentet, så ville alle de andre ha blitt forarget over en slik mangel på finkjensle. Derfor tidde de. Det var fint. En krenket ikke noen da.

Det var en stor lettelse å få reise

seg fra bordet. Og for Gilmer var det et pust fra den annen verden da telefonen ringte — og han var den lykelige.

— Er det Dem, Gilmer? Dette er førstebetjent Røed, ja, De kan gjerne si Brumbas Røed, det er det dere pleier å kalle meg! Jeg er ikke glad for å bry Dem nå, men når jeg sier at det er en viktig sak, kan De stole på at det uttrykket holder. De har gjester ennå, ikke sant?

— Jo, sa Gilmer.

— Men jeg har latt meg forlyde med at de skal gå nokså snart?

— Om en times tid, sa Gilmer som undret seg på hva Brumbas hadde på det gamle hjertet sitt.

— Nå er den vel halvfire. Kan De og frk. Strøm være her hos meg klokken 17?

— Det kan vi nok, sa Gilmer, men er det ikke råd å få lettet en flik av det sløret De hyller Dem inn i nå? Er det det vi har ventet på?

— Nei. Ingen arrestasjon, snarere tvert imot, sa Røed, det det gjelder om er ganske enkelt å gjøre et menneske lykkeligere enn det noen gang har vært. De, og i første rekke frk. Elsa, er utpekt av skjebnen til å greie den biffen. Minn henne på tanken om

å gjøre godt igjen det hennes far hadde forbrutt, og si at det er en sjanse nå som hun aldri får igjen.

— Store verden, sa Gilmer, det blir nok lett å få henne overtalt da!

— Og si at jeg var nødt til å ringe akkurat nå, for snart er det andre, meget strenge herrer som vil ha et alvorlig ord med i laget om denne menneskeskjebnen.

— Javel, sa Gilmer, nå har De gjort meg så spent at jeg skal komme.

Litt konsternert meddelte han Elsa hva Røed hadde sagt. De andre lyttet i taushet.

— Hva tror De det kan være? sa Elsa til sakfører Holm.

— Umulig å si, frøken Strøm, sa han, men når det er Røed som er arrangør, tør jeg tippe en utelukkende behagelig overraskelse. Og hvis De og frk. Strøm nå vil spille litt for oss, så vil vi også oppleve en sådan.

Elsa spilte piano, og Gilmer hadde oppelsket kunsten pr. fiolin. Han greide det noenlunde.

— Vel, mine damer og herrer, sa han, vi vil imøtekomme dette ønske. Elsa, jeg foreslår «Andante Cantabile» som passende for i dag. Og du som nå en gang skal være min livsled-

Hipp - hipp - hipp hurrá,
flagget vaier fritt ida,
ja selv Dorte smiler blidt,
har tatt fri fra mas og slit.
Og hvor stor var ikke gleden
vi tok fri og feiret freden.

BURNUS
BLØTEMIDDEL

MYRES

sagerinne, du ledsager meg vel da også på pianoet?

Snart klang Tschaikowskys deilige melodi ut i stuen og grep dem alle. Den kledde dagen.

Med musikken som etter hvert løsnet tungebåndene, og en kopp kaffe med tilbehør, gled Jonas Strøms begravelsesdag langsomt over i historien.

Klokken ti over 17 sto de to unge på Røeds kontor. Den gamle herre gned seg i hendene da han så dem.

— Jeg er stadig lei for at jeg måtte bry Dem i dag, frk. Strøm. Men min unnskyldning er at jeg har et edelt motiv for denne handlemåten min. Jeg ville nok ikke ha gjort det, hvis jeg ikke hadde en liten tanke om at jeg kan berede Dem en glede.

— Ja, hvis De kan gi meg en glede i denne sorgen, sa Elsa, så tilgir jeg det om De så hadde vekket meg midt på natten.

— Men De var så høytidelig, førstebetjent, sa Gilmer, De talte om skjebner og noe sånt dunkelt, omtrent som en astrolog der stiller horoskop.

— Jeg mente nesten at De i all denne opprivende tiden hadde glemt journalistikken, unge venn Gilmer, sa

Røed spøkende. Men kanskje det har sin interesse for avismannen å få høre at politiet har foretatt to arrestasjoner?

— Jeg vet det, sa Gilmer, jeg følger da med.

— Begge disse gjaldt det tyveriet som ble begått på Strøms kontor, sa Røed. Det vil si, det viste seg å være to tyverier, begått til forskjellige tider av to personer. Åsen har tilstått å ha tatt et papir en klient hadde skrevet et annet navn på. Og fra Stockholm har vi fått telegrafisk melding om at den unge herre, for hvis regning Åsen stjal, har vedkjent seg sin andel i det mislykte kup. Ferdig med den!

Det andre tyveriet dreier seg om de 1800 kronene. Av disse er 200 forbrukt, resten er i formiddag, etter påvisning av gjerningsmannen, funnet i en hytte på Kjelsås. Tyven her er en 18 års gutt. En menneskespire som har vært mishandlet av skjebnen — og av visse andre. Det må unnskyldes at han gled ut. Han har avlagt tilståelse og vil få sin dom alt i morgen i forhørsretten. Og det er derfor jeg ringte til Dem, frk. Strøm.

Elsa så på ham. En kunne lese spent forventning på ansiktet hennes. Gilmer visste ikke hva han skulle tro.

Røed gikk bort til vinduet, men stilte seg nå for en gangs skyld med ryggen mot det.

— Husker De, frk. Strøm, at De og Gilmer var her og De lanserte en idé om å tilbakebetale rentene som Deres fars klienter hadde erlagt for mye? Jeg frarådet dette og har fått medhold av kriminalsjefen. Jeg er glad at jeg gjorde det. For nå vil jeg foreslå at De tar Dem av den unge karen.

— Har han ingen pårørende? sa Elsa. Ja, jeg vil gjerne hjelpe ham likevel, men jeg tenkte...

— Jo, han har pårørende, sa Røed, men hittil har han stått nokså alene en tid. Hans mor døde i vår, og hans far...

Brumbas Røed gjorde en kunstpause. Han ønsket at en av dem ville gjette det, hjelpe ham på travet. Det skjedde ikke.

— Hans far ble begravd i dag, sa han lavt og så på Elsa.

Hun reiste seg, på en gang forvirret og forferdet. Begravd i dag? Besynnerlig klang i de ordene. Han ble begravd i dag...

— Nei, sa hun, De må hjelpe meg med dette...

Gilmer som nå var på høyde med situasjonen, kom Røed i forkjøpet. Han smilte til Elsa:

— Du har fått en bror, sa han. Gratulerer!

— En bror? sa hun, er dette virkelig sant? Er det dette De mener, Røed?

— Ja, slik er det, sa Røed, og De kan trygt tro på mitt ord når jeg sier at dette er den største velgjerningen De kan øve. Bror eller halvbror — hva betyr ordet?

Elsa satte seg aldeles forvirret. Hun tok fram sitt lommeørkle, så smilte hun og reiste seg fort opp igjen. Hun gikk bort til «Den gamle, barske mannen» og la en hånd på armen hans:

— Vil De ikke si noe mer? sa hun, det må da være masser å fortelle om — om en bror jeg aldri har sett...

Det spøker for laknene

Det er merkelig med moten. Trass i punkter og andre vansker finner den utveier. Kjeledress sydd av gamle laken er blitt tidens store slager.

Spøkelsene har ikke lenger monopol på lakendress. Med Finns friske farger er det blitt et supert plagg for smarte damer, den moderne Evas drakt.

Men det er viktig at De velger den rette fargen for å få et holdbart resultat. Les gode fargeråd i Finns-annonsen side 42.

finns
HJEMMEFARGER

„Det beste som finns“

Skarpskodd kam'rat —

Ja, jeg behøver bare å være litt kvinnelig og sånn jeg, så gjør solen resten... Det er visst ordentlig mye Paris i sånn solpå-streeten midt-på-dagen dere. Og mye FLUSH også!

K.A-SKOLEN

KORRESPONDANSE AKADEMIET
Solligaten 1, Oslo.

Fullstendig kurs i Realskole, Gymnas, Handel, Språk, Teknikk, Håndverk, Landbruk, Skogbruk, Hagebruk, Forfatterskap, Journalistikk, Tegning, Maling, Musikk, Navigasjon, Motorlære, Sykepleie, Orientering - bruk av kart og kompass o.m.a.

Mot innsending av denne annonsekupon får De fullstendig plan. Samtidig får De gratis

NORSK YRKESLEKSIKON

med oppgave over utdanning til, mange hundre forskjellige stillinger. Vedlegg 20 øre til porto.

Navn:

Adresse:

KLIPP UT

M. F. A. 13

— Ja, men vi forteller ikke det, sa han og klappet henne vennlig på skulderen, for De har foreløbig hatt mer enn nok av «fortellinger». Vi gir oss ikke til å rippe opp i sår som skal til å gro. Men den ganske uberettigede skyldkjenslen De mener å bære på — den kan De kompensere i dette. Denne gutten står nå uten far og mor, akkurat som De. Han har ingen andre slektninger enn Dem.

— Nei, hvor rart dette er, sa hun, tenk å få en bror på en slik måte. Akkurat som han skulle vært i Amerika og så plutselig dukke opp her. Ja. Jeg vil gjerne ha ham. Når jeg dermed kan gjøre godt igjen noe av — av ...

Åhh —

GOMA

VITAMIN BARNESÅPE

BRUK DEN LYSE ÅRSTIDEN

til frihåndstegning og maling ute. Vår korrespondanseskole har spesialkurser for alt i tegning og maling. Landskjente lærere innestår for at undervisningen er den beste som kan skaffes på området. Eget fag også for yngre og helt uøvede. Og Reklamelære.

SPANGE'S

BREVKURSER — BOKS 2219 — OSLO

Send meg skolens illustrerte plan med elevarbeider. Svarporto legges ved.

Navn:

Adr.: M. 13.

— Men hva sier De, Gilmer, til å få en ung herre i huset? Røed henvendte seg til ham.

— Gamle Brumbas! tenkte Gilmer, jeg ser på deg at du er lykkelig som et barn julekvelden! Høyt sa han:

— Jeg? Er ikke det spor redd for å få en rival! Jeg skal lære ham ...

— Å bli journalist? Nei, stopp! sa Røed, nå arbeider jeg for å få ham ut av uføret, og så kommer De ...

— Nei, det var fiolin jeg tenkte på, smilte Gilmer.

— Han vil heller ha en skrunøkkel, sa Røed godmodig, auto, mekanikk, bil, det er hans framtidsmusikk. Det er for øvrig den unge stammes samstemmige hyl, som De vet. Uten biler og skrunøkler er ikke livet verdt å leve for dem.

Gilmer var gått bort til bokhyllen og hadde trukket ut første bind av Røeds slitte, velbrukte leksikon. Han vinket Røed til seg:

— Se der, sa han, jeg var ikke sikker på det, skjønner De. Er det ikke riktig?

Røed leste avsnittet: «Barn født utenfor ekteskap (etter 1/1 1917) har samme arverett som andre barn.»

— Han er 18 år, denne karen, sa Røed, og jeg var fullt oppmerksom på det der, Gilmer. Likeså det avsnittet lenger nede. Han pekte, og Gilmer leste med ubehag: «Den som forsettlig har drept arvelateren, kan ikke arve ...

— Var det spørsmålet aktuelt i forbindelse med ham? Gilmer så på Røed.

— En stund visste jeg ikke hva jeg skulle tro ...

— Hva er det for hemmelighetskremmeri? sa Elsa og kom bort til dem.

— Vi konspirerer om arven din, sa Gilmer, du må nok avse noe til den nye broren din! Det er et spørsmål om jeg ikke må renonsere på deg nå når det kommer noen og reduserer medgiften din ...

— Fy! sa hun og slo ham lett på munnen, men det er første gangen du nevner det ordet der!

Men plutselig vendte hun seg til Røed:

— Hva heter han? Er han lik ... far?

— Ingen tvil om paterniteten, frk. Strøm, sa han, Arne Henriksen kalte han seg — morens forslag, skjønner De.

— Sitter han der? sa hun, jeg kan vel ikke gå opp og se på ham?

— Nei, det kan jeg ikke tillate,

svarte Røed alvorlig. Og da hun ble forskrekket over hans alvor, lo Brumbas og tilføyde:

— Men vil De hilse på ham, skal jeg få ham ned her.

— Å ja! sa Elsa og klappet i hendene. Den lille, spontane rørselen viste hvor levende hun var opptatt av dette nye. Gudskjelov, tenkte Gil-

Tålmodig, tålmodig, mine damer og herrer. — Ingen kommer forbi at hun bruker

Kort- og tryllekunster

Ved hjelp av denne bok kan enhver som vil vekke jubel i selskaper, lære å utføre 40 kort- og tryllekunster. Illustrert. Pris kr. 2,48 + porto mot postoppkrav. Skriv tydelig navn og adresse.

J. W. Wettergreen, Torvet 12, Avd. C, Oslo

mer, nå vil hun fort komme over det andre.

De satt og ventet. Det slo Karsten Gilmer at i alle de merkelige og dramatiske rettssakene han hadde vært med på, kunne han ikke huske en mer rørende episode enn den de nå satt og spilte med i.

Da gutten trådte inn, fant han seks øyne rettet mot seg i stedet for bare de fra «den grå, barske mannen». Han stusset litt, men Røed vinket ham nærmere. Han så bedre ut alt, bar hodet høyere, øynene lyste uredde mot de to fremmede.

— Nå, Arne, sa Røed, hvordan går det?

Gutten smilte, han hadde helt tillit til Røed nå:

— Fint! Fikk en bok om mekanikk og har lest i hele dag.

Elsa Strøm hadde reist seg. Den store spenningen over denne ukjente broren som kom til henne fra en fengselscelle, var over. Hun hadde konstatert visse, nesten smertelig kjente trekk i det noe magre, men ganske pene ansiktet, mørke øyne, mørkt hår og meget velpleide tenner.

Med en impulsiv rørsle sprang hun bort til ham. Gutten trakk seg litt skremt unna.

— Ikke vær redd, Arne, sa Røed, det er din søster. Når vi er ferdig med den lille ubehageligheten i retten, skal du bo hos henne.

Gutten dreide seg rundt på hælene og så åndeløst på Elsa. Pusten hans kom og gikk i lange hiv. Han var helt ute av seg. Hva var det han opplevde her? Nei, sannelig, der smilte hun til ham, den pene damen. Før han visste ordet av det, smilte han tilbake. Noe keitet, det var en stund siden han hadde vært vant til å meddele seg ved smil.

Elsa strøk ham over det mørke håret:

— Du er jo så stor at det slett ikke går an å kalle deg Veslebror. Hvordan er det her? Er Røed slem mot deg? Hun sendte Røed et ertende smil.

— Nei, sa gutten bestemt, han har vært real mot meg.

— Ja, det tror jeg òg det. Jeg bare spøkte, skjønner du. Jeg tenker vi skal få det hyggelig sammen, Arne. Vi skal hygge oss vi to, arbeide i hagen i sommer og spille og . . .

— Enn jeg da? sa Gilmer forurettet, skal jeg sjaltes helt ut?

— Skal han få bli med? Hun lo til gutten.

Med et alvorlig, kritisk ansiktsuttrykk mønstret gutten Karsten. Så sa han med øynene festet på Elsa:

— Ja.

— Svoger Karsten, sa denne og grep guttens hånd, jeg må skynde meg og krympe denne nye, verdige titelen!

Gutten tok litt sky mot hånden hans, men ga den et fast trykk.

Da han skulle gå opp igjen, stanset han på dørterskelen, så seg tilbake og spurte, med øynene fastklebet på Elsa:

— Er det helt sant?

— Ja, kors på halsen, sa hun og vinket, jeg skal komme og hente deg, Arne!

Alle sto stille en stund. Hver hadde sitt å tenke på.

Så tok Røed et skritt og grep Elsas hånd:

— Hjertelig takk, frk. Strøm. De kommer sikkert ikke til å angre dette.

— Det er meg som skal takke Dem, sa hun, jeg kjenner det som jeg har fått mer igjen enn det jeg mistet.

— Samfunnet må ta vare på menneskemateriellet sitt når det er godt virke i det, sa Røed. De tok avskjed meget hjertelig.

Røed satte seg i stolen sin. Han røykte ikke, den gamle Brumbas, ellers hadde det nå vært like før han hadde tent en sigar.

— Ja, tenkte han, samfunnet må ta vare på sitt menneskemateriell, gi det de sjanser som kan føre opp. Ellers ender de bare i klørne på ågerkarler eller i klørne på politiet.

— Denne drapsmannen, fortsatte han tankegangen sin, blir jeg mer og mer nysgjerrig etter å få hilse på, for den karen har sannelig fått utrettet noe. Nå har jeg gravd i Jonas Strøms bøker så lenge at jeg helt ut kan vurdere den karens «innsats» i samfunnet. Ja ja, Strøm, la de døde hvile i fred, Brumbas! Jonas Strøm er død. Men et eller annet steds i byen går ennå drapsmannen hans, der går kvinner som han elsket og bedro, jorden fryser til på graven hans, mens de kvinnene må fortsette å «leve» i den skyggetilværelsen han førte dem

inni. Og politiet må fortsette arbeidet for å få fatt i han som forårsaket at denne nye graven ble kastet igjen i dag. Om Jonas Strøm aldri så mye hadde vært et slett menneske, en stor kjeltring som hadde skapt mye vondt og lite godt, så måtte ikke det offentlige gi opp. Samfunnet, den offentlige hevneren, måtte ha hevn, om ikke for annet så for prestisjens skyld.

Men dessverre, denne hevneren sto fast. Ennå hadde de ikke en aning om hvem som onsdag 23. november kl. 18,20 hadde slått stålstangen inn i Jonas Strøms hode og satt en ond og verdiløs hjerne ut av funksjon. Intet spor i drapet. De to tyveriene ble ingen fjær i hatten. Røed syntes selv han ble mer og mer grå for hver dag, kriminalsjefen ble sur, pressen var på veg til den åpne harselasen. Det hele var en øm byld. Når ville det gå hull på den?

Røed tok på seg frakken og gikk hjemover. Utenfor den store bygningen stanset han et øyeblikk og så opp mot cellene i bakgården:

— Han sover vel bedre i natt, tenker jeg.

Hadde virkelig Brumbas en klump i halsen, eller hadde han forkjølet seg?

(Forts.)

Du behøver ikke hviske nå!

Vi gratulerer med freden og et fritt Norge og sender en hilsen til alle våre elever rundt i landet. Tiden som kommer vil kreve at vi alle gjør vårt beste, og da er det mer enn noensinne nødvendig å ha gode kunnskaper.

Skriv etter plan for våre kurser i:

Norsk	Handelsfag
Engelsk	Tegning
Regning	Tilskjæring og søm

Planen sendes fritt, og De vil sikkert finne noe som interesserer Dem.

ASTRA BREVSKOLE

BOKS 2008 — OSLO

LIBERTY BELL

På Akershus henger vår frihets symbol
i malmen fra urnorske fjell.
En klokke som skinner som var den en sol.
Og navnet er *Liberty Bell*.

I hvert av dens malmtunge, klangfulle klemte
det ligger en særlig appell.
Om frihet som aldri, nei aldri blir glemte
av folket og *Liberty Bell*.

Da landet ble mørklagt og folket trådt ned
og dagen gikk over til kveld,
ble klangen fra klokken så underlig sped.
For sorgen tok *Liberty Bell*.

Den hang der så taus gjennom vanviddets år.
Den var ikke riktig seg selv.
For hvem kan vel trives i trelldommens kår?
Nei, slett ikke *Liberty Bell*.

Men nå er det slutt på den tungsamme tid.
Med den har vi tatt vårt farvel.
Det er slutt på den lange og blodfulle strid.
Og på ny høres *Liberty Bell*.

Hør! — nå er det jubel i hvert av dens slag.
Den fyller vårt land med sitt veld.
For nå er det atter blitt frihetens dag
for oss og for *Liberty Bell*.

Se lyset som tindrer! — Den splitter hver sky!
Du er fri! — Du er slett ikke trell!
Se frihetens fane! — Den vaier på ny
til klangen av *Liberty Bell*.

CHR. BJELLAND & CO. A/s
STAVANGER

Norske gaster i en fremmed havn under krigen, den ene i britisk uniform.

Et eller annet sted hos Sandemose står det at det sies at amerikaneren er verdens beste sjømann — i havn, og nordmannen verdens beste sjømann i sjøen. Nå ja, amerikaneren er ikke å forakte i sjøen heller, det kjenner jeg til. Men at nordmannen står i aller forreste rekke er det vel ikke delte meninger om — tross alle storartede fraser om ham ved festlige anledninger.

Men hvordan er den norske sjømannen, hvem kjenner ham, hvem har fortalt om ham? Skulle vi ikke ha den fineste sjølitteratur i verden? Den har vært etterlyst før. Hvorfor er vår litteratur fra sjøen så spinkel? Det må vel blant annet komme av at så få sjøfolk går av sted og blir forfattere. Naturligvis er det en mengde forfattere som har smakt sjøen, de kan til og med ha vært så vidt lenge ute at

de har lært en god del sjøtekniske uttrykk. Men skipets verden er stor og rommer mye, og en forfatter med respekt for seg selv skriver nødig om noe han ikke har det mest inngående kjennskap til.

Nei, det er ikke så svært mye en lærer om den norske sjømannen i norsk litteratur. Amalie Skram, Jonas Lie, Tryggve Andersen av de eldre, en temmelig tørr reiseskildring fra en sjøtur av Charles Kent, noen vers fra sjøen, Jacob Sande, Gunnar Hernæs, Klepzig's solide sjøfortelling «Da ver-

den het Pontus», Nordahl Griegs «Skipet går videre» og — naturligvis — Sandemose — den fabulerende villmann og dype menneskekjenner. Bjarne Vik i «Vi pynter oss med horn» er om ikke akkurat prototypen på den norske sjømannen, så iallfall en norsk sjømann en kjenner igjen om en har vært en del ute. En sterk, lettvint og ureflekterende sjømann, som raser og turer og drikker i land og arbeider som en besatt i sjøen. Han kan sjøen og skipet utenat og utfører en ordre nesten før den er uttalt, han er den fremragende sjømann. Han var riktignok fra seilskutetiden, og det er vel noe annet å være sjømann på en moderne lastebåt, men mentaliteten, karakteren kan være så noenlunde den samme. Bjarne Vik var en yr og voldsom nordlending, skapt til å arbeide hardt, dyktig i sjøen og til ture og slåss i land, en som forbrenner før han er femogtredve—førr. Den sjø-

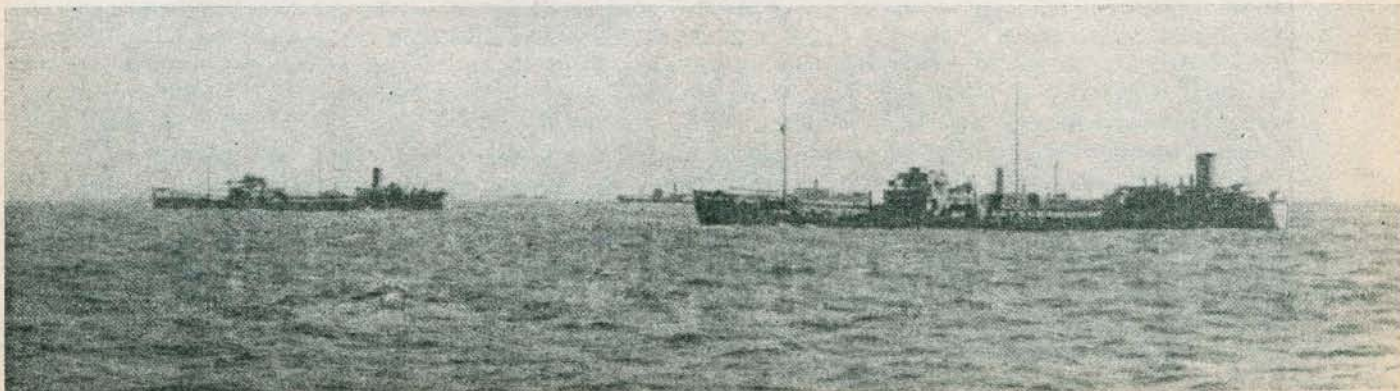
S J Ø F O L K

Av Ben Horne.

mannen jeg har truffet som minner mest om typen Bjarne Vik, var forresten en skåning, en lang, lyslugget og senesterk villstyring. Han var lettvint som en katt ombord, når det var noe som skulle utrettes fort.

«Gullhesten» var jo en sjeldnere type, så sjelden at det kan være spørsmål om den eksisterer andre steder enn i «Vi pynter oss med horn». Men hva gjør det. Sandemose har gitt oss ham lyslevende. En titan, en merkelig blanding av voldsom fysikk, følelse og intelligens.

Norske tankbåter førte halvparten av oljen til Storbritannia.

I et av bindene i Hellemysr-folket gir Amalie Skram et uhyre fint lite bilde av en ung sjøgutt som i Kingston for første gang kommer på et bordell. Han blir forelsket i jenta, han har drøm og tro og sinn, han er ung. En skjølge? Hva gjør det? Gjør det ikke bare det hele så mye større, rikere? Han har et stort hjerte. De to. Men neste kveld er hun sammen med en annen. Han skjønner det ikke, for elsket ikke også hun ham? Og den store smerten kommer, den som bare de unge har. Omtrent sånn var det bildet jeg husker, og jeg tenkte på det da jeg selv gikk og ruslet i Kingston en del år senere. En merkelig innlevelse i en ung gutts sinn, men så er jo også Amalie Skram ved siden av Sigrid Undset den i beste forstand mest maskuline av alle våre forfatterinner.

Jeg husker ramaskriket da «Skibet går videre» kom. Sånn var ikke sjøfolkene! Jeg har bestandig syntet det var en ganske fin, men nokså ungdommelig liten bok. Og førstereis-guttene har vel ofte sett på verden og sjøen og livet i havnene på samme måten. «Men sjøfolkene er ikke sånn!» Jeg hørte det fra tusen kanter i flere år borte i Amerika. Hvordan sånn? Jo, hele mennesket var jo befengt med kjønnsykdommer! Sjøfolkene er ikke sånn! Jaså. Jeg fikk aldri riktig greie på hva folk var rasende for og hva de benektet. Var det det at sjøfolkene ikke gikk til jenter? En hel skute full av venerisk sykdom!

Jeg hadde inntrykk av at folk gikk utenom saken. For den unge gutten som er ute for første gang og er blitt passende skremt gjennom oppveksten som alle mer eller mindre blir, må jo disse tingene virke forferdelige. Og Nordahl Grieg har kanskje satt det på spissen. Kanskje. Det er bare det at den alminnelige sjømann tar det ikke så alvorlig. Hygien er jo forresten etter hvert blitt bedre og bedre også blant norske sjøfolk. De er ofte noen villstyringer og har kanskje ikke vært så påpasselige som mange andre.

Men sånt noe hender ikke! Alt sammen på en skute! Jeg kunne si ja så også til det. Et par år etter at boken kom ut, kom jeg ombord i en lystyacht i San Pedro og fikk min køye i ruffen. Yachten var samme dagen kommet fra La Guerra i Sydamerika, og

alle mann i ruffen var syke — uten en unntagelse. Det var elleve mann i det hele. Tre-fire måtte på sykehus, men resten gikk og ruslet og kureret på seg selv. Og de glemte ikke sine lysende opplevelser under disse systemene, jeg fikk høre rørende, rystende og groteske historier.

Nei, noe enestående er — eller var — det ikke. Men herregud, det er jo ikke det som er sjøens verden, som er sjømannens liv. Det er vaktene under stjernehimlen, tørnen ved roret, utkikk på bakken, lapping og stopping og storvask på frivakten, kortspill på lukene på blanke soldager. Det er brevskrivning til kjæresten, til kone og barn, det er utskjæring av figurer, av skuter og rammer til bildene av de nærmeste. Og det er orden. Ombord er det orden først og sist, hver ting har sin plass. Orden og renslighet, det finner en hos den norske sjømannen i det daglige livet ombord. Egentlig er det det som ofte har forbauset meg mest, den nesten pinlige ordenssans og renslighet. Jeg har sett og vært med på balladene i land. Ofte var det de beste av dem som ikke kunne trekkes ombord med hundre hester, så lenge båten lå i land. Men så snart land lå atterut og det daglige, ensformige arbeid var kommet i gang, gikk det som smurt.

Jeg kan se dem for meg som jeg sitter her og tenker på dem, hundrer av dem, på lastebåter, passasjerbåter, lystyachter. Verdensseilerne Fredrikstad og Gøteborg, dyktige ombord, like dyktige til å rangle i land. De er ombord et par måneder, et år etter som det faller seg, og det stikker dem at nå vil de slutte. Så går de på bommen etter at de har brukt opp pengene sine på seg selv og folk som har gått på bommen lenger. En dag er de i sjøen igjen. De vil fortsette sånn så lenge de lever og orker.

Men så er det de andre som sparer og skal gå styrmannsskolen, de sindige, dyktige sjøfolk som synes sjøen passer dem og som vil oppover, få det bedre, bli styrmenn, skippere. Jeg hører det mumle i mitt øre fra mang en ruff. Framtidsplaner, den fullstendige mangel på framtidsplaner, historier fra sjøen, beretninger om jenter i havnene, om kjæresten og koner og det vesle huset i skjærgården, om foreldre og oppvekst, om limey-båter og ame-

rikanere og svenske, danske og norske båter.

Og jeg husker tragedier og heltegjerninger, men våg ikke å bruke ordet heltegjerninger. Slagsmål og tro, faste, årelange vennskaper. Kamerater som ikke ville mønstre på hvis ikke begge to kunne få hyre. En mann som fortalte meg han sto til rors under forrige verdenskrig, da skipet ble beskutt. Han visste ikke sin arme råd, han hadde lyst til å løpe under dekk, men klamret seg i vill redsel til ratet. Han «ble på sin post». Han fikk en tapperhetsmedalje. Jeg spurte om å få se på den, sjøfolk har jo så mye rart i sjøsekken sin. Nei, han hadde den ikke lenger, han hadde solgt den engang han gikk på bommen i New York.

En sjømann i land — det blir ofte de ville strabaser. Svenskene og nordmennene er vel de strieste. De går ikke og fotograferer i omegnen, kirker eller gamle ruiner, de går ikke på museer, de går til nærmeste kneipe. For å — nåja, tenke seg om. De tenker en del drinker, og det begynner å danse lysprikker for øynene deres. Så går skredet. Men er det egentlig dette de vil? Slett ikke bestandig, kanskje tvert imot meget sjelden, hvis de selv kunne forklare det. Jeg har sett sjøgutter som er blitt borte, når de er kommet til en spesiell havn — alene. De har kjent en familie. De kommer i et hjem! Kanskje det er en liten seks års jente der, eller en guttunge som så vidt har begynt på skolen. Sjømannen sitter i et hjem og drikker te med mannen og kona, han har med gaver til den vesle, forteller fra reisen.

Kanskje han er hos denne familien hver kveld båten ligger i den havnen. Det blir hans opplevelse og litt av drømmens oppfyllelse. Aller helst skulle det naturligvis være et hjem hvor det var en ung jente som han kunne ta med på kino og gå tur med i gatene og ha med silkesjaler og merkelige sko til. Men en sånn er det som oftest bare hjemme i Norge — hvis det er noen.

Drømmen har de alle. Kvinnen. Sjømannshjemmene søker jo å avhjelpe savnet, og det kommer mye an på presten om det lykkes. Helt lykkes det selvfølgelig aldri. Og som regel er det for mye salmevers for-

(Fortsatt side 33).

Sabotasje

(Fortsatt fra side 16.)

sted en hel del. Da Elise hadde vært borte fjorten dager, kom hun heim, det var ikke på sin plass at hun var der oppe så han måtte stelle seg selv, sa hun og var ikke til å rikke mer.

— Hent nå all bagasjen du tullet oppover, sa hun.

— Je venter bil om mandag, sa han bare, je skal forresten til byen til uka. De skal ha en oppgave når det er ferdig.

— Det var snart på tide de kjører vekk litt nå, sa Elise, vi oversvømmes jo snart av boks.

— Det er rennen som ikke er ferdig, men til uka så. Der ligger alt flere båter der nede og venter last.

Men hele helgen var han så rastløs og urolig at Elise tenkte det var han som burde dra på fjellet, hun ble redd for ham og spurte om han var sjuk.

— Å nei, sa han, tvert om, Elise.

Og han gikk og tuslet og så seg rundt om dagene, grov fram gammelt skrap på loftet og la ut på gangen, det fløt med underlige saker som hun mest hadde glemt de hadde.

— Det er godt å se hva en har, sa han bare.

— Je drar til byen onsdagen, sa han, det er best du er heime til je ringer til deg torsdag, Elise.

— Ja, det kan je vel.

— Du går ikke fra huset før du har fått telefon, mener jeg, je skal ringe iallfall før tolv. Så er ikke Vesla alene.

— Nei, du kan skjønne hun er ikke det?

— Så venter du hos henne til du hører fra meg, sa han igjen og smilte til henne da hun hevet øyebrynet spørrende mot ham.

— Men kjære Nils, je synes du er nervøs om dagen?

— Å langt fra, lo han, det er ikke det!

Onsdagen rotet han enda med gamle ting på loftet, han var til reparatøren med sykkelens sin og glemt å hente symaskinen hennes som hadde stått der i over tre uker. Han skulle dra klokka halv åtte, han måtte overnatte i byen, for det gikk ikke noen høvelig rute så tidlig at han nådde kontoret til de fremmede, der han skulle møte. Han tok en tur over tomta, snakket med gjengene og de fremmede som gikk vakt, og Elisa ventet ham heim til mat før han dro . . .

— Han kvakk til.

— Står du der enda, er du ikke ferdig på sagbruket, Nils?

Hun la handa lett på armen hans, Elise.

— Jo, nå kjem je, sa han fort og rettet seg opp. Det var alt gjort, det var ingenting å tenke på. Det var gjort, og han visste alt var bestemt for lenge siden, da han hørte den korte bemerkningen til en av vaktsoldatene i går ettermiddag:

— Det er fin boks dette, sagmester, riktig pigg-trådboks for de engelske bolsjevikene, Schweinehunder . . .

Det var det det skulle bli. De trengte det nå. De hadde arbeidet en hel vinter på sitt eget gjerde, og Peder hadde liggende sine to millioner for leveranse. Det var det.

Han nådde så vidt halv åtte, hun fulgte ham.

— Gå ikke fra Vesla før je har ringt, var det

H 1053

Ved småskader under arbeidet

er største forsiktighet nødvendig for å hindre at smuss og bakterier trenger inn i såret. Derfor bör man straks forbinde såret med Hansaplast. Det er gjort på et par sekunder, gir en fullt betryggende antiseptisk beskyttelse og fremmer helbredelsen. Man kan straks uhindret fortsette arbeidet, fordi den smale Hansaplaststrimmelen slutter fast og smidig til huden. Derfor hører Hansaplast til i alle verksefeds- og reiseapotek.

Hansaplast hurtigforbinding

Vind, vann og sol

gjör underverk. Men man bör ikke plutselig legge sig timevis i stekende solskinn. 15 minutter første dag, efterhvert mer – og så alltid på forhånd en omgang med Nivea-krem, det er den beste og mest kjente metode. Da blir huden vakkert bronsebrun, og man er beskyttet mot de plagsomme fölgene av solforbrenning. Med Nivea blir huden silkeblöt, glatt og frisk, – men bruk den sparsomt, da tilgangen er begrenset!

**STORRENGJØRINGEN
I FULL GANG!**

TOMTE SKUR

gjør det rent

siste han sa. Hun undret seg over det, men smilte glad da hun gikk heim til huset deres der Vesla lå og sov, engelen.

Det ble mye bråk av det.

De fremmede minerte på en veg, så smellen hadde ingen lagt merke til, men plutselig tok det til å brenne på tomta. Det utviklet seg med eksplosiv heftighet, så kommandanten i rapporten sin, men vakta var på plass, og ingen rømte, så det kunne ikke være sabotasje heller.

Det virket som en kolmile alt sammen, de lange tørrekalalene under tømmerstablene trakk lufta inn mot varmen, så strømmet røyken ut i midten som den hissigste ovn. På en time sto hele det veldige lagret i flammer, sagbruket tok fyr og sagmesterens villa brente også — de fikk reddet det meste innboet. Det var lett å redde, de fremmede var flinke, og alt lå framlagt i begge etasjene. De fremmede likte slikt, de røykte sigarer og reddet. Tømmerlagret var ikke råd med likevel, og sagbruket lå midt inne i flammene, derfor var det mest bare hos Elise de kunne vise hvor dyktige de var. De var virkelig dyktige, en reddet slipesteinen i kjelleren, så han fikk brannså. Han fikk jernkorset for det, kommandanten innrapporterte til høyere instans.

Politiet deres kom susende og arresterte alle arbeiderne i bedehuset til forhør, men ingen skjønnte noe, det var mange som visste at noen av soldatene hadde lagret små bensinkanner på tomta, det var det eneste. Sagmesteren var i byen med rapport, så han skjønnte ingenting. Da han kom, blek og rolig, satte de øynene i ham, men han møtte dem kald: — Je var innkalt og møtte i går kveld, sa han.

— Har De sett bensinkanner som tilhører oss, vår makt?

— Tja, de hadde noen kanner, men je visste jo ikke hva som var på dem. Og bensin var forbudt å ha på tomta, så mine folk hadde aldri slikt der.

Han traff Elise, hun gråt ikke. Hun hadde fått mesteparten av innboet lagret hos snekkeren over elva, der skatollet var fra før, og hun så spørrende på Nils da hun fortalte det.

— Det er godt, sa han kort.

De fremmede tok et par av sine og skjøt, det var forbudt å stjele bensin, og ingen av deres stjal. Det var fremmede elementer mellom dem.

Peder traff Nils om kvelden, han vrei hendene.

— Og nå som vi skulle levere, ingenting var assurert, Nils.

— Det var sørgelig, sa Nils kort.

Siden hørte de at Peder hadde sagt det var de fremmede selv som hadde tent på, han ble straks arrestert og kom i konsentrasjonsleir for det. De hørte ikke på ham når han påsto han hadde hjulpet dem hele tiden. De hørte ikke på ham, de kjørte ham innenfor piggrådene i hans egen bil som de beslagla etterpå for han brukte bensin.

Oppå setra lå Nils i graset og så den tidlige høstsola sige bak fjell. Han stirret på stjernene som tentes og blinket ned til ham, rolige og beroligende, de var et stykke av evigheten.

Litt etter tidde Vesla, og Elise kom og satte seg hos ham og strøk ham over håret.

— Du, sa hun.

— Ja?

— Den fine klokka du fikk, den fant vi ikke heime.

— Nei.

— Du ville aldri ha den heller, den var jo så dum med den korte viseren som sveivet helt til 24, sa hun.

— Ja.

Så var det stille, hun la seg ned ved siden hans og stirret på himmelen, mot stjernene.

— Visste du det? sa hun en lang stund etter og så ikke på ham.

— Eller visste du det ikke? la hun straks etter til for at han skulle slippe å svare.

— Jo, svarte han.

Hun kom tettere inn mot ham som om hun frøs. Slik lå de sammen og ventet.

SJØFOLK

(Fortsatt fra side 30.)

bundet med det. Det har lett for å bli litt fattigslig etter drømmene til sjøs. Så går de til kneipene med kameratene, skåler og forteller historier og ser etter utveger til slagsmål.

Men selve det å være sjømann, det er noe. Og noe mer var det vel i seilskutetiden. Gullhesten sier et steds at han er tilfreds som han har det.

— Tilfreds? spør skipperen.

— Ja.

— Har De alltid vært det?

Gullhesten tidde.

— Synes De...

Skipperen så seg omkring i ruffen og fortsatte undrende: — Tilfreds?

Gullhesten svarte: — Folk synes bestandig det er for ringe å være sjømann. Det skjønner ikke jeg.

Men Gullhesten kunne ikke være så lenge ombord i en båt. Han hadde sin egen teori om livet til sjøs. «Man kom ombord i en skute, og da var det en ny verden. Det var nye folk, nye ting. Sammen bygde de noe op, noe som en vanskelig kunde si hvad var, et samliv, noe felles. Men dette fellesskapet hadde meget snart sitt høidepunkt, stagnerte og gikk istykker igjen. Det måtte gå istykker fordi det manglet et limstoff — kvinnen og barnet.»

Sjømannens verden, en egen, lukket verden. Mannens utilgjengelige verden, men likevel med kvinnen bestandig til stede i mannens drøm. Hard og bitter nok til sine tider i fredstid, selv om mannskapslugarene er blitt bedre, maten bedre, bekvemmeligheter, lønn,

alt bedre. Men dyster i krigstid, da en aldri vet hva som kan hende i neste øyeblikk. I dag — som bestandig — ferdes nordmenn på alle hav. Mange blir igjen.

Vi kunne kanskje minnes noen vers av Wildenveys «Minnehallen», et æresminne over norske sjømenn reist i Stavern etter forrige verdenskrig:

Sjømenn eide alltid havet,
skrev sitt navn i vann,
levde, døde, blev begravet,
ofte langt fra land.

Da var bølgen eventyret
om den vide jord.

Da var landets blink fra fyret
som et blick fra mor.

Krigen kom og havet stengtes,
tross vor tro på fred.

Alt som seilte sporløst senktes,
folk og flagg gikk ned.

Fyrer sluktes, tåkeluren
taug, der miner sprang.

Blev det ikke siste turen,
kom den neste gang.

Hvil i fred hver fredens kriger
i din våte grav.

Taus du sank, men minnet stiger
her som sol av hav.

Atter blev mot dagen hevet
alt som havet tok.

Og vi vet ditt navn er skrevet
i en evig bok.

How do you do ?

Stemningen upåklagelig, humøret på topp — hva? Men fordøyelsen? Hvordan har den klart seg i disse lange årene uten Nyco?

Never mind — nå går det framover. Frisk luft og mosjon har vi, sunn kost får vi, og ting tyder på at the finishing touch er i farvannet: det velgjørende, sprudlende

NYCO

fruktsalt

KUN PÅ ORIGINALFLASKER

Og det er ikkje berre regnveret som kan leggja til rette tap og tjon, det er frost og sol og vind. Ei underleg tre-eining. Sola høver liksom ikkje inn, ein vil ikkje ho skal slå seg saman med slikt som kan tyna ein vår, men ho gjer det likevel. Langvarig sol og vind — og nattefrost — det er krefter som set merke i andletet åt den gamle. Rukene djupnar ikkje av det, men dei spreier seg og legg ein visnande dām over det. Stundom driv dei tre maktene spelet sitt ut til den yttarste grensa for von og tru, sume stader slår dei jamvel igjennom og legg store bøter øyde i det trugne andletet som varde seg så lenge og så djervt.

Men ein dag står den gamle ved slutten av alle slags vårar. Ho kan ha fått stygge merke av dei som ikkje var etter hennar vilje, men ingen vrang vår har greitt å knekt henne heilt. Ho går aldri ut or våren som den store taparen, ho har alltid att ein kime djupt innunder alle nederlag.

Og med den møter ho sumaren. Men det hender ho må henta seg styrke frå døtrene og sønene sine. Det er ikkje så mykje ho krev, i røynda krev ho ingen ting, men ho tek imot av det ho får. Det kan vera ein liten gneiste av tru, det kan vera ein spana streng av vilje, eller berre ei lita veik von, men ho samlar det inn og nører det djupt i den varme barmen sin.

Og så ein dag byd ho inn til sumars. Folk stoggar og ser. Den gamle skifter liksom hām frå dag til dag. Juni sveiper først kring henne eit lett lyst slør, men når ho har gått nokre dagar og netter, blir det slege inn i veften nokre trådar av djupt blått. Dei blir fleire og fleire etter som juni nærmar seg den store stunda når dei blåe to-naene skjelv over i den fine mogne skjøminga som har fått namnet høgsumarnatt. Då går den gamle varleg ikring og vaker inni den skøyre stemninga. Ein kan mest ikkje høyra andraget hennar, men det er der, det er det som stiller natta inn.

Ho likar å møta ungdom i slike netter. For ungdommen høver inn. Den glade lätten, dei kate orda og dei spanande tankane har si prøve just i slike grensestunder mellom lyst og mørkt.

Den gamle

(Fortsatt fra 2nen omslagsside.)

Dei fleste står prøva. Det er dei verdige, dei som skal få fylgja den gamle fram mot morgon og dag og saman med henne fullføra sumaren. Det er inga lett vandring. Alt som mognar er tungt å bera dersom ein ikkje sjølv mognar under bōra.

Men det er mange småe hendingar som hjelper til. Ein flokk framande turistar kjem. Ingen av dei ser alt den gamle har å visa fram, men dei gler seg over det dei ser. Og den gamle er nøgd med det. Ho smiler imot dei og bed dei vera velkomne. Ho tek dei med seg alle stader og freistar opna augo deira for det mangslungne som er henne. Det byrjar kanskje innpå innlandsflatane der åkrar og jorder ikkje er så langt undan den storleiken dei framande er vane med. Elles er det aldri storleiken som er det avgjerande. Den gamle er den ho er for alle sine. Ho vil ikkje målast, ho er endelaus som lengslene åt dei som steller godt med henne i truge strev frå dag til dag.

Men ho viser seg fram som ho er. Ho tek dei framande med frå syn til syn. Det er ein skog som susar. Gjestene høyrer det kanskje ikkje. Men skogen susar! Det er ånder som går att frå tidene som kvarv. Dei fyller skogen med den stille susing som alltid blir att etter dei som lærde seg tonen til visa om det ein hadde kjær.

Slik er det alle stader. Den gamle syner fram, men ho veit at det nyttar ikkje å læra dei framande tonen som berre dei utvalde kan ta.

Men turistane går glade fram gjennom sumaren hennar — og ser. Det er blåe fjordar med stupbratte fjell ikring, det er evig snø og is som gufsar dei kaldt i møte, det er elvar som nynnar ein tone dei aldri har høyr, det er fossar som græt stilt og

fint på botnen av det som dei framande kallar marining, eller velde, eller vill natur.

Den gamle er sterk i alt. I gråt og lått, i nederlag og siger. Men turistane berre ser og ser: dei ser kornet hennar kor det sva-gar i solgangsvinden, men dei høyrer ikkje kva kornet lovar medan det veks. Dei ser skogane og fjordane og fjella og dei lange, lange audnene, men dei får aldri vita kva

skogane seier, eller kva fjorden og fjella kviskrar om, eller kva dei lange audnene tenkjer. Slikt er berre til for den gamle sjølv og for dei som har vore tru mot henne frå det første ja.

Og det er dei ho søkjer inn til etter som sumaren lid. Ho krev trua deira frå time til time. For di lenger mogninga skrid fram, di tyngre blir ansvaret. Ho veit at det som skjer av godt eller vondt nå, det skal det sva-rast for når vinteren set inn og byd henne gå gjennom kulde og snø ennå ein gong.

Det er dagar når det ser svart ut. Ein kornåker kvelvest over på sida av ei tung juliflod. Han greier kanskje å reisa seg att, men han greier det kanskje ikkje. Men som ofast skjer det eit under: kornet mognar likevel. Og aldri har den gamle større stunder enn når liggjande korn mognar. Då samlar ho folket sitt og bed dei takka for underet. Og er det born i nærleiken, løfter ho hendene sine og velsignar dei før ho går. Ho veit frå ein og annan gongen før kor skje-rande vondt det er å høyra når born græt over korn som gjekk til spille.

Ho går stillare di lenger ut i juli ho kjem. Og tyngre. Alle augo fylgjer henne i von og tru og venting. Ho kjenner kor spørsmåla kjem strøy-mande, utan orde eller rop, men usag-de, slik ein berre spør når ein veit at kjærleik svarar.

Og så trør ho inn i august ein dag. Sola får ei ri at ho brenn. Den gamle sveittar under bōra som blir tyngre og tyngre. For august lessar på utan stans av alt det tunge som samlar seg inni dagane hans, og inni dei djupe nettene. Det er i august at året står sin prøve. Og den gamle står eller fell, ho òg, med det som hender då. Ikkje slik at ho ikkje kan reisa seg

att om ho fell, for ho er meir enn eit år ennå så viktig det er, men ho likar best at alle står sin prøve så ho kan, få takka for dei utan atterhald.

Og ein dag byrjar august å lessa av. Det fell ein kornåker her og kvar. Då går den gamle rundt og smiler. Augo hennar kviler ei stund inni det gylne synet av mogle korn, men det er andre ting ho òg ser med godhug på i slike stunder. Det kan vera eit par hender som bind kornet saman og hengjer det opp. Kanskje er det mange hender med. Ho signer dei alle før ho går av stad til neste kornåker og til dei onnuge hendene der.

Og når kvelden kjem, går ho vakt kring det som ennå ikkje er gjort. Stundom tek ho tunge tak med eit-kvart sterkt som er i emning og som tykkjer at rett nå treng august ha seg ei minning om at det å mogna berre er ein overgang. September ligg og lurar ein stad uti rømda. Stundom sender han kjølege helsingar inn over blåe fjell, stakar ut vegen sin, rydjer undan, prøver seg fram. Men den gamle står imot: Vent til timen din kjem, så skal eg ta godt imot deg òg, eg skal gå med deg den lange brune leia inn til den kvite stilla som ligg og ventar på botnen av alle gjerningane våre.

Men ennå er ikkje timen inne. Den gamle går og går. Snøggare etter kvart. Det hastar. Hausten skjenker i. Småe gule dropar dryp ned i dei grøne skogane. Det er ei bjørk som gjev seg først, som det symbol på viljeløyse ho er. Men det er stolt likevel å kunna gje seg slik utan atterhald når ein har brunne ut ein sumar.

Den gamle likar bjørka. Ho let henne gå føre både vår og haust. Bjørka er treet hennar fordi ho torer meir enn andre tre. Ho gjev seg til våren på den første ustøe lokkinga hans. Svarar ja, spring ut, opnar seg, og trur. Og når hausten kjem, så torer ho då òg. Og det er det største av alt i den gamle sine augo. Ho har vyrdnad for livsens lov og for den som torer bøy-gja seg utan tviking under denne lova. Lat så andre kalla det viljeløyse eller kva dei vil. Den gamle veit at det er von for bjørka som for alt anna som heller torer enn tiggjar.

Men hausten skjenker i og skjenker i. Snart er staupet fullt. Og den gamle går med på det. Ho veit at hausten berre er ei grense for det ho ville denne gongen. Og ho veit og at ho berre skal kvila seg ei stund her ved denne grensa. Ein dag sprengjer ho seg igjennom og byrjar førebu den nye vandringa si gjennom årstidene. Men hausten er ei viktig tid. Då skal ho samla alt inn i eit stort oversyn og gjera rekneskapen opp.

Og ein dag slår ho lag med stormane og jagar av stad. Ho held auga med alt ho fer forbi. Og nåde den som ikkje kan gjera greie for gjerningane sine. Ho plukkar ikkje dei uverdige ut og slår dei ned, men ho stryk barnekåret deira og set dei utanfor. Det er med sorg i hugen ho gjer slikt, og ho drygjer alltid med det i det lengste. Men hausten har gjennom aldrane rita ei streng lov inn i henne, og eit av dei første boda er at dei som har misbrukt vårane og sumrane hennar, dei har ikkje rett til å stå seg når ho kører rundt med stormen og har kasteskovlen i handa. Gudskjelov, så er det ikkje mange som feil igjennom. Den gamle kan med glede snu på eit strengt ord og seia, at mange er kalla og dei fleste er utvalde.

Og så stilner stormen ein dag. Kvitt regn silar igjennom og døyver han ned til ei lita rørsle som litt i senn kolnar inn i frost og stilla. Men den gamle er med nå òg. Ho går seint og ålvorleg under livsens lov som ho kjenner ut og inn frå alle vandringsåra. Men visdomen brenn i henne, og ho auser av han og gjev til alle dei ho kallar sine:

— Ver tru så skal du få leva i meg.

Så er stunda inne at ho vintrar ned. Ho glir inn i snø og ro og skal få kvila ei stund etter vandringa. Men ho sovnar aldri. Ho berre ligg der og kviler på gjerningane sine. Og tenkjer ut nye gjerningar. Den gamle har alltid eit eller anna ugjort. Den gamle skal alltid lenger fram.

Men det hender ho ser attende når ho ligg slik og vaker inni den kvite stilla. Ho har mange gode minne frå alle åra ho har gått ikring mellom sine. Og det er dei gode minna ho gøymer på og tek fram når ho ligg og dormar og samlar styrke til det nye året og den nye vandringa. Det er gjerne dei med born i, som ho tek oftast fram, for born treng ein aldri tvila på når ein først har vunne kjærleiken deira.

Den gamle vel seg ut ei hending frå i sumar:

Ein flokk framande turistar møtte nokre born på vegen.

Den eine av dei framande spurde:

— Kven er den gamle som dukkar opp alle stader?

— Det er mor Norge, svara ein liten gut og smilte.

GLANS

(Fortsatt fra side 11).

sikter fulle av glede, av glans, av tindrende glans og si at . . . nei, stopp litt, ville en av politimennene si, stopp litt, student Lysaker, og rive en flaske opp av baklommen — det var enda han der med sjimpansansiktet, som hadde vridd armen hans — vent nå litt, dette her må vi sannelig ha en drink på . . .

En soldat med stålhjelm kom inn av døren. Trikken klemtet utenfor i det samme. En stemme sa: — Reis opp!

De reiste seg. Det ble så fullt der inne. Knut Lysaker så folk på den andre siden av gaten, de fór av gårde, de hadde dårlig tid. Der gikk en pike med paraply og en stor hund.

— Kom!

Han fikk et puff og så et grep om armen; han kjente noe kaldt om håndleddet.

Idet han ble snudd brått rundt, så han glansbildene på bordet og tenkte: At jeg ikke gikk dit ut først.

ANDRE UTTRYKK —

Om vi med dagens forserte rytme søker litt andre uttrykk for energi og livslust, er kjærligheten til syvne dagers tradisjoner like levende. Som når vi lar vårt gamle, ubrukkelige sølv gjenoppstå i serien

arvesølv

TH. MARTHINSEN SØLVVAREFABRIKK
TØNSBERG

VI MINNER OM:

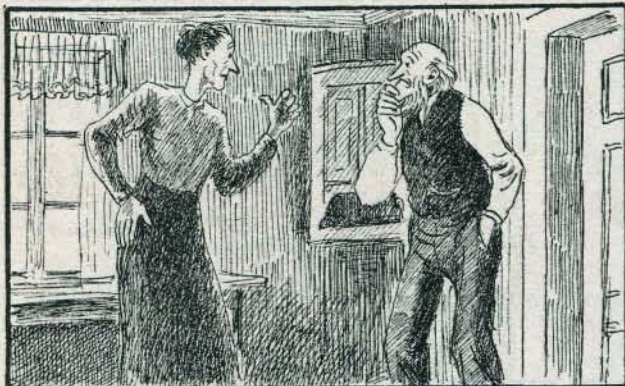

IRIS

KIEMISKE FABRIKK A/S
STAVANGER

Jens von Bustenskjold

1. No led det til jonsokk, og det var tiden at krøttera skulde på fjellet. I Myrengen hadde de gått og talt på seterflytning i flere dager, men den var blitt utsatt fordi Gelina hadde gikt i hoftea; og helt alene kunde ikke Myrenggubben få med seg buskapen. Men no led det så langt at no kunde ikke turen settes ut lenger. — Du får få med deg Plassbakk-kallen, sa Gelina.

2. Hun hadde ikke før sagt det før den gamle hedningen sto i døren. — Hø, når en taler om sola, sa Myrenggubben. Vi sto nettopp og lurte på om du kunde bli med meg på setra med buskapen, Hallstein? — Jøss da, je har slikt slag og gjøra, svarte Plassbakk-kallen. En liten visitt opp til buedeiene skal riktig bli koselig. Gelina så kvast på ham, men den gamle hedningen less ikke vøre slikt.

3. — Så drar vi med det samme, sa Myrenggubben. De satte seg til bords og fikk seg litt føredugurd mens Gelina pakket niste-sekken. De skulde ikke komme tilbake før dagen etter, så de löt ha med seg niste. Da de hadde spist, løste Gelina buskapen. Det var fem kyr, to fjørøksar og et par kalver. — No jager dere på folkevis og itte sprenger dom, sa hun med det samme de dro.

4. Ingen av dem gad svare på slikt kjerringprat. Myrenggubben gikk foran med saltlomma og lokket, og den gamle hedningen steget etter med en lang svolk i hånden. — En löt ha litt og tukte med på vona om beista skulde bli rebelske. Det var verst med kalvene som ikke hadde vært i fjellet før, men et rapp av svolken bragte dem fort på rett veg.

5. Det gikk bra helt til de kom opp på flatåsen. Da ble den ene av kuene øksevill og begynte med alt slags spetakkel med de andre krøttera. — Ja, hun var til og med så frekk at hun hoppet opp på den intetanende Myrenggubben og vilde ta en liten ridetur på ham øg. Det bar over ende borte i et myrhøl, og gubben brukte en vederstyggelig kjæft. — Je trur du drep meg, ditt svin, gaullet han og slo henne i hodet med knyttneven.

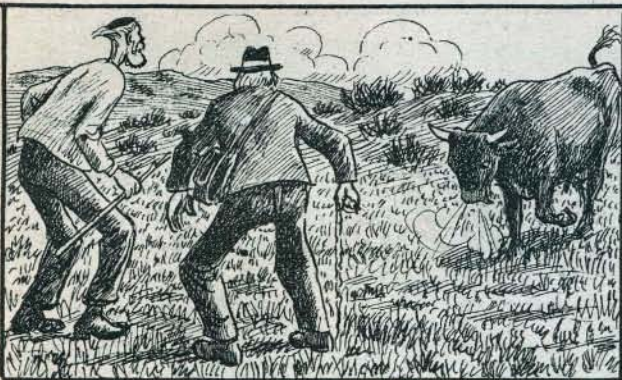
6. Plassbakk-kallen skratte så han måtte sette seg rett ned på en stein. — Dette var jamen eit fint prospektkort, sa han og slo seg på lårene. Den arme Myrenggubben fikk ikke av seg kyra før han fikk gitt henne et bra rapp over mulen med briskestaven. Spå rant av ham, og han var svart som en morian i ansiktet. — Tvi, en skulde fanken itte ha krøtter, svor han.

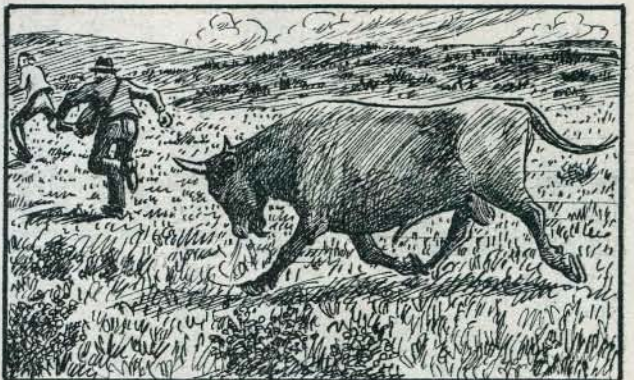
7. Etter dette gikk det bra en lang stund, og Myrenggubben fikk opp att humøret og begynte å synge. Han klemte i med Kjerringa med staven så det ljomet i haugene. Han gikk så smått og gledet seg til de skulde nå fram på setra. Da skulde det bli en kaffeskvett og en god kvil i senga hennes Oline budeie mens ho drev i fjøset. Det skulde riktig bli en hugnadstund!

8. Men ingen skal prise dagen før sola går ned. Langt bortenfor en høgd lød der brått noen stygge brøl, og de to aldrende gjetergutter stirret spørrende på hverandre. — Hadde vi vøri i Zulu, så hadde je trudd det var ei løve, sa Myrenggubben. — Ja, det lød neggu itte finere, svarte Plassbakk-kallen. Det brølte på ny, og det braket tungt borti ulendet. — Huff i jøskens dager, hå var detta da, tru?

9. Håret reiste seg i nakken på dem begge to. — En okse så diger som et lite berg kom imot dem, og sint var den så det lyste glørdt av neseborene på den. — Jo, no er vi ferdige med det grøvste vi au, sa Myrenggubben og stirret livredd omkring seg. — Ja, no har vi nok sett Oladalen siste gongen, svarte Plassbakk-kallen. Her fantes det piskandausen ikke gjømsle for ei mus engang!

10. Med et illhervelig brøl kom oxen styrtende imot dem, og både Myrenggubben og Plassbakk-kallen la på sprang. Heldigvis sto der ei lita høyløpe borte i myrkanten, og Plassbakk-kallen som var lengst til bens, nådde først borttil og svang seg opp på det låge taket. Verre var det med Myrenggubben som holdt på å få att kinket sitt i ryggen, men også han nådde helskinnet opp til Plassbakk-kallen.

11. Taket var nevertekt og så dårlig at de rett som det var stakk benene gjennom, men likevel kom de seg opp på mønet hvor de satte seg skrevs over mønsåsstokken og pustet ut. — Her sitter vi og kan itte anna, flirte Plassbakk-kallen. Rundt omkring løp-veggen travet oxen og beljet og glåmte olmt på dem. Det lyste mord ut av de røde pynene på den. No var det godt å sitte på et møne!

12. Da gikk oksestyggelset brått til åtak på den råtne løekoppen. Den rente hornene inn i veggen og rystet hele kaken fra hverandre som det skulde vært et korthus. De to på mønet slo armene kring stokken og klamret seg fast av alle livsens krefter. — Det blir nok siste reisa likevel, klynket Myrenggubben. Stokken knakk plutselig sammen, og de deiset rett ned foran oksemulen. Et sekund til no, så var de spiddet.

volusjon, over i «Atlanterhavets» «lev farlig»-pessimisme, inn i de nyere dramaenes nasjonale anklage og internasjonale forkyn- nelse. Som diktning munner den ut i den siste, store romanens opp- gjør med den borgerlige human- isme, og som handling begynner den med Spania-mellomspillet, hvor fortvilelsen må erkjenne at pennen bare er det halve våpen i denne tid, hvor han allerede gri- per etter det geværet som han kom til å stupe med i en kamp hvor nasjonen bare var et front- avsnitt, og på samme tid alt.

Nordahl Griegs intensjon var fra første stund av hans dikteriske ømhet, hans hengivelsestrang, hans solidaritet med det levende, men- neskelighet, medmenneskelighet. Og han sto fra først av naivt mo- dig fram med sitt Wergeland-sinn i en tid da elitens intellektualisme lå frøsen av angst for følelsen, blankt mistenksom overfor følel- sens manifestører, midt i den mel- lomkrigssløve og sentimentaliser- te massen. Siden, med intensjonen bevisst, hudflenget han humanis- men i «Ung må verden ennå være», og likevel: det er humanismen som lysbærer gjennom hans diktning. Han flådde gjennom humanismens akademiske kulturlag og fant det opprinnelige i den, en menneske- lighet som var av både kjød og ånd. Og dette var et verdensbilde til å leve og dø for. Nordahl Grieg ble sosialist i det. Og det var i de dager da allverdens fedrelandslag hejet fram Adolf Hitler.

I tidsskriftet «Veien Frem», det klareste han har gitt som publisist, sier han i en programartikkel (1936):

«Det er bare en vei å gå. Kamp mot krigen og det sam- funn som fører til fascisme og krig. Vi må søke solidaritet hos dem som i kraft av sin livskamp har sett veien og valget lenge før oss: arbeider- klassen. Det samfunn som dir- rer i en feber av krigstrusler og opprustning (og derfor kalles det bestående), har nektet å føre livet og kulturen videre. Vi må gi våre evner og vår styrke til et nytt sam- funn, fredens og sosialismens.

Det er nye krav som stilles

til alle oss, hvis liv er å arbei- de med ånd: vi må kunne kjempe og tro.»

Og videre:

«Vår vei er livets vei. I den- ne tid av truende barbari ser vi at alt av verd kjemper på samme front. Enhver edel tanke er, bevisst eller ube- visst, en protest mot kapita- lens, fascismens og krigens forakt for menneskelighet. Det var dette Rosa Luxemburg følte, da hun i fengslet, like før hun ble snikmyrdet av of- fisersbanden, kalte Goethe — mannen utenfor striden, men med håpets velde i seg — for sin *kampfelle*.»

Nordahl Grieg ble ingen ånd utenfor striden, han bar selv hå- pets velde inn i tummelen. Og sjelden har noen norsk dikter hatt større rett til ordet, aldri har noen hos oss som ham i den forstand fått bære ordets jernbyrd.

Han var da heller ingen skrive- bordsdikter, hverken i krig eller fred. Det var en livsnødvendighet for ham å være med, å uttrykke seg i handlingen. Han var aktiv- ist, og legges det også noe sjåvin- istisk til dette, så har han det fel- les med de norrøne skaldene som endte med pileodden i sitt sanger- hjerte. Men dette er også mer, det er igjen hans ømhetstrang (han brukte selv ordet ømhet ofte), hans virkelighetsbegjær. Det poet- iske uttrykket var selve den nære utløsning for nakne opplevelsen, hver liten og stor ting en solida- ritetsmanifestasjon. Her var hans dikteriske geni og hans livskjensle ett. Derfor skrev han i sprang med verdens egen gang, helt fra først av. Var det det lille fedre- landet, var han selv med i diktet, på lokomotivet i snøstorm over høyfjellet, med pulk i frosten over Bæskades, og med flagget fra Grønland ned til Rangoon, fra Canton til Brest:

Norge er større enn nogen vet av: hvert skib under flaggets vift er på det endeløst øde hav et nytt stykke Norge i drift!

Og var det den store verden, satt han lyttende ved en Borodins

føtter, lyttet til menneskets røst i Chinas røst, så med egne øyne en framtids himmel over Moskva der tusen fallskjermsspringere tente sine hvite silkebluss, og han lå i en tanks buk Francos linjer midt imot. Og til sist, så skrev han vel sitt døde dikt der i bombeflyet over Berlin. Ingen hadde hatet det inderligere enn han, bombe- flyet. Et lite lands fortvilelse og en stor verdens ulykke tvang ham med i det, og vi måtte hate fordi vi elsker, som han selv sier.

Bombeflyet ble hans døde dikt, vi vil aldri få lese det. Men jeg tror at også det var ømt av hans samtids smerte, at det også var hos barna dypt der nede i fiendens hovedstad.

Vi kan si at Nordahl Grieg falt for fedrelandet, og det vil alltid komme til å lyse om hans bauta her i landet. Men skal vi være tro mot ham og hans hellige intensjon, så må vi vite at han ga sitt unge, norske Wergelandsliv til mer, til det som han nevner i et vers til en annen (1936):

Her styrer verden ut i storm, mot dagning eller siste reis. Men kan vi følge slike mål, glad kan vi styrte, underveis!

Ved siden av det trefargede korsflagget som han elsket så rent som noen annen, vaier vår med- menneskelighets røde fane over Nordahl Griegs minne.

Enda noen linjer til; hans egne, fra «Veien frem»:

«Vi vil kjempe for et annet slags fedreland, det som er fremskrittets. Gjennom det følger vi slektskapet med de dypeste og sterkeste tradisjo- ner i vårt liv som nasjon, for- di alt stort som er skapt en- gang var en revolusjonær handling, en *ny* erkjennelse, en *ny* dåd. Og ut fra dette fedrelandet skal vi arbeide *utover*, for brorskap og fred på jorden, mot mål som i or- dets egentligste betydning er *grenseløse*. Ingen epoke har hatt et større nasjonalbegrep enn dette. Ennå er det *fedre- landet* uerobret, men vi skal kjempe for det.»

PER AAMOT:

Nye navn i amerikansk film.

Nyrekrutteringen har bestandig vært et viktig spørsmål for den internasjonale filmindustrien. Konkurransen mellom de forskjellige selskapene er etter hvert blitt så skarp og publikumssmaken har i så sterk grad vært under hurtig utvikling at det har vært maktpåliggende å kunne bringe stadig nye stjerner, fram til erstatning for veteraner som kunne tenkes å falle vekk. Talentspeiderne har arbeidet i alle land og hentet de nye ansiktene fram. De har hatt god råd: De har kunnet sende hundre til Hollywood og vært fornøyd hvis én av de hundre var brukbar etter prøvefilming.

Hvert år er det kommet nye til. Og nå er det bortimot seks år siden vi så helt fersk amerikansk film. Det er med andre ord ingen sensasjon at de filmene vi nå får fra vest, bokstavelig talt flommer over av nye og ukjente ansikter. Det er fremdeles slik at dusinvis av de nye ikke har synnerlig mer enn en velskapt kropp og et pent fjes å arbeide videre på. Men det virkelig forbausende er at de mest berømte og omtalte av de helt nye navnene er bevisste kunstnere med ubestridt talent. Det gjelder typiske stjerner, som Vivien Leigh (med gjennombrudd i «Tatt av vinden») og Greer Garson, men det er tilfelle i enda sterkere grad for de to navnene som etter vår mening representerer den verdifulleste tilveksten til den internasjonale filmkunsten? Den engelske Ida Lupino som er totalt ukjent i vårt land, og den svenske Ingrid Bergman, som på forhånd for oss representerte de beste egenskapene i den mer ærgjerrige skandinaviske filmen.

Ida Lupino er datter av den kjente engelske skuespilleren Stanley Lupino. Hun har i sjelden grad skuespillerblod i årene: I seksten ledd har familien hennes vært teaterfolk (sier reklamen), men så nærmer vi oss også Will Shakespeares tid. Hun vokste iallfall opp i teatermiljø og gled helt selvfølgelig inn i professjonen. Hun står i dag, skal en tro amerikanske og engelske aviser, som en av verdens ledende karakterskuespillerinner på det hvite lerret, nevnes ved siden av Bette Davis osv. Hun har ikke alltid arbeidet i det alvorlige rollelaget, tvert om. Hun debuterte i shows sammen med operette-charmøren Carl Brisson, og i den første filmtiden var hun med i lettere saker. Hun så ut til å være en lettvektig, munter, ung pike, uten kunstnerisk ærgjerrighet. Så ble hun plutselig rammet av barnelammelse og kom nærmest som ved et mirakel fra det uten ytre mén. Som kunstnerinne ble det ikke desto mindre vendepunktet for henne. Hun gjennomgikk en dyptgående indre karakterkrise, så vidt en kan forstå, og da hun stilte til filmarbeid igjen, hadde hun til å begynne med vanskelig for å finne passende roller. Det er så sin sak å bryte ut av et rollelag som en først er grodd fast i.

Men når krigen nå er slutt og de amerikanske filmene på trappene, får vi etter hvert se henne i en hel serie merkelige filmer. Den blottende unge piken med de brennende mørke øynene er allerede kandidat til de største utmerkelsene i filmland. Hennes mest overbevisende kunstneriske seier er i filmen «Skyggenes hus», men det gikk flere kraftige arbeider forut for den.

Hun spilte overfor Humphrey Bogart i «De kjører om natten», overfor Ronald Colman i Kiplings «Lyset som svant», i Jack Londons «Ulf Larson», var Edward G. Robinson og John Garfield motspillere, og i «Skyggenes hus» bar hun nærmest hele filmen alene.

Hun er en forbløffende mangesidig kunstnerinne. I «De kjører om natten» spiller hun en erotisk, lettantennelig ung pike med en fresende intensitet som får en til å tenke på moderne amerikanske romaner som «Postbudet ringer alltid to ganger», o. l., og med så mørk og uovervinnelig lidenskap at hun får sex appeal-størrelser som Ann Sheridan og Betty Grable til å virke som sondagsskolepiker på landtur.

Og så endelig i «Skyggenes hus» («Ladies in Retirement» er originaltitelen) får hun en rolle som setter hennes evner på den hardeste prøven. Det er en ganske uhyggelig historie om erotisk fortrenning, mørke impulser og kokende utbrudd av hemmet lidenskap. Hun lever i et underlig, forvokst hus sammen med to eldre damer som stenger verden ute og lever et skinnliv hvor drøm og virkelighet vever seg sammen med uuttalt hevntørst, tanker om innbilt urett og det rene mordbegjær. Noen kriminalfilm i alminnelig forstand er det ikke — hvis det er noen gåte forbundet med det bråe mordet i filmen, så er den helt psykologisk betinget. Det er karakteristisk at filmen er satt i scene av Charles Vidor som vi husker fra en av de ytterst få rent psykoanalytiske filmene fra Amerika: «Blind Alley», om gangsteren som dreper på grunn av en barndomshendelse og som blir helbredet rett inn i selvmordet da

Det siste av de «nye» navnene: Garbo.

1. Ida Lupino er også den ærgjerrige karakterskuespillerinnen. Her ser vi henne i den merkelige «Skyggenes hus».

2. Ingrid Bergman som gatepike i «Dr. Jekyll og Mr. Hyde», en fantastisk film om menneskets onde og gode jeg.

3. Vivien Leigh. — Scarlet O'Hara og Lady Hamilton.

han en kveld bryter inn hos en fagpsykolog.

«Skyggenes hus» er Ida Lupinos mesterprøve. Hun har ikke lenger stort å lære av veteraner som Bette Davis og hennes likemann.

Vi har aldri hatt anledning til å se Ingrid Bergman i noen amerikansk film her i landet. Men før hun ble fanget inn av talentspeiderne fra Hollywood — som fikk en virkelig storfisk i garnet den gangen — hadde hun vunnet seg en særlig plass i publikums bevissthet. Nesten helt alene var hun til å begynne med bæreren av en bevisst kunstnerisk ærgjerrighet i svensk film, senere kom det jo flere. Vi husker henne fra intime og karakteristiske roller i «En kvinnes ansikt», «Intermesso» osv. — I dag — etter noen få år — står hun som en av de førende karakterskuespillerinnene i amerikansk film. Hun spenner over et større register enn de fleste av kollegene sine, fra hardkokte saker som «Casablanca», til finstemte konversasjonslystspill med kamertone som «Adam hadde fire sønner», for å gi overbevisende uttrykk for personlig karakteristikk og menneskelig innlevelse i «Klokken ringer for deg».

Hennes første film i Amerika var en ny versjon av «Intermesso», med Leslie Howard i Gösta Ekman's rolle. Vi gleder oss oppriktig til å få se henne mot den dypt menneskelige og ekte engelske skuespilleren som omkom ved en flyulykke under denne krigen.

I «Himlens vrede» er Robert Montgomery motpart. I det hele tatt er det betegnende for hvor relativt lett den svenske stjernen har slått igjennom, at amerikanerne har gitt henne sine framste og dyreste mannlige skuespillere som motspillere: Montgomery, Spencer Tracy, Gary Cooper osv. En kan vel påstå at ingen ikke-amerikansk skuespillerinne har hatt hellet med seg i samme grad som Ingrid Bergmann.

De to viktigste av de mange filmene hun allerede har fullført, er allikevel «Klokken ringer for deg» og «Dr. Jekyll og Mr. Hyde». Den første, etter Hemingways berømte Spanjoroman, har vi omtalt tidligere i «Magasinet». «Dr. Jekyll og Mr. Hyde» er selvfølgelig etter Robert Louis Stevensons, berømte roman om personlighetsspaltning. Det er fjerde eller

femte gangen vi ser historien på det hvite lerret, den ligger også mer enn vanlig godt til rette for filmatisering. Spencer Tracy spiller dr. Jekyll, mens Ingrid Bergman underlig nok har fått rollen som gatepike. Underlig nok, for den iskalde kynismen og den litt rå sensualismen i rollen minner f. eks. ikke stort om den naive varmen hos Maria i «Klokken ringer for deg». Men Ingrid Bergmanns register er som sagt usedvanlig rikt.

Det er ingen gitt å spå hvor langt Ingrid Bergman vil nå i den amerikanske filmen. Hun skulle være utstyrt med større muligheter enn de fleste. Etterat den amerikanske filmen i femten år har vært dominert av Greta Garbo, har Sverige sendt en ny gesandt til filmbyen ved Stillehavet. Ingrid Bergman møter ikke med dårligere forutsetninger enn Garbo.

Det er sannsynlig at to andre nykommere i Hollywood i sterkere grad enn både Ida Lupino og Ingrid Bergman har muligheter for å erobre det internasjonale filmpublikums millionhjerter: Greer Garson og Vivien Leigh. Strengt tatt er ingen av dem nykommere i samme grad som de to andre. Greer Garson så vi som mrs. Chips en god stund før krigen begynte, og Vivien Leigh hadde medvirket lenge i engelsk teater og film før hun kom til Hollywood for å spille Scarlet O'Hara i «Tatt av vinden».

Greer Garson er antagelig den mest talentfulle av de to og ubetinget den som har muligheter for å holde seg lengst, i kraft av evne til indre fornyelse. I likhet med den mannlige partneren fra flere filmer, Walter Pidgeon, har hun en veldig styrke i

en viss *alminnelighet*, hun kan som ingen andre framstille en jevn, pålitelig og karakteristisk middelklassekvinne. Det var det som gjorde henne ekte i *«Adjø, Mr. Chips»*, og det var samme egenskap som satte henne i stand til å gjøre Mrs. Minniver til et gyldig portrett av den engelske kvinnen under denne krigen. I filmen av samme navn som vi tidligere har omtalt i *«Magasinet»*.

Hennes tredje store film — hun har i mellomtiden laget flere mindre — er *«Blomster i skygge»*, hvor hennes mannlige partner er den samme som i *«Mrs. Minniver»*, Walter Pidgeon. *«Blomster i skygge»* er en sosial film. Den knytter seg intimt til de tidligere biografiske filmene fra Hollywood, om Zola, Pasteur, Reuter (som vi får se når den tid kommer). Hovedpersonen er Edna Gladney, en historisk skikkelse som er kjent av hvert skolebarn i U.S.A. Hun var leder av en hel barnehjemsbevegelse, og hun oppfattet sin innsats rent sosialt: Det var barna fra storbyenes slums hun ville redde ut på larfdet. *«Blomster i skygge»* er blitt en film med små innslag av den typisk amerikanske hjerteligheten, som riktignok av og til kan minne fint om gammeldags sentimentalitet, men som også er karakteristisk for verdifulle og typiske egenskaper hos det amerikanske folket. For Greer Garson ble filmen iallfall en kunstnerisk og menneskelig seier. Hun hører til de skuespillerinner publikum kommer i et personlig og nært forhold til, hun er på sett og vis representanten for det fond av gode egenskaper som vi gjerne vil se hos andre og hos oss selv.

Vivien Leigh har ikke den samme tyngden. Hun er vakker, sprød og fin som tynt porselen, og hun kan gi overbevisende uttrykk for et begrenset sett av følelser. Men registret spenner antagelig ikke så vidt, hun er alt annet enn robust, og store kunstneriske felter ligger — iallfall foreløbig — lukket for henne.

Gjennombruddsrollen var i *«Tatt av vinden»*, den mest omtalte, nedvurderte, oppskrytete og gjennomdiskuterte film som noen gang har fått et kinopublikum til å stå i kø. Det har vært skrevet så uendelig mye om filmen, også i vårt land, for krigen kom til Norge på et tidspunkt da filmen på det nærmeste var spilleklar og reklameapparatet allerede satt i gang. Det får være nok å minne om at vi i hovedrollene finner Vivien Leigh, Clark Gable, Olivia de Havilland og Leslie Howard, at filmen er opptatt i farger og at den varer nokså nøyaktig dobbelt så lenge som en normalfilm.

Vivien Leighs annen store romantiske film ble *«Waterloo Bridge»*, hvor Robert Taylor hadde den mannlige hovedrollen. Filmen foregår i London under den forrige verdenskrigen, midt under zepelinraidene. Det er en kjærlighetshistorie mellom Vivien Leigh og officeren på permisjon, en ytterst romantisk historie som imidlertid har opplevd en elefantsuksess bl. a. i Stockholm, og som forresten har vært filmet før.

Ellers får vi forhåpentlig om ikke så lenge se Vivien Leigh i filmen om Nelson og Lady Hamilton, også et godt og prøvet romantisk stoff, med krigersk bakgrunn. Lord Nelson spilles av Laurence Olivier, en mer enn alminnelig begavet skuespiller som vi bl. a. husker fra *«Stormfulle høyder»*, og som er Vivien Leighs mann i det virkelige liv.

De aller fleste av de nye navnene er kvinner. Eller rettere formulert: Av nykommerne viser det seg at kvinnene er de sterkeste og mest talentfulle. Walter Pidgeon, som er nevnt flere ganger i denne artikkelen, er en av de mest lovende maskuline representantene. Han har en frisk naturalitet som nærmest bringer tanken hen på veteraner som Spencer Tracy og Gary Cooper. Vi får først og fremst se ham sammen med Greer Garson i *«Mrs. Minniver»*, og *«Blomster i skygge»*. Men dernest spiller han hovedrollen i den berømte suksessromanen *«Grønn var min barndoms dal»*. Det er grunn til å tro at filmen minst kommer til å stå på høyde med romanen. Den er nemlig satt i scene av John Ford, som uten sammenligning er det betydeligste instruktørnavnet i alvorligere amerikansk film. mannen bak

4. Ida Lupino gir begrepet filmsex nytt innhold. Hun spiller så det freser av celluloiden.

5. Greer Garson og Walter Pidgeon i den biografiske filmen *«Blomster i skygge»*.

6. Walter Pidgeon sammen med Rosalind Russell i det moderne lystspillet *«Hennes sønke punkt»*.

bl. a. *„Vredens druer, og „Den lange reisen hjem..*

Ved siden av Walter Pidgeon får vi forresten se enda et nytt ansikt i *„Grønn var min barndoms dal..* Den kvinnelige hovedrollen spilles av Maureen O'Hara, som utlandet knytter store forventninger til. Henne får vi først se som sigdønerpiken Esmeralda i *„Notre Dame-kirken i Paris..*, hvor ingen ringere enn Charles Laughton spiller pukkelyggen Quasimodo, — Lon Chaney's gamle praktrolle. Ellers er Maureen O'Hara foreløpig for uprøvd.

Det kunne nevnes en hel serie nye navn, som ikke er kommet med her. Den amerikanske rekrutteringen er jevn og solid, noen av nykommerne

betyr positiv vinning, andre er av forholdsvis uskyldig art. Den veldige amerikanske filmindustrien sluker de svake, mens de sterke og særpregete talentene setter sitt eget stempel på filmene sine og — hvis de er begavet nok — bidrar til den moderne filmstils utvikling.

Blant de nye, ansiktene kunne en forresten også nevne — Greta Garbo. Hun er kommet ned fra sitt ensomme fjell, så får vi se hva som lever bak det stive marmoret.

DEN ENSOMME ØY

(Fortsatt fra side 18.)

det ikke er heldig å få kaldt vann i fjeset under disse himmelstrøk.

«Vi kommer aldri til å glemme den dagen et stort amerikansk krigsskip ankret opp utenfor og våre offiserer ble invitert ombord til middag hos sjefen. Offiserene forsøkte så godt de kunne å fiffe seg opp for anledningen, men det beste antrekket de kunne oppdrive, besto av pels, skinnbukser som var temmelig slitt gjennom vinteren, og skistøvler. Hendene var merket av hardt arbeid og skjegget var nokså uryddig. I dette antrekket gikk de til den amerikanske offisers elegante spisesal som skinte av sølv og glass, og hvor negertjenere i skinnende hvite uniformer sto parat til å servere midagen. Sjefen i sin flotteste uniform, med brystet fullt av ordensbånd, hilste på våre offiserer, — vel, jeg behøver vel ikke å si mer.»

Sommeren 1942 da den opprinnelige garnison ble avløst, nettopp som det ble nødvendig å rasjonere maten, ble det skipet islandspionier til Jan Mayen for å lette transporten, ja det ble til og med holdt høns og griser på øya for å øke tilgangen på ferskt kjøtt om vinteren. Det ble installert en elektrisk kraftstasjon, og elektrisiteten betydde naturligvis et stort framskritt fra talglysene. Men til oppvarming måtte en fremdeles bruke kull som måtte fraktes med skip.

Jan Mayen ble et helt selvstendig lite samfunn. Leiren med hovedkvarterene er en ren liten landsby hvor offiserene og de menige bor sammen på en helt gjennom demokratisk måte, faren og anstrengelsene deles av alle. Det har vært forbausende lite sykdom, den eneste gang man merket forkjølelsesymptomer var etter at folkene hadde vært ombord i forsyningskipene.

Hver sommer er den norske garnison blitt avløst av nye menn som fortsetter arbeidet. Og hver dag — åtte ganger for dagen siden de første 12 nordmenn landet der i mars 1941 — er det blitt sendt rapporter om vær-

GRINI

På vårt forlag er utkommet følgende gode melodier for piano med tr.sp.-beskrifning:

Grini-drømme, vals, og Grinifangens lengsel, tango.

Disse melodier er ekte Griniprodukter, idet komponisten, tekstforfatteren, notetegneren og omslagstegneren er fhv. Grinifanger.

Pris pr. note kr. 2,25.

Ennvidere er utkommet:

25 Griniviser

forfattet av forskjellige Grinifanger og samlet i et hefte av Leif Berg.

Pris pr. hefte kr. 1,—.

Porto ved postfors. er 7 øre pr. note eller hefte. — Fåes hos landets noteforhandlere eller direkte fra:

H. HENSCHENS FORLAG, Hønefoss

Hjemmesnekkeren

sprees stadig mer og mer ut over landet. 9. opplag. Innb. kr. 6,72.

Møbler og Hjemmesnekkeri

av arkitekt E. Lundbo gir en fortsatt beskrivelse av aktuelle snekkeroppgaver og forteller ellers om: heim, interiør og møbeloppgaver. Rikt illustrert og med gode møbeltegninger. Hefte kr. 7,88. Innb. kr. 8,40. I bokhandelen eller fra Hjemmesnekkerens Forlag, Høyanger.

KJELEDRESS AV LAKEN
Finns spiken gir fargeråd:

Farg helst lakenet før dressen syes. Bruk kaldtvannsfarging. Rødt og blått er i skuddet. „Ikke blått, det falmer så lett“, sier mange. Riktig, men det finns en blåfarge som holder: Finns nr. 20 Pastellblå. Den er så ekte at selv ikke fff (Finns Farge Fjerner) tar den. Men pass på hvis De nytter denne ekte fargen: Bruk ikke mer farge enn oppgitt i bruksanvisningen. Bruk ekstra stort kar, gjerne badekar, og rikelig vann. Fargingen tar da lenger tid, men stoffet blir bedre gjennomfarget og De kan gripe inn akkurat når det er passe mørkt.

Skal fargen være rød, anbefaler vi den riktige rødfarge: Finns nr. 2.

Se utvalget hos fargehandleren.

Det følger grei bruksanvisning med hver pose Finns.

God sommer! Ingen falmet skjønnhet i sommer!

finns
HJEMMEFARGER

forholdene i dette stormsentret i Arktik.

I Storbritannia samlet de meteorologiske eksperter under hele krigen rapporter fra alle steder på kloden og laget sine værvarsler for hæren, flåten og flyvåpnet, hvis operasjoner ofte var avhengige av hvor nøyaktig værmeldingene er.

I Oslo fås mønstrene i vår ekspedisjon, St. Olavs gt. 3. — I Trondheim fås mønstrene i Bladsentralen, Krambodgt.

Mønsterkupong nr. 13

Skriv tydelig med blyant.

Jeg bestiller.....stk.

av mønster nr.

Navn:

Gate, nr.:

Poststed:

40 øre vedlagt. 2 tyvesres frimerker.

Mynter må ikke vedlegges. Bestillingene må sendes i lukket konvolutt og frankeres med vanlig brevporto.

De lesere som glemmer på magasinet og kvier seg for å makulere det ved å måtte klippe ut mønsterkupongen, kan skrive av mønsterbestillingen på et alminnelig brevark. Pass bare på at det riktige mønsternummer blir angitt.

Magasinets mønsteravdeling Boks 520, Oslo

Magasinet For Alle utgis av A/S Magasinet For Alle, St. Olavsgt. 3, Oslo. Postadresse: Boks 520. Erhvervsmessig utlån av bladet er forbudt. Kassadag hver tirsdag kl. 10—14. Telefoner: Ekspedisjon, kontor og annonseavdeling 13 462, redaksjon 16 287.

Trykt hos Emil Moestue A/S.

Nr. 193.

Buksebjørn for barn opptil 1 år.

Den mest praktiske sovedrakten for babyen er en «buksebjørn». Den går i ett og har såler. Ermene er rynket i en linning ved händledet. Knappestolpe foran.

«Garderoben».

«Fru Agathe». Av den svarte drakten tror jeg De skulde kunne få jakken på tegn. her. 2 langsømmer går fra skulderen, den er avskåret i livet og har to klaffelommer. Av den hvite lindrakten foreslår jeg at De syr kjolen på tegn. til «Berta», med den forskjell at De tar en litt tett, rund krage istedenfor den mer utringte her. Vi har ikke mønster til tegn. i «Garderoben».

«Klelps, 15 år», skal sy om swager til tilsittende jakke.

Svar: Se tegn. til «Fru Agathe». De kan godt ta bærestykke, men tror det blir vel så pent uten. Skal muligens ta inn mønster til undertøy snart.

«I. 54» har rutet stoff til jakke, det er visst ikke nok, må kanskje skjøte.

Svar: Jakken til «Fru Agathe» passer til sammensatt stoff, idet De tar midtpartiet foran av ensfarget.

«Ella, 28 år», har kjole som er blitt stygg under armene. Dessuten for trang over brystet. Har lysblå bluse å skjøte til.

Svar: Sett til blusen som på tegn. i form av rynket forstykke, samtidig rettes da det ødelagte under armene.

«Reidun, 17 år», har grønn bolero og skjørt plus en grå silkebluse. Vil ha hel kjole av dette.

Svar: Tegn. til «Ella, 28 år», passer for Dem også. Av blusen lages forstykket. Det brede beltet går så høyt opp at det gjør ingenting om jakken var for kort.

«Walborg» har 4 m. kåpestoff, ønsker inoderne fasong.

Svar: Kåpen her tror jeg De blir fornøyd med. To langsømmer går fra skulderen og ned. Samme effekt i ryggen. Avskåret i livet. Enkeltnappet, litt lange slag.

«Dalsing» ber om kåpefasong. Ønsker rett bærestykke, gjerne folder.

Svar: Denne fasongen er pen og slankende. To langsømmer går fra bærestykket og danner folder nederst. I hver langsøm er en sidelomme.

«Fast leser av «Magasinet»» har rødt kåpetøy, ønsker enkeltknappet fasong uten slag.

Svar: Se tegn. til «Dalsing». Skjørtet får vidde nok på grunn av foldene. Fasongen er heldig for Dem siden De er liten.

«Fast leser» har mørkeblått kåpetøy, ønsker enkeltknappet fasong uten slag og ermer med linning.

Svar: Er ikke kåpen til «Dalsing» nettopp det De hadde tenkt Dem? Den er slankende.

«Berta, 18 år», har stripet stoff til sommerkjole og ønsker fasong.

Svar: Kjolen på tegn. blir søt i stripet. Skjørtet har foldet midtparti. Blusen to rader knapper tett sammen. Litt rynker over bysten. Hvit pikekrage.

«Marianne, 20 år», har stripet blåtøy. Skal ha foldeskjørt, men vet ikke hvordan oventil.

Svar: Se tegn. til «Berta, 18 år». Den blusen er kanskje noe for Dem også?

«Lillebitt» ønsker slankende fasong til sommerkjole.

Svar: Se kjolen til «Berta».

«Fru Agathe». «Ella 28 år». «Walborg». «Dalsing». «Berta».

«Magasinet for Alle» 23–30 juni 1945

Nr. 13

Nr. 1121. Odd Flater, Grefsen.

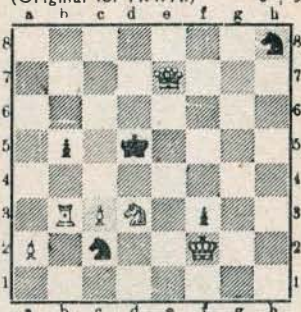
(Original for M. f. A.) 12+7

Hvit setter matt i 2 trekk.

Nr. 1122. Johan Scheel, Røa i Aker.

(Original for M. f. A.) 6+5

Hvit setter matt i 3 trekk.

Løsninger: Nr. 1119: 1. La5, Ka6. 2. Lf3. 1. —, Kc4. 2. Lg6. En enkel liten affære med 2 kjente matbilder. For en nybegynner i 3 trekkskunsten lønner det seg å begynne med små miniatyrer for å få øvelsen. Nr. 1120: 1. Lh3. Møllertema + tema B i variantene 1. —. Sdf2 og 1. —. Sgf2.

Parti nr. 375. Spilt i Magasinet for Alles korrespondanseturnering 1943–44, kl. 2, gr. B. Per Øverbyhagen, Ski (hvit) mot S. Andresen, Larvik.

1. d2—d4, d7—d5. 2. c2—c4, e7—e6. 3. Sb1—c3, Lf8—b4. 4. Dd1—c2, Sb8—c6. 5. Sg1—f3, b7—b6? 6. c4xd5, e6xd5. 7. e2—e4! d5xe4. 8. Dc2xe4!, Sg8—e7. 9. Lf1—b5, Lc8—b7. 10. Lc1—d2 (hvorfor ikke 10. Se5), 0—0. 11. 0—0—0, Sc6—a5. 12. d4—d5!, Lb4xc3. 13. Ld2xc3, Lb7xd5. 14. De4—g4, f7—f6. 15. Lb5—d7, c7—c6. 16. h2—h4, Dd8—c7. 17. h4—h5, Ld5xa2. 18. b2—b4 (sterkere 18. Le6f, Lxe6. 19. Dxe6f, Tf7. 20. Td7, Df4f. 21. Kd1, Te8. 22. Th4, Df5. 23. Te4), Se7—d5! 19. Lc3—d2, Ta8—d8. 20. Ld7—e6f, Kg8—h8. 21. Sf3—h4! Tf8—f7 (truselen Sg6f må garderes). 22. Sh4—g6f, Kh8—g8. 23. h5—h6! h7xg6. 24. b4xa5, Dc7—d6! 25. Ld2—b4!, f6—f5. 26. Dg4xg6? (En feil. Avgjørende var 26. Dh4, Dc7. 27. hxg7, Kxg7. 28. Lxf7), Dd6—f4f. 27. Td1—d2, Df4—c4f. 28. Td2—c2, Dc4xc2f. 29. Kc1xc2, Sd5xb4f. 30. Kc2—c3, La2xe6. 31. h6xg7? Oppgitt??? Med 31. Dxe6 hadde hvitt hatt seieren i sin hånd, f. eks. 31. Dxe6, Sd5f. 32. Kb2, g2h6. 33. Dxxh6. Etter teksttrekket hadde svart derimot evig sjakk, men det så han altså ikke! Etter 31. h6xg7 kan det følge Td3f. 32. Kb2 (ellers matt i 2 trekk), Tb3f. 33. Kc1, Tc3f. 34. Kb2 osv. På 34. Kd2 følger Tc2f, og hvit fnå gi tårnet med 35. Ke1. Tc1f, da 35. Ke3 koster damen etter Sd5f. 36. Kd4, Td2f. 37. Ke5, Te2f. 38. Kd6, Td7f eller 38. Kd4, Te4f. Moral: Gi aldri opp for tidlig!

Parti nr. 376. Uttatt som beste parti i klasse 2, gr. C i Magasinet for Alles korrespondanseturnering 1943–44. Sverre Madsen, Bergen (hvit) mot Kjell Neslow, Tønsberg.

1. e2—e4, e7—e5. 2. Sg1—f3, Sb8—c6. 3. Lf1—c4, Lf8—c5. 4. d2—d3, Sg8—f6. 5. Lc1—g5? 0—0? (som svar på Lg5 er h6 best). 6. Sb1—c3, Lc5—e7 (svarts forhastede rokade koster tempo. Både h6 og d6 burde vært spilt først). 7. Lg5—e3? (Et unødigg tilbakeket. Det enkle 7. Dd2 er bra nok), h7—h6? (En unødigg svekkelse av kongestillingen. Svart frykter øyensynlig Sg5, som imidlertid vilde være et forhastet utfall. Det enkle 7 —, d6 hadde vært best). 8. h2—h3, d7—d6. 9. d3—d4, e5xd4. 10. Sf3xd4, Sc6xd4 (feil! Bedre Lc8—d6). 11. Dd1xd4, Lc8—e6. 12. Lc4—e2! (Naturligvis! Le6 vil senere bli et angrepspunkt ved f-bondens frammarsj, og hvits 2 løpere utøver isammen et mektig trykk på den svarte stillingen), Tf8—e8. 13. 0—0, a7—a6. 14. f2—f4, Sf6—h7. 15. Ta1—d1, Le7—f6. 16. Dd4—d2, Le6—d7? (Et dårlig trekk i en dårlig stilling!). 17. e4—e5! Lf6—e7. 18. f4—f5 (huff!), Ld7—c6. 19. e5—e6, f7xe6. 20. Le2—h5, Te8—f8. 21. f5xe6, Sh7—g5. 22. Tf1xf8f, Dd8xf8. 23. Td1—f1, Df8—c8? 24. Lh5—f7f, Kg8—h8. 25. Le3—d4, Dc8—d8. 26. h3—h4, Sg5—h7. 27. Dd2xh6, Le7—f6. 28. Tf1xf6f, g7xf6 (eller matt i 2 trekk ved g7xh6, Txxh6f). 29. Lf7—g6, oppgitt. Betenkelig mange feil til å være beste parti i en gruppe i en korrespondanseturnering, men det må tas i betraktning at det er spilt i 2. klasse.

Alt som vedrører sjakkspalten adresseres til Olaf Barda, Boks 4221, Oslo. Svarporto må vedlegges. Svar kan ikke påregnes omgående.

Kronblom

Egg-kø.

